kup
yen
nce,
raf
ve

zler

nce
kre-
erir.
faza
kul-
nız.
iniz.

Nesrin — İzzet! sevincinin sebebini öğrenebilir miyim?..

İzzet — Hay hay canım!... * * * * * * * a direktör seçildiğimin emri geldi de.....

BİLMECE No 33

İzzetin nereye direktör olduğunu, yukarıdaki resimde oklarla ayrılan yedi parçanın ilk harfleri bildirmektedir.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız : 1 inciye 5 gümüş lira; 2 inciye 4 gümüş lira; 3 üncüye 3 gümü lira; 4 üncüye 2 gümüş lira; 5 - 10 uncuya birer gümüş lira; 11 - 30 uncuya yüzer kuruşluk birer kitap; 31 - 40 inciy Sabun, Krem, Rimel, Pomad; 41-60 ıncıya 75 kuruşluk bir kitap; 61-70 inciye dolmakalem, yarım düzüne kurşunkalem 71 - 100 üncüye 25 kuruşluk bir kitap.

---

31 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu : ANKARA BİRASI dır.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Emprime elbiselik : Ankara Hâl karşısında Çeltik sokağı No. 33 bay Mehmet Ali evinde Şükran. **Keten elbiselik:** Konya Buğday pazarında No. 131 Mehmet Tevfik yanında Nuri Uysal. **İpek eşarp :** Mearifon Sebat ticarethanesin sahibi İsmail Hakkı kızı Piraye Yücel. **Portföy:** İzmir Basmahanede No. 264 tuhafiyeci Osman Sesel. **Necip kremi:** İstanbul Fatih Cumhuriyet okulu 391 Macide Şerafettin. İstanbul Sultanahmette Alemdar mahallesinde 5 numarada Sevim. **Necip pomadı:** İstanbul Kadırga Kumkapı caddesi Sultançeşmesi karşısında 101 numarada Saime. İstanbul Nişantaşı Ihlamur yolu No. 14 Zeliha Polat. İstanbul İtalyan ticaret lisesi Mehlika Süer **Tırnak cilâsı :** Kadıköy Izzeddin sokağı No. 31 Semiha Ülgen. İstanbul Üsküdar Bağlarbaşı Tophanelioğlu caddesi 29 Adnan Erül. **Sabun :** İstanbul Tophane Necatibey caddesi 292 Nihad. İstanbul Darüşşafaka 107 Tahir Sözeri. İstanbul Teşvikiye Silâhhane caddesi Aziziye pa'as Saadet. İstanbul Büyükada orta okul talebesinden 155 Nebahat.

Yüz kuruşluk birer kitap : Edirne Kaleiçi Maarif caddesi 5 Rana Eskişehir Hava okulu asteğmen Vedat Handar. Ankara Mamak 49 sayılı evde Ş. Önceler. Zonguldak Ticaret ve sanayi odası yazı işleri şefi kızı Jale Kıvılcım. İzmir Güzelyalı Müstecabi sokak 42 numara Fikret Salâhaddin. Bursa Setbaşı General Şükrünaili caddesi 10 numara Rasime Doğanca. Ankara Sıhhat Bakanlığı Hudud ve sahiller umum müdürlüğünde hesap memuru Ş. Temiztanış. Ankara İktisat Vekâleti zatişleri müdürlüğünde Zekiye. Ankara Ziraat Vekâletinde kâtip Mehmet Sanal. Ankara Ziraat Vekâleti evrak kaleminde Saib. Balıkesir Eskikuyumcu mahallesi numara 62 İlhan. Afyon Sağlık eczanesi Talha Ceylân. Ankara Hallaçmahmut mahallesi No. 71 Hayri Kıraç. Manisa Kadastro fen heyetinde Zeki Heydar. Gemlik Ziraat bankası veznedarı kızkardeşi Didar Deniz.

Dolmakalem : İstanbul Kanlıca Şayeste Hayri. İstanbul Hayriye lisesi 633 Handan İlhan. Gireson Piyade alayında asteğmen A. Altan. İzmir Karşıyaka İstasyon caddesi 33 numara Suhandan.

Yarım düzüne kurşunkalemi : İstanbul Tozkoparan Camdan sokak Kannağını apartmanı 12 Bayan Samaylof. Havza Posta ve telgraf direktörü oğlu Burhan Esen. İstanbul Kadıköy Çuhadarağa sokak No. 11 Hayrünnas.

Yemiş beş kuruşluk kitap: Mesudiye Ziraat bankası memuru Hamdi Gönül. Konya Piyade alayı asteğmen Celâl Erk. Bursa Çekirge Haydarpaşa köşkü Zehra Atilâ. Adana Kız lisesi 244 Fikriye Nural. Milâs orta okul 99 Bahir Kemal Toksarı. Ankara Yüksek Ziraat ve Baytar enstitüleri santral dairesinde Hayreddin Akbaş. Ankara İktisat Vekâleti Sanayi umum müdürlüğünde Pakize Biker. Çankırı İnhisar memuru kızı Handan. Ankara Sağlık Bakanlığı Levazım şubesi memurlarından Nail Can kızı Güzin Can. Balıkesir Varidat kâtibi Mustafa Saner. Samsun Millî emlâksekreteri Neyir Yetkin kardeşi Aylâ Yetkin. Mersin Kaymakam zade bay Hayriden Nadireye. Samsun Belediye evrak dosya memuru Naciye Aydınbek. Elâziz Marangoz Hilmi Erdoğan oğlu Halis Erdoğan. Edremid İş bankasında F. Gürelik. Ankara Telsiz telgraf muamelât merkezi işyarı Vehbi Tek. Adana Devlet demiryolları işletme hareket dairesinde Tahir eşi Mürşide Göktuğ. Ankara Musabey mahallesinde 47 numarada Seniha. Bursa Kız lisesi 152 L. Özkaptan. Gaziantep Gaziler caddesi No. 186 İlhan Göcer. Ankara Devlet demiryolları muamelât dairesinde istatistik kaleminde Şahab Dimler.

Elli kuruşluk kitap: Elâziz Bay Oğuz Taşo. Burhaniye Türk Hava Kurumu şube kâtibi Bay Sabri. Adana Cezaevinde Zeki Anlarsel. Adana Osmanlı Bankası karşısında kuyumcu Abidin kalfası Kasım. Yozgat P. A. muhabere başçavuşu M Güvenç. İzmir İsmetpaşa bulvarıNo. 64 Kertmen oğlu Ahmet Kertmen. Kütahy Cumuriyet oteli sahibi bay Faik kız Kütahya İstihkâm taburu yarsubay Fuad Kütahya Gazikemal mahallesi No. 14 Aliye. İzmir Suluhan Yerlimallar mağaza Zeki Buluş. Hadımköy Işıldak bölüğ makinisti Saadettin kızı Şermin. Sıva Hocaimam mahallesi Pazarsokak No. Hayriye Sınar. Adana Abidinpaşa cadde 102 sokak No. 7 Genç Gönül. Ankar Ulucalar Ağlıoğlu cami karşısı 167 Yaşa Kaşar. Ankara Merkez bankasında Muzaffer Doğan eşi E. Doğan. Darıca ilkokul 174 Müfide. Darıca 10 Ağ. Top. A. başçavuş Şeref Erduyar. İstanbul Ber gemisi Bl. emini T. Güney.

Yirmi beş kuruşluk kitap : İstanbul Göztepe Gatibpaşa köşkü Alime. İstanb Pangaltı Eşrefefendi sokak 31 Öz Deşe İstanbul Kadıköy Yeldeğirme Akifbey sokak No. 1 Melâhat Demiriz İstanbul Denizyolları İstanbul baş acentesinde Muazzez. İstanbul Senbenova Kı mektebi 375 Azize Hasan. İstanbul Harb okulu 1739 tayyareci Reşad Alper. İstanbul Beyazıtta Vecihi Divitçi. İstanbu Sultanahmet Park karşısında tütüncü ve sucu Şefik. İstanbul Sirkeci gazeteci İbrahim. İstanbul Heybeliada Hamam sokak 25 numarada Seniha Fuat. Ankara Posta kutusu 40 R. Kayakök. İstanbul Kadıköy Kuşdili Şefikbey sokak 28 numarada Şefik Saygut. İstanbul Aksaray Hüseyin ağa mahallesi Nalıncı sokak 23 Melih Altürk İstanbul Taksim Gümüşsuyu No 80 Meziyet Uray. İstanbul Ticaret borsasında Harünnisa Canko. İstanbul Beyaz Feyziati No. 10 Fethi Akgün apartman İstanbul Kumkapı orta okul 649 Na Özcan. İzmir Fettah mahallesi Dibe sokak No. 3 Nedim Kılıçoğlu. Elâziz Orta okul 215 Cemal Özer. Mersin Fen memuru kızı Füsun.

ALLAH RIZASI İÇİN SÖYLEYİNİZ:

BURASI BİR CADDE Mİ??...

— Bu Yazımızı İstanbulun Sayın Belediye Reisine İthaf Ediyoruz —

Geçen gün hava güzeldi. Sabahtanberi okumadan, yazmadan yorulan kafamı bir parça dinlendirmek; güneşten, temiz havadan istifade etmek için Gülhane parkına kadar bir gezinti yapmak istedim.

Ankara caddesinin bir köşesini işgal eden, ve biz yazıcıların hiç te yabancısı olmıyan Meserret Otel ve kahvesinin yanındaki caddeden parka doğru yollandım.. Keşke yollanmaz olaydım!.. Keşke bu gezintiyi yapmak istemeseydim!...

İstanbulun en işlek, en merkezî bir mevkiinde geniş, uzun bir cadde!... Her iki başında:

Ebussuut caddesi

levhaları!... Fakat ne cadde!... Ne kaldırım!... Ne yol!... Arnavut kaldırımının yıllardanberi tamir yüzü görmemiş en yaman bir müstehasesi!... Sakinlerinin ekseriyetini Müseviler teşkil eden bu caddenin nezafeti de büsbütün ihmal edilmiş... Yığın yığın çöpler, müzahrefat öyle mütefessih bir koku neşrediyorlar ki!...

Bu acınacak manzaralardan ben, daha ilk görüşte mütessir olmuş ve içimde bir infial duymuştum; bir de yıllardanberi, sabahtan akşama kadar bu evlerde oturan biçareleri düşündüm.. İstanbulun belli başlı otellerinden bir kaçı hep bu cadde (!) üzerinde!... Bu otellere misafir olanların, İstanbul hakkında edindikleri kanaatler ne olacaktı?..

Bir parça daha ilerledim. Yolun iki tarafına dizilmiş fabrika, dükkân ve basımevleri, ilkokulları görünce yüreğim büsbütün burkuldu, teessürüm nevmidiye inkılâp etti.

Milyarlarca mikrobun dansettiği bu toz toprak ve pislik deryasında, zavallı genç okullular kafile kafile oynuyorlar. Memleketin kültür hayatına muhtelif eserler, gazeteler yetiştiren müteaddit basımevlerinin yazıcı ve işçileri, hep bu bozuk kaldırımlarda, fena kokan caddede ömür tüketmektedirler..

Bu düşüncelerle, yolun parka karşı olan ucuna gelmiştim, orada şöyle bir manzara ile karşılaştım: Garajlardan fena, müteaffin bir boya ve benzin kokusu intişar ediyor. Yolun büyük bir kısmını kapamış kocaman iki otobüs uluorta tamir ediliyor. İşçilerin çekiç gürültülerine, boyaların cigerleri zehirleryen kokuları karışıyor. Buradan bir dakika önce uzaklaşmak isterken, ayağım geçende yıkılan bir duvarın, yolun üzerini kaplayan enkazına ilişmişti.

İstanbul Vali ve Belediye Reisi Muhittin Üstündağ

Mafsallarımın âdeta yataklarından çıktığını hissettim; müthiş bir ıstırap duydum: Meğer sağ bacağım fena halde pertilmiş; birkaç adım yürüdükten sonra ıstırabım fazlalaştı. Ayak bileğimin şiştiğini görüyordum. Gezintiden, temiz havadan her şeyden vazgeçtim!... İnleye inleye, duvarlara tutuna tutuna bin müşkilâtla gazete idarehanesine kapağı attım.

Bu yüzden, bandajlı ayağımı bir hafta havaya kaldırmak, yürümemek ve çalışmamak icabetti!... Meğer bu uğursuz duvarın ben birinci kurbanı değilmişim; bundan iki ay önce ânsızın yıkılan bu duvar, bir yük arabasının iki beygirini öldürmüş; sürücüsünü de yaralamış!...

Biz bu satırları İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Sayın Bay Muhittin Üstündağa ithaf ederken, kendisinden şunları rica ediyoruz:

1) İstanbul Vilâyet konağının dibinde, yeni yapılacak Adliye sarayının baş ucunda, memleketin en mutena bir mevkiinde bulunan Ebussuut caddesini asfalt yaptırmak kabil değil midir? Asfalt olmazsa hiç değilse o mahut Arnavut kaldırımı, parke taşına kalb edilemez mi?...

2) Yolun iki tarafı ağaçlarla süslenerek bu yola hakikî bir cadde manzarası verdirilemez mi?

3) O kocaman kamyon ve otobüslerin yol ortasında tamir edilmeleri mennolunamaz mı?

4) Vilâyet binasına ait yıkılan duvar hemen tamir ettirilemez mi?

Enkazı (taş ve toprak halinde) ne için halâ orada yatıyor? Bunların belediye nezafet memurları vasıtasile kaldırılması mühim bir iş midir?...

5) Bu duvar, yalnız yıkılan bu parçadan ibaret değildir. Bunun devamı olan kısımlar gerek Ebussuut, gerek Alemdar caddeleri boyunca uzanıp gitmektedir. Bu kısımlar da yıkılmak tehlikesine maruz mudurlar? Yarın yeni bir felâkete sebebiyet vermemek için, şimdiden iktiza eden tedbirler alınamaz mı?

Öyle ümit ederiz ki Sayın Valimiz bu mühim noktaları, lâyık oldukları ehemmiyetle nazarı dikkate alacaklardır.

O sene yaz, Cennette pek şiddetli geçiyordu.
Havva Ademe:
— Acaba başka bir yerde daha serin bir köşe bulamaz mıyız? diye sordu.

Adem — Elbetteki var... O eyvesi bize yasak edilen bu elma ağacının daha ötelerine gidersek mutlaka buluruz.

— Gidelim Adem... Hemen oraya gidelim..
Adem reddedemedi ve yola çıktılar.

Batıya doğru bütün bir gün yürüdükten sonra büyük bir su karşısında şaşa kaldılar!...

Ürke ürke bu sudan bir parça aldılar; tuzlu idi. O zaman ayaklarını suya daldırdılar.

Bu su çok serindi. Ağaç yapraklarından elbiselerini çıkararak içine dalmağa karar verdiler.
Böylece insanlar birinci deniz banyosu almış oluyorlardı...

Güneşte kurulandıktan sonra, kayalar arasında bir takım kabuklu mahlûklar gördüler... Bunların yenmesi ne hoştu!..

Havva bir istiridye içinde bulduğu beyaz bir yuvarlağı Ademe göstererek:
— Ne güzel! Ne kadar parlak değil mi? dedi. Bundan, birinci inci gerdanlığı yaptı.

Hergün muntazaman deniz banyolarını alıyorlardı; hayatlarından memnundular. Birgün bir istakoz Havvanın ayağına sarıldı.
Adem bunu yakalıyıp pişirdi, enfes yeni bir yemek öğrenmişlerdi...

Bu deniz safaları bir ay sürdü. Havalar serinleyince Cennetteki eski yerlerine dönmek üzre yola çıktılar.
Elma ağacının altına geldikleri zaman; elmalar olmuştu... Yasağı unutup yediler... Sonrası malûm...

NİÇİN SEVİYORUZ? KİMLERİ SEVİYORUZ?

Yazan:
HABİL ADEM
PELİSTER

— *Bu yazıları Türkiyenin genç kızlarına ithaf ediyorum* —

— 2 —

Eğer, aşkı, böyle insan haricinde bir kuvet kabul edecek olursak, «evlât sevgisi», «ana şefkati», «arkadaş dostluğu» gibi şeylerle aşk arasıda bir ayrılık kalmaz. Bu sevgiler, iki şahsın bir üçüncü şahsı yaratmasına kadar ilerlemez. Hattâ, iki şahıs arasında bir «kendinden geçme», bir «istiğrak» âlemi bile temin etmez. Aşk, öyle değildir! İki sevgi birleşince, bir tek görüş, bir tek anlayış, bir tek duyuş yaratır. Sonra, eserini vermeğe başlar. Şüphesiz ki, hayatın en büyük haliki de «nutfe» dir. Dünya, ondan büyük Allah tanımamıştır. Aşk, bu dünya halikinden mahrum kalamaz. O, hem her normal evlenmenin bu kudretine sahiptir, hem de «kadın - erkek» birleşmesinin dehasına!

Bu son kudret, diğer mücerret sevgilerde bulunmaz. Bunun için, aşkı da mücerret sevgilerle mukayese edemeyiz. Yalnız, normal evlenmenin daha üst, daha mütekâmil bir safhasıdır, diyebiliriz.

Hayat, bu neticeleri veriyordu. Plâtoncular, «mücerret aşk» dan ayrılmıyorlardı. Bunun üzerine, Plâton aşkı da hayattan çekildi. Gençlik devrinin «aşk eğlenceleri» inde ismi kaldı: Amour «plâtonique» gibi!

Eski insanlar, Plâtonun aşk felsefesinden kurtulamıyorlardı. Çünkü, her kesin içinde daha güzele karşı bir duygu vardı. Bu duygu, kadına karşı tesirsiz kalınca, «kadından gayrı» güzelliklere karşı kullanılmağa başlandı. Fisagor, ilk «aşk mabedi» ni açtı. Buradaki maşuka, tabiat ve genç atletik erkekti. Meşhur Yunan hatiblerinden Temistokles diyor ki:

— Yunanlılar, İranlılardan birçok fenalıklar öğrendi; fakat, İranlılar da Yunanlılardan «genç erkek aşkı» kötülüğünü öğrenmediler mi?

Eski Yunan, bu aşkı Romaya da aşılamıştı. Bir Roma imparatoru, bir genç erkekle resmen evlenmiş, büyük bir düğün alayı ile Roma şehrini dolaşmıştı.

Plâtonizm, hem Avrupaya, hem de Asyaya yerleşmişti. Garbin Katolik zaviyeleri, bu aşkı yaşatıyor, Şarkın Mevlevî dergâhları da ayni aşkı hayata geçirtmek istiyordu. Şarkın ve Garbın ortaçağ edebiyatları, bu aşkın şiir ve felsefesini yazarak, geçmişti. Plâtonun üstadı Sokrat, kadın güzelliğini kabul etmiyordu. Ona göre, güzellik atletikti. Ancak erkek, bir atlet olabilirdi. Eski Yunanda her erkek bir atletti, ve her erkek muhakkak okur, yazardı. Fakat, jimnastik akademileri de, mektep akademileri de genç kızlara kapalıydı. Yalnız, dans ve şarkı akademilerine gidebilirlerdi. Bunlar, mabedlerdeydi.

Sokrat, Yunan hayatının bu anormal şekline göre bir aşk nazariyesi kurmuştu. Fakat, kuvvetli bir felsefesi olduğu için, bu yanlış nazariye iki bin sene yaşadı. İnsanları, aldatdı.

Eski Yunanın NORMAL aşk hayatı, Yunan şair, edip, ressam ve heykeltraşları arasında geçiyordu. Bunlar, Plâtonculara karşı bir cebhe almışlardı: Genç kadını seviyorlardı.

Bunların sistemleşmiş bir felsefe-

GÖNÜLLERİMİZİN ESRARI

leri yoktu. Aşkı, ne tarif etmişlerdi, ne de Plâtoncularla münakaşaya girişmişlerdi. Yalnız, eserlerinde kadın aşkını yaratıyorlar, daha güzele doğru gidişin estetik kadınını da şiir, resim ve heykelde yaşatıyorlardı. Bu kadın, yalnız güzel vücutlu bir atlet değildi. Bugün cinsî cazibe ismini alan içli bir kadındı!

Hiçbir Yunan san'atkârı, yalnız güzel olduğu için, bir kadını sevmemiş, model almamıştı. O kadın, muhakkak cinsî cazibeli olacaktı. Tam güzellik ikinci safdaydı. Hattâ, birçok meşhur heykeller de, atletik güzelliği olmayan kadınlardan yapılmıştı.

Eski Yunan, bu iki zıd aşk cereyanı içinde yaşıyordu. Truva muharebesi gösteriyor ki, Sokratt'ın önce de kadın aşkı hakimdi. Sokrat, Anadoludan Yunanistana hicret eden Tales ve arkadaşlarının fikirlerini müdafaa ediyordu. Eski Yunan, kahraman ve âşık bir milletti. Erotik bir hayat geçiriyordu. Yunan erkeğinin meşhur güzelliği, Yunan kadınını da ayni güzelliğe yükseltmişti. Bu güzellik, ilâhî bir şekil de almıştı Aşk mabetleri açılmıştı. Güzel kızlar, bu mabetlere girerler, kendilerini aşka nezrederlerdi. Bu mabedlerdeki âyin de erkek - kadın aşkı esasına göre yapılırdı. Yunan edebiyatı, aynı hayatı Romaya da götürmüştü.

Yunan şiiri, bu erotik hayatının en tatlı bir ifadesidir: Fakat, yalnız aşk sahnelerini birer canlı levha gibi göstermiş, aşkın mahiyetini aramak zahmetine girmemişti. Yalnız Yunan aşkı, ayrılık kabul etmez, mutlak sadakatla biter, sevgililer de lekesiz sevişirlerdi. Acaba aşk da bu gibi ıstırab, heyecan ve neş'e tablôlarından başka birşey değil miydi?

Aşk memleketinin kitaplarında İranın Hüsrev ile Şirini, Anadolunun Kerem ile Aslisi ve Hindin bu gibi birkaç aşk maceraları, büyük İskenderin İran ve Hindistanda kurduğu Yunan edebiyat, şiir ve felsefe akademilerinden sonra yazılmıştı. Hepsi de Yunan şiirile trajedisinin birer kopyesinden başka birşey değildi.

Böyle bir aşk macerası, Almanların Liebelungen aşk destanında da vardır ki, Yunanlılarla alâkadar değildir. Fakat, kitaba geçmediği için millî olamaz. Ya, Cermenlerin bir muhaceret devrinden kalan bir hatıradır; veya Roma istilâları zamanında Roma, Atinada okumuş bir Cermen esirinin yazdığı bir kitaptır, Zira, bu aşk destanında da olgun bir kafanın, duymuş bir gönüle karşı bitmez, tükenmez bir heyecanını görüyor, hayatın en karışık meseleleri hakkında kat'î hükümlerle karşılaşıyoruz. Şüphesiz ki kitabı, yazısı olmayan bir millette böyle bir eser olamaz.

Görülüyor ki, eski dünyanın kitaplarında "aşk nedir?„ bilinmiyordu. Yalnız, kültürün girdiği yerlerde aşk vardı. Kültürsüz memleketlerde ise, aşkın ismi bile söylenmezdi!

Madem ki, aşk, insanî kültürün meydana çıkardığı bir kıymetti. Bunun

(Arkası 32 inci sayfada)

S O N

Matbuatın eski emekdarlarından Hoca Behçet vardı. Benden eski arkadaşlar, onun sarıklı ve cübbeli halini görmüşler, biliyorlardı. Ben, onu, başında, Mısrî denilen soba borusu parçasına benziyen tablalı fesle tanımıştım. Gözünde, burundan döndürülür altın çerçeveli gözlük vardı; gözlüğün incecik altın zincirini, sağ kulağından geçirirdi.

Kısa boylu, zayıf, derli toplu bir adamdı. Kısa boylu ve zayıf olmasına rağmen gösterişsiz, silik değildi. «Derli toplu» tabiri, Hoca Behçeti tamamile ifade edebilir. Giyinişi kadar halinde de bir tertiplilik göze çarpardı. Üstübaşı temizdi. Bir gün bile onu ütüsüz pantolonla görmedim. Hocalık zamanında da acaba şalvarı, yahut «elifi»si, gene ütülü mü idi? bilmiyorum!

Yazın pardüsü, kışın palto giyerdi. Paltosunun, pardüsüsünün önü daima ilikliydi. Patrik asalarına benziyen ucu topuzlu baston, elinden düşmezdi.

Kalın camların arkasından kıpış kıpış bakan gözleri, canlı ve zekiydi.

Onun, Gazeteciliğe, genç yaşta girdiğini söylerlerdi. Gazetecilikte üstad mı idi, onu da bilmiyorum.

Birçok gündelik gazetelerde muhbirlik ve birçok mecmualarda mes'ul müdürlük yapardı. Ben, onu, gazetecilik hayatında tanıdım; lâkin gazeteci olarak değil, arkadaş, dost olarak tanışmıştık.

Kır saçları ve uyanık bakışları, insana emniyet verirdi. Onunla arkadaşlık edenler, öyle sanıyorum ki, onu severken emniyet duymuşlardır. Evet, Hoca Behçet, insana emniyet telkin ederdi ve kendisini sevdiren de, bu idi! O, sessiz, nazik, çelebi bir adamdı. Kimseyi kırdığını, incittiğini; kimse ile kavga ettiğini görmedim, duymadım. Onu, kızdırdıkları zaman bile ağzından tek küfür, tek çirkin söz çıktığını bilmiyorum...

Hoca Behçetin, bir tek zafı vardı: Baharı severdi!

Eğer bu, bir suç, bir günahsa; Hoca Behçet için de: «suçlu idi, günahkârdı» diyebiliriz.

Hoca Behçet, kendi gençliğine ait hatıraları anarken, gözleri öyle parıldar; sesi, öyle titrerdi ki, beyaz saçlarına rağmen, kalbinin halâ ihtiyarlamamış olduğu anlaşılırdı.

◆

YAZAN:

MAHMUD YESARİ

◆

Hoca Behçet; bir genç kız gördüğü zaman, gençleşirdi; bakışları, sesi, yürüyüşü değişirdi. Onun hiçbir kirli maksadı, iğrenç ve gizli düşüncesi yoktu. O, sadece, baharı seviyordu!

Son günlerde, Hoca Behçetin gazetecilikten çekildiğini ve Mübadele Komisyonunda bir memuriyet aldığını duymuştuk. Fakat gene birkaç mecmuanın mesu'l müdürü idi ve yolu düştükçe, Babıâli caddesinden geçiyor, eski arkadaşlarını, eski kapı yoldaşlarını arıyor, eski günlerin hatıralarını canlandırmağı unutmuyordu.

Bir gün Hoca Behçetin hastalandığını ve hastaneye kaldırıldığı duyduk. Gazetecilik, muharrirlik denilen mesleğin şanından olan vefasızlığa bakın. Elim, kafam ve sinirlerim öyle alışmış ki, «hastaneye kaldırıldığını duyduk!» diyorum. Hangi hastaneye bilmiyorum. Amerikan hastanesine mi, Fıransız hastanesine mi, Alman hastanesine mi, Etfal hastanesine mi? orasını sormayın.

Gazetecilerin, muharrirlerin, - Allah cümlesine geçinden versin! - son uğrakları olan Cerrahpaşa hastanesinde yatmadığını cenazesinin Maçka camiinden kaldırılmasından biliyorum!

Cerrahpaşa hastanesi sertabibi Rüştü, buna, muhakkak ki içerlemiştir!

Arasıra, arkadaşlar arasında, Hoca Behçetin hastalığı hakkında rivayetler dolaşıyordu:

— Çok ağırmış!

— Ameliyat yapılacakmış!

— Hoca kefeni yırtmış!

Bir bahar sabahıydı... Ne puslu, ne açık bir hava... Kadıköyden, on vapurile İstanbula iniyordum. Haydarpaşadan, Cumhuriyetin mesu'l müdürü olan M. Agâh, vapura binmişti.

Zavallı Agâh, o zaman, nihayet kendisini genç yaşta toprağa gömen hastalığının iyice bir devresinde idi. Fakat her gün yeni karhalarla delinen deşilen, çürüyen ciğerlerinin ıstırabı içinde, neşesini hemen hemen kaybetmiş gibiydi.

Somurta somurta yürüyordu; Agâh beni görünce, başını salladı:

— Sen de duydun, değil mi? Sabahleyin eve telefon ettim, matbaaya gitti, dediler. Vapurdan çıkınca bir bir matbaalara telefon edip seni arayacaktım.

— Peki, ne var?

Agâh, kaşlarını çatarak baktı:

— Gezete okumadın mı?

— Hayır!

Agâh, paltosunun cebinden Cumhuriyeti çıkardı, açtı ve parmağile Hoca Behçetin resmini gösterdi:

— Hoca Behçet, yürümüş!

«Yürümüş!» tabiri, Agâha da, bana da Ömer Rızadan yadigârdı. Birden duraladım:

— Yürümüş mü? Vah, vah!

— Teşvikiye camiinden kaldırılıyor. Doğru, oraya gidiyoruz, değil mi?

— Hay hay! dedim. Gideriz.

Vapurda hemen hiç konuşmadık; ikimiz de, aramızdan kaybolan arkadaşı düşünüyorduk

Camiye gittiğimiz zaman birkaç arkadaşla karşılaştık. Hoca Behçeti, son yolculuğunda teşiye gelenler, pek azdı.

Agâhla, camiin avlusunda ağır dolaşıyorduk. Güneş arasıra görünüyor, henüz yeşeren otlar, ağaçlar soluk pırıltılarla kamaşıyordu.

Agâh, bir ara kolumdan çekti:

— Biraz da caddede dolaşalım...

Caddede bir fevkalâdelik yoktu; cami avlusunun kuytu köşesindeki musallada yatan Hoca Behçetin, küçük, mütevazi tabutu, etrafta fazla alâka uyandırmamıştı.

Caddeden vakit vakit genç kızlar geçiyordu; Agâh, gözlüklerinin arkasından dalgın dalgın bakıyor, mırıldanıyordu:

— Hocanın, kemikleri titrer şimdi!

Camide, namaz bitmişti; cemaat dağıldı; tabutun başında toplandık ve yola çıktık.

Önde Matbuat Cemiyetinin ve Mübadele Komisyonunun çelenkleri vardı; cenazenin iki tarafında polisler yürüyorlardı. Hoca Behçeti teşyie gelenler azdı; fakat bu azlığın tesiri okadar içtendi ki, lâkayt bir kalabalığa tercih edilirdi.

Agâhla beraber, tabutun kâh arkasından, kâh yanından yürüyorduk.

Agâh, arasıra takılıyordu:

— Yesari, Hocanın baharda göçüşüne ne dersin?

— Mukadderat!

Cevabım, Agâhı memnun etmiyordu:

— Bu gün manasızsın cancağızım!

Bazen yoldan genç bir kız geçiyordu; Agâh, omuzlar üstünde sallana sallana giden tabuta bakıyordu:

— Hoca; kemiklerin titriyor mu?

Zavallı Agâh, dünyaya ve bilhassa

SELÂM

bahara gözlerini kapamış olan Hoca Behçete takılmaktan hoşlanıyor gibiydi :

— Hoca, baharda bu yolculuk olur mu?

Ve Hakikaten bahar sabahında, böyle yolculuk, hoş bir yolculuk değildi.

Hele Hoca Behçet gibi, baharı seven bir adam için...

Hava, biraz serindi; vakit vakit esintiler, yoldaki tozları, süprüntüleri uçuruyordu.

Gelen geçenlerin kimi duruyor, cenaze alayını seyrediyor, kimi selâm verip yürüyordu.

Fakat yol üstünde bir genç kız göründü mü, Agâh Hoca Behçetin tabutuna bakıyordu :

— Hoca, duyuyor musun ? Bu, son yolculuktur. Gözlerini iyi aç !

Agâhın bu takılışı canımı sıkmıştı :

— Hoca ile uğraşma...

Bir köşe başından, gül yüzlü bahar gibi bir kız görünmüştü...

Agâh, ters ters baktı :

— Sen karışma... O, lâfından bile hoşlanır !

Ve Agâh, sağına soluna bakarak yürüyor, yol üstünde bir genç kız göründüğü zaman, tabuta dönüyordu :

— Hoca, gözlerini aç...

Bastonunu parke taşlarına vura vura yürürken, kendi kendine gibi söyleniyordu:

— Ölecek sıra değildi, Hoca...

Ve hemen her adımda, Hocaya takılıyordu :

— Hoca, aç gözlerini... Ölecek sıra değildi, Hoca... Hoca, bunu da görmeden gittin !... Hoca, bunu da göremedin !

Bir köşe başından, gül yüzlü bahar gibi bir kız görünmüştü; Agâh, gözlüklerini düzeltti :

— Hoca, bunu göremeden gittiğine yanarsın ya ?... Hoca, bunları kime bırakıp ta gidiyorsun ?

Cenaze, mezarlığa yaklaşıyordu, caddenin sağı ilerisinden bir kafile görünmüştü; Agâh, elektriklenmiş gibi durdu ve gözlüklerini düzeltti, kolumu dürttü :

— Bak, cancağızım, iyi bak...

Agâhın, parmağıyle gösterdiği tarafa baktım; hepsi bir örnek mektep elbisesi giymiş yirmiden fazla genç kız, önlerinde kadın papas hocalarile, gezmeden dönüyorlardı.

Agâh, tekrar kolumu dürttü :

— Şu Hocanın taliine, kısmetine bak...

Kafile ilerledi ve cenaze, onlara doğru yaklaşırken, hocaları kısa, sessiz bir emir verdi. Genç kızlar, heman, kaldırımın üstünde saffıharp nizamına geçtiler ve cenaze, tam onların hizasına gelince, selâma durdular.

Agâha baktım, yüzü sararmıştı, gözlüklerinin arkasından göz pınarları ıslak ıslak parlıyordu.

Hocaya yine takılacak mıydı ?

Agâhın, dudakları titriyordu :

— Hoca, affet, dedi. İhlasın varmış... İçi temiz adammışsın... Ahret yolunda, affolunacak taksiratın yokmuş ! Allah gönlüne göre verdi...

Evet, bu, Hoca Behçete, baharın son selâmıydı !

%50 Tenzilât Fırsatını Kaçırmayın:

Önümüz Yaz. Tatil mevsimi geliyor. Bu aylarda size en güzel arkadaş güzel kitaplardır.

Heman (Resimli Ay) dan kitap katoloğunu isteyiniz. Seçtiğiniz kitapların yarı parasın gönderince, bunlar elinizdedir.

DİKENLİ ÇİT

Gözlerimi kapayarak:
— Evet dedim.

Derin bir sessizlik havayı doldurmuştu. Kimse soluk almıyor sanki...

Şarkı söyliyor muyum? Yoksa dudaklarım kilitli mi? Bilmiyorum. Yalnız derinden gelen sesler var.

Gözlerim kapalı, fakat güneşli tarlalarda sallanan ekinleri görüyorum. Rüzgârların fısıltısını, suların akışını duyuyorum.

Bir köylü kadın ağlıyor. Beşik içinde bir köylü çocuğu ağlıyor. Alnı siyah poşulu taze bir gelin ağlıyor. Biribirine karışan hıçkırıklar.

Derede çıplak ayaklarile çul yıkayan kızlar gülüyorlar. Kahkahaları hıçkırıklara, rüzgârın ekinlerde çıkardığı fısıltılara karışıyor. Yamaçtan inen sürünün seslerini duyuyorum, burnuma ot, toprak, su, toz, davar, yonca kokuları doluyor. Gözlerim yaş içinde...

Boğazım kup kuru.

Herşey birden bire susuyor ve kayboluyor... bir ân süren büyük bir sessizlik, sonra kopan alkış yağmuru.

Piyanonun kenarına dayandım. Ustamın sesini duyuyorum:

— Bu ne tuhaf çocuk. Ağlıyarak şarkı söylüyor.

İçimden ona cavap veriyorum:

— Asıl tuhaf sensin ustacığım, senin de sesin titriyor.

Başım hâlâ dönüyor, kulaklarımda sesler oğulduyordu.

— Hocam, ben size dememiş miydim ki, Aylâ bu şarkıyı mükemmel söyler. Vallahi Bayım, kendimi tutmasam ağlıyacaktım. Bu kızın sade sesi güzel değil, yürekten, içten söylemesini biliyor. Yoksa ben çok güzel sesler dinledim, hiçbiri insanı iliklerine kadar örpertmiyor, titretmiyor.

— Aylâ, büyük bir sanatkâr olacaktır.

Gözlerimi hafifce aralıyarak, ustama baktım:

— Siz, ve Tekin beni şımartacaksınız.

İleride oturan Sevin bağırdı:

— Hepimiz ayni fikirdeyiz Aylâ.

— Sevginize yüreğimle teşekkür ederim.

İhsan yine ortada yok. Bu çocuk olmasa ne rahat edeceğim.

Tekin yavaş sesle, ustama söyliyordu:

— Hocam, isterseniz size, birşeyler çalalım, bizim küçük bir cazbandımız var.

— Çok memnun olurum Tekin. Aranızda saatlarım öyle tatlı geçiyor ki...

Ustam Tekine biraz daha yaklaşmıştı:

— Aylâ ne kadar güzel söyliyor değil mi?

Tekin, yan gözle bana bakarak:

— Kendisi de ne can kızdır hocam...

Onların yanından ayrılarak, Dileğin oturduğu tarafa gittim, koltuğun kenarına ilişerek kulağına eğildim:

— Dilek, ustamla sevişmemizi niçin herkesten saklayalım?

Gözleri dolu dolu yüzüme baktı:

— Belki birgün bunu söylerim Aylâ.

— 5 —

Kalabalığın arasında, onun başını görür gibi oldum, sonra kaybettim.

Belirsiz bir aranışla dört yanıma bakınıyordum. Günlerden pazar.

Köprünün; iskelelere inen merdivenlerinden, sel halinde, insan kalabalığı akıyor,

İçimde titreyişler, ürperişler var. Ya ustamı bulamazsam?

Bu gün hava bahar gibi. Vapurlar güneşli kırlara gitmek isteyenleri karşı kıyılara taşıyor.

Hiç birşey düşünemiyorum. Yalnız ustamı bulmak istiyorum.

Herkes bana bakıyor. Beni biliyorlar, bu ada kimi aradığımı anlıyorlar sanki...

Dört bir yanı, Adalar iskelesini arıyordum. Ustam yok.

№ : 14

YAZAN: CAHİT UÇUK

Alt köprüden Haliç tarafına geçtim, oralara baktım, dönüyordum. Karşıdan ustamın arayan gözlerini gördüm. Bakışlarımız biribirini kucakladı.

Güneşli mavi gök içime dolmuştu. Aydınlık, serin duygular yüreğimi sardı.

— Neredesin Aylâ nine? seni aramaktan deliye döndüm.

Başım dönüyor, kalbim çarpıyor. Dört yanımda kimse yok sanki...

— Herkes bize bakıyor ustacığım.

— Aldırma Aylâ.

— Gidelim.

— Arkamdan gel...

Kalkan iki vapur kalabalığın birçoğunu götürmüştü.

Daha rahat, onu kaybetmek korkusu olmadan, arkası sıra yürüyorum.

Köprüye çıktık. İskeleye akın eden kalabalığı göğüsleyerek Tophane tarafına döndük. Ustam, arkasına bakmadan gidiyor, ben de ardından...

Bir aralık ustam durdu. Ona yetiştim:

— Aylâ nine, otomobille gideceğiz. Biribirimizi aramaktan vapuru kaçırdık. Hem daha iyi bizi hiç kimse görmez.

— Görseler de, ne çıkar?..

Sözlerimi duymadı bile. Gözlerinde çılgın bir sevinç var. Ben de onun kadar, belki ondan daha çok sevinçliyim.

— Sen burada beni bekle. Biraz ileride otomobiller var, gidip pazarlık edelim. Şoförler yanında bir kadın olan erkekten daima çok para isterler.

Gülüyordum.

Ustam, koşarak yanımdan ayrıldı. Karşıda sıralı otomobillerin ödünde durdu. Birinin şoförile anlaşamadı galiba ki öbür otomobile yaklaştı. Şoförle konuştu. Şoför arabanın kapısını açmıştı. Ustam içine girdi.

Biraz sonra otomobil önümde durmuştu. Şoför:

— Buyurunuz Bayanım!

Diyerek kapıyı bir de bana açtı. Ustam bir köşeye büzülmüştü.

— Aylâ nine beni affet. Seni karşılayamadım. Fakat Aylâcığım, yavrum, ustan çılgın gibi, bir sevinç nöbetine tutuldu.

Artık, dünya.. dört yanım gözlerimden silinmişti. O, ve ben yaşıyoruz.

Belirsiz bir titremeyle uyuşan ellerimi ona uzattım, gözlerim kapalı.

Ellerime, kor ateş parçaları değiyor sanki...

— Yavru ninem benim... Aylâ nineciğim... Biricik çocuğum...

Bu sözlerde, beni bukadar sevindirecek ne var? Bana:

— Seni seviyorum, sevgilim. Sevgili Aylâ...

Demiyor. Sevgisinden bahsetmiyor, fakat, beni sevdiğini anlıyorum.

Kulaklarıma vızlayan bir rüzgâr sesi doluyor.

Gözlerimi aralıyarak dışarılara baktım: ev'er, ağaçlar, duvarlar, ok hızile yanımızdan geçiyorlar.

Otomobilin ikiye böldüğü hava, vızlayan bir rüzgâr sesi oluyor.

— Nereye gidiyoruz?

— Bilmediğimiz bir dünyaya Aylâ nine...

— Sen, buraları bilmiyor musun ustacığım?

— Ben, senden başka hiçbir şeyi görmüyor, işitmiyor, ve bilmiyorum Aylâ..

— Bu, söylediklerin çok güzel. Bende tıpki senin gibi duyuyorum.

Motörün sesi çoğaldı. Yokuş çıkıyoruz. Ustamın sözlerini uzaktan çıkıyormuş gibi duyuyorum.

— Aylâ nine bu gün, hergünden daha güzelsin. Maviler sana yakışmış.

Başımdaki şapkaya, tayyörüme, çantama, eldivenlerime, çoraplarıma, iskarpinlerime bakıyordu.

— Ne de şıksın Aylâ. Bu güzel tayyöri, bu deniz rengi şapkayı hep benim için giydin değil mi Aylâ nineciğim?

— Hep senin için...

— Yavrum benim...

Motörün sesi küçüldü. Yokuşu çıkmıştık. Tramvayların arasından yılan gibi kıvrılarak, otomobillerin önüne geçerek caddelerden geçtik.

Şehir arkamızda kaldı. Asfalt, önümüzde yumşak, siyah bir halı gibi açılıyor. Otomobilin lâstikleri ses vermiyor. Kayıyor, uçuyor, uzak yabancı dünyalara gidiyor gibiyiz. İki yanımızdaki, taze yeşilliklere bürünmüş kırlar, güneş altında geriniyor sanki...

Ustam, eğilerek benim tarafımdaki camı açtı.

İçeri çılgın bir rüzgâr doldu. Denize ilk giren insanlar gibi boğulmaktan korkuyorum. Yüzüme çarpan rüzgâr soluk aldırmıyor.

Korkak gözlerle ustama baktım.

Gülüyordu.

Başımı onun göğsüne sakladım.

Onun kokusunu duyuyorum, onun kalbinin çarpmasını duyuyorum.

Yaşamak ne güzel şey... Nefes alabilmek, güneşi görebilmek, sevgilinin kalb vuruşlarını duyabilmek, sevebilmek ne güzel...

Dünya ne güzel...

Saçlarımı uçuran, dağıtan rüzgâr, saçlarıma değen ateş parçalarını, ateş soluklları soğutamıyor...

— Güzel değil mi ustacığım?

— Güzel Aylâ ninem...

Konuşuyoruz, kısacık kelimelerde, gönlümüzün bütün söylemek istedikleri var.

Kirpiklerimin arasından uzakları görüyorum. Asfalt, çözülmüş ipek bir kordelâ gibi parlıyor.

Deniz, mavi göl gibi, yeşil dağların çevresinde kalmış...

Soluklarımla ciğerlerime dolan, toprak, güneş, ot kokulu hava, beni sarhoş etti.

Gözlerimi yine kapadım.

Otomobilin koşmasının hızile, yerden kalkan küçük taş parçaları camlara vuruyor galiba. Bir çıtırdı var.

Başka bir dünyada, yepyeni bir insan gibiyim. Neredeyiz? Nereye gidiyoruz? Bilmiyorum. Bu bilmememin içinde gitmek çok zevkli.... Kulaklarımda, çarpan bir kalbin, rüzgârın, camlara vuran kumların sesi var.

Ne kadar yol gittik; ne kadar zaman geçti? düşünemiyorum.

Camlardaki çıtırdı, rüzgârı.. solukları durduruverdi.

Şoförün sesile ayıldım:

— Daha gideyim mi?

Ustamın göğsünden başımı çektim.

Gülerek bana baktı:

— İleride camlı bir gazino var. Orada oturalım mı?

Hiç düşünmeden cevap verdim:

— Sen bilirsin...

Motör homurdadı. Pencereden dolan rüzgâr saçlarımı karıştırdı. Sonra büyük bir sessizlik içinde kaldık.

— Haydi Aylâ nine inelim.

Ustam yere atlamıştı. Elini bana uzattı. Otomobilden indim.

Vücudumu serin bir deniz havası kucakladı. Boğazdayız. Denizin suları şırıltılı büyük bir dere gibi, önümüzden akıyor.

Karşı kıyılar yarı sis içinde uyuyor.

Ustam, şoförün parasını vermiş yanıma dönmüştü:

— Ne güzel sabah değil mi?

(Arkası 32 inci sayfada)

SEN PAVLO ZINDANINDA [*]

Yazan :
ALİ RIZA SEYFİ

Eski «Serasker kapısı» nın tanınmış, dillere düşmüş bir «Bekirağa Bölüğü» olduğu gibi, eski İstanbul Tersanesinin'de yine tanınmış, dillere düşmüş bir «Camialtı hapishanesi» vardı. Ancak Bekirağa bölüğünden bu son yıllarda çok bahsedilmiş olmasına rağmen, Tersanenin «Camialtı hapishanesi» nin öbürki ile katiyen ölçüşme kabul etmez uzun ve korkunç bir mazisi vardır. Bu mazi, Osmanlı devletinin İstanbulu zaptettiği tarihi atlayarak, ta Bizans, şarkî Roma devrine kadar dayanır ki : O devirde Camialtı hapishanesi Sen Pavlo zındanı diye ün almıştı. İkinci Mehmedin İstanbula girmesinden sonra da Sen Pavlo zındanı yine zından, mahbusane olarak kullanıldı. Buraya yalnız kürek mahkûmları değil, o zaman «Forse», «Payzen» denilen ve kürekli gemilerimizde ayağı zincirli kürek çeken hıristiyan tutsakları (esirleri) de konuluyordu. Bu zındanın içinde cami, kilise, ufak tefek satıcılar bile vardı ! Şurasını söyliyelim ki : bu Sen Pavlo veya Camialtı hapishanesi, geçen uzun asırların değişimlerini hiç duymadı; şekli, tertibatı birkaç kereler büyücek derecede değişdise de, an'ane o an'ane, şiddet o şiddet idi. Orası bir işkence cehennemi, hükümdarı «gardiyan başı» olan büsbütün müstakil bir «Zabaniler Hükûmeti» idi.

Eski asırlarda Avrupalıların «banyo» «banyol» dedikleri Camialtı hapishanesi için, epeyce yazılar yazmış Avrupalılar da vardır.

Camialtı cehenneminin ateşi, ancak 1908 (1324) te Kanunu esasinin ilânında oldukça sönebilmişti. Lâkin biz, burada Sen Pavlo zındanının tarihini yazacak değiliz. Yalnız 1906 (1322) de, yani bugünden otuz senelik bir vakit önce, o zındanın duvarları arasında defterime yazılmış yazılardan bir parçayı ortaya koyduğum sırada, bu kadarcık söz söylemeği lüzumlu buldum.

Arkadaşları arasında Ağababa diye tanınmış olan ve «İtalyan Edebiyatı Nümuneleri» ni bırakmış bulunn merhum Ali Fahri bey de siyasî hayatını anlatan «Elvahı Siyah» ve «Emel Yolunda..» adlı kitaplarında Sen Pavlo zındanında geçirdiği vakitleri canlandırmıştır.

Memleketin en karanlık bir istibdat ve ümitsizlik içinde inlediği o kara günlerde, Sen Pavlo'nun loş hücresinde yazılmış bu perişan satırları, büründükleri tozlu topraklı kefenlerinden çıkarıp ortaya atmak lâzım mı idi ? Bu sorguya «Evet !» diyemem. Şu kadar var ki : İnsan en acı hatıraları, geçmiş en derin ıs tırapları bile yadetmekten bir tat, yabut tatlı birheyecan

[*] Tersanenin Meşhur Camialtı Hapishanesinin tarihî ismi.

duyuyor. Beni, solgun şu ruzname sahifelerini canlandırmağa zorlıyan daha kuvvetli bir sebep varsa o da, belki geçmiş hayatıma, geçmiş işlere ait bazı garip, yahut millî tarihimize bağlı hatıralarımı yazmakta bir ön söz yerine geçeceği ümididir.

[Okuyucularımıza şunu söylemeliyim ki: Ruznamemden bu parçayı alırken, otuz yıl önce hoş görüldüğü halde bugün bize pek ağır gelecek olan terkibleri bozdum, ve yazıyı bu suretle sadeleştirmek istedim. Ne fikir ve ne de üslûbun başka hiçbir şeyi değişmemiştir.]

***

Defterimden sahifeler:

(Sen Pavlo zindanı) — Tersane.
6 ağustos 1322

Gece...

Saat altıya gelmiş olmalı [1]... Fakat burada saat ne lâzım.. Burada vakit, yaşayış saatlerle, günlerle değil, yıllarla ölçülür... Hem nasıl yıllar! Acı ve işkencenin, kin ve öfkenin, hakaretle yoksuzluğun zehirlediği uzun, bitmez yıllar...

Hepsi uykuda... Zavallılar...

İnsanlar cemiyetinin hem içinde, hem dışında; ona hem pek yakın, hem pek uzak olan bu canlı ölüler, bu ölmez hastalar şuracıkta.. bu büyük ve insanlarla dolup taşan koca şehirin ta ortasında, karanlık ve korkunç hayaletlerle dolu uykularını uyurlarken; daha keşfolunmamış memleketlerin bilinmez köşelerinde doğup ölen vahşilerden daha uzakta, daha çok unutulmuş, daha kimsesiz değil midirler?..

Ey! büyük bir vekarla, sarsılmaz bir inanla amansız hükmünü yürüten kanun! Karşı durulmaz çelik elinle yakalarından tutup bu yarım ölüm, bu öldürücü acılar kuyusuna.. bu unutma ve yoketme cehennemine attığın kümeler arasında, birçok hayat ve fazilet şehitleri olmadığından emin misin?

Hakimler! siz ki: bir söz, bir duruş, bir düşünce yeya bir heyecan ile, bir ânda birkaç hayatı yoketmeğe; yapılmaz biçimde yıkmağa muktedirsiniz; vicdanınızla karşı karşıya kaldığınız uzun, derin gecelerde, sessizlikler arasından bir takım iniltiler.. ana, baba, kardeş, kadın yüreklerinden taşmış hıçkırıklar duyduğunuz olmaz mı?..

Soğuk kış günlerinin loş akşamlarında, ve kudurmuş gecelerinde vicdanınızın dediklerini dinlerken; sıcak aile odanızın camlarını şangırdatarak, kemirerek geçen çılgın fırtınaların homurtusu içinde.. derin, uzak, buz gibi zındanlardan gökreyen birçok boğuk tehevvür, yeis, ıstırap ve kin haykırışmaları karışık olduğunu, farketmez misiniz?

Ve sevgili eşiniz, kıymetli çocuklarınız etrafınızda olarak, bir yaz gecesinin gümüşlü, yaseminli mehtabını mes'ut seyrederken; parlak ayın size gülümseyen yüzü, yıldızların baygın ışıkları ile gözleriniz arasında bir takım kadın, çocuk, ana, baba hayallerinin siyah ve perişan çırpındıklarını görmez misiniz?

. . . .

Uyuyorlar....

Bu basık, yosunlu, damın altında, birçok asırlardanberi sıcak gözyaşlarile yıkandığı halde halâ soğuk ve kirli kalmış bu duvarların arasında uyuyan bu adamların uykularını, acaba nasıl rüyalar dolduruyor?..

Uyuyunuz....

Elinizden geldiği kadar uzun uyuyunuz...

Yokluktan daha öldürücü olan bu varlık içinde uyuyabilmek, mes'ut bir yaşama sayılır!..

. . . .

Dışarıda, kalın duvarların etrafında dolaşan zından gardiyanının ağır ayak sesleri işidiliyor. Bütün parlak günlerde, bütün karanlık ve vahşî gecelerde işidilen bu ayak sesi, insanlar cemiyetinin mahbuslara gönderdiği bir tehdit hitabesi, bir mahrumiyet ve kimsesizlik hükmüdür ki: yalnız bu zındanların kemerli yollarında ve hiç dirilmemek üzere ölmüş emellerin mahzun hayaletlerile dolu isli koridorlarda duyulmakla kalmaz, mahbusların gönüllerinde de demir nalçalarile adım adım yürür...

Ey insanlar cemiyeti! sorarım size ki: yaptığı iş, kendisine iyi edilmek için verilen hastayı öldürmekten ibaret bir dokor tasavvur edebilir misiniz?

Bu fanîlerin, bu cılız düşünceli insan kümelerinin yapabildiği kanunlar, sanki öyle bir doktordur ki: eline geçen ahlâk hastasına yapabileceği şey, onu ancak öldürmek.. onu en kirli bir çukura yuvarlayarak, iğrençlik modeli yapmaktır!

En korkunç mezarlıklar, kanlı idam sehpaları, keskin çelik çeneleri mazlûm insan boyunları bekleyen "giyotin„ ler bir mahbes kadar korkunç ve yaslı değildir:

Mezarlar, giyotinler, idam sehpaları ruhu serbest bırakır; mahbes ise boğar ve çürütür...

Islak, karanlık bir zındanda yıllarca yatırdığınız mahbusun gönlünde, felâketine kayıdsız insan kümelerine, cemiyetin bütün mukaddesatına karşı uyandırdığınız kin ve öç duygusunu, hayatın en yüksek şeylerine karşı duyduğu nefreti, itimatsızlığı o gönülden bir daha nasıl çıkarabilirsiniz?

En küçük bir bahane ile, tesadüfün zorba bir akıntısıyle, taliin şuursuz bir tekmesile caniler ve katiller içine atılan bir adamın, pek az vakitte elden çıkardığı ahlâk prensiplerini, itimat nurunu, yüksek ve temiz hayata olan sevgisini, yine yerine getirebilmek için elinizde hangi âlet, kafanızda hangi felsefe vardır?

Bilmez miziniz ki; felâket ve şefkat mektebinde öğrenilen dersler pek güç unutulur, ve kin ile nefretin gönlümüze yazdığı kara yazılar asla silinmez!..

***

Sen Pavlo zındanı — 28 Ağustos 1322.

Bu kırılacak kalemi yine elime alıyorum. Irmakların sonbaharda kabarıp taştığı gibi, elem sağnakları da kalbimizi karıştırdığı zaman, duygularımız dalgalanır, bir yere taşmak, dökülmek ister.

Yine gece... Her taraf sessiz...

Mahbes penceresinin kalın demir parmaklıkları arasından dışarıdaki uzak dünyayı, bir parça olsun görmeğe uğraştım... İşte bir gök parçası: dünyanın mavi atlas kubbesi üzerinde yıldızlar, gümüşten, altından işlenmiş birer nur noktası halinde asude, kayıdsız akıp gidiyorlar.. Gecenin pek hafif nefesi, alnımı dayadığım paslı, soğuk parmaklığın arasından sessizce giriyor...

Ey hayaller, hatıralarla dolu rüzgâr! Üzerinden geçtiğin hür ve hudutsuz denizlerin taşkın ve dalgalı serbesliğinden, gönüllere meydan okuyan oğultularından bir parça getir.. Ve sonbaharın mahzun çiçeklerile verem bir gelin gibi süslenmiş tabiatın bakir ıtırını, çılgın sevinçlerden daha tatlı ve derin olan gamlı şiirini bu zından köşesine, bu cebir ve şiddet, bu cürüm ve cinayet yuvasına, bu medeniyet çölüne yetiştir.

Lâkin ne faydasi var? Bütün hür okyanusların uğultusu, burada zincirler içinde inleyen, boğulan canlı ümitleri, coşkun düşünceleri uyandırmaz; ve geniş tabiatın bütün jaleleri, bütün şiirleri, bütün nuru ve sıcaklığı bu ıslak duvarların karanlığı içinde, uzun yılların buzlu nefesile solmuş, çürümüş çiçekleri bir daha hayata kavuşturamaz.

. . . .

Dışarıda, bahçe dedikleri dört duvar arasındaki kirli havuza dökülen suyun sesini duyuyorum, her yanı sarmış ağır sessizlik içinde korkak bir şikâyet iniltisi gibi aksediyor...

Orada, dört tarafı kalın duvarlar ve derin zındanlarla çevrilmiş yerde, karanlık, kimsesizlik içinde inleyip akan, ağlaya ağlaya giden su değildir... Bizim kıymetli, nasipsiz, talisiz hayat saatlerimizdir ki: iniltisini işittirecek acır bir kalp, duyar bir vicdan bulamaksızın yokluklara doğru gömülüp uzaklaşıyor....

(Arkası 30 uncu sayfada)

[1] Saatler alaturka (grubî) saattir.

...bir hiç yüzünden fakir bir dervişi huzuruna getirtiyor..

Tarihimizden Parçalar:

Birinci Ahmet

Yazan :

RAGIP ŞEVKİ

◆

Babası, sarayın loş odalarında ruhsuz yatarken birinci Ahmet, Kapıcılar kethüdası Hüseyin ağa ile kaymakam Kasım paşaya şiddetli bir hattı hümayun gönderiyordu :

— «Sen ki Kasım paşasın : babam Allah emrile vefat eyledi, ve ben tahtı saltanata cülûs eyledim. Şehri muhkem zapteyleyesin. Bir fesat olursa senin başını keserim!.»

Üçüncü Mehmedin ölümünden kimse haberdar değildi. Hattâ Kasım paşa bile gelen hattı hümayunu açmış, noktasız yazılan yazıları okuyamayınca Hüseyin ağaya :

— Bunu sana kim verdi? Bu noktasız yazı padişahımızın yazısına benzemez. Elfaz ve ibaratı okunmaz. İçinde «babam» tabiri var. Padişahımızın ise hayatta babaları yoktur!. dedi.

Kapıçılar kethüdası Hüseyin ağa dahi üçüncü Mehmedin öldüğünü bilmeyordu. Kasım paşa derhal vakanüvis Hasan beyzadeyi çağırdı; ve hattı hümayunun muhteviyatına vakıf olunca sapsarı kesildi. Derhal Darüssaade ağasına bir tezkere yazdı :

— Bu abdi acize bir hattı şerif getürdüler; aslını bilemedik. Yoksa garaz bizi imtihan mıdır? ve yahut bir murat yerimi vardır? Bu şüphemi def buyurasız; dedi.

Biraz sonra Kasım paşa saraya davet edildi. Arzodasına girince, henüz 14 yaşında genç ve güzel yüzlü padişahı «tahtı cihanbani üzere oturur» gördü.

Sarayda sabah yeni oluyordu. Koridorlarda konuşmalar duyuluyor, erkânı devlet ve âyan yavaş yavaş orta kapıdan içeri girmeğe başlıyordu.

Taht dışarı çıkarılıp ta ortaya kurulunca, divan halkı buna bir mâna veremedi. Mücevvizeli, iri kavuklu, horasanî sarıklı devlet erkânı saf saf dizilmiş, üçüncü Mehmedin çıkmasını bekliyorlardı.

Bu sırada babüssaadeden siyah matem elbiseleri giymiş olarak şehzade Ahmet çıktı ve etrafına selâm verip «kemali şevket ve mehabet ile» tahta geçip oturdu.

Etraftan çavuşların « Allah Allah !..» sesleri, duaları, alkışları duyuluyordu. Erkânı devlet çok kısa süren hayretlerinden sonra birer birer yeni padişahın ayaklarına kapanıyor, biat ediyorlardı.

Bu sırada saray kapılarından çıkan arabalarda üçüncü Mehmedin cariyelerile, karısı Safiye Sultan vardı. Yıllarca devleti avuçları içinde tutan Safiye sultan şimdi meyüs, mükedder eski sarayın yolunu tutmuştu.

*
* *

Birinci Ahmet, cülûsunun sekizinci günü geceleyin sarayı âmirede sünnet ediliyordu. Çılgınca eğlencelerden sonra genç hünkâr birdenbire çiçek hastalığına yakalanmış, bu yüzden bayram namazına bile çıkamamıştı.

14 yaşındaki çocuk padişah gittikçe serpilyordu. Halâvetli, düzgün bir yüzü vardı. Güzele aşıktı, ruhu inceydi. Cülûsunun daha birinci senesinde Hatice Mahfiruz sultanla evlenmiş, şehzade Osman dünyaya gelmişti.

Padişah, Anadoluyu yakıp kavuran Celâlı eşkıyasile oğraşmağa başlamıştı. Osman oğullarını Anadoludan tamamen atmak gayesini güden Celâlilerin derdi, devletin başında büyük bir gaile teşkil etmeğe başlıyordu.

Yeni padişah bu dert içinde yuvarlanırken, bir gün Bosna beylerbeyisi, kızlarağası Mustafa ağaya, Nasya isminde genç, güzel, işvebaz bir rum kızı hediye etmiş, ağa da bunu genç padişahın odalıkları arasına sokmuştu.

Bir rum papasının kızı olan Nasya bittabi derhal müslüman edilerek «Mahıpeyker» ismini almıştı. Padişah, bu kıvrak ve cazibeli odalığı derhal koynuna almakta bir saniye tereddüt etmemişti. Çünki «Mahıpeyker» henüz on altısında idi. Servi gibi ince bir boyu, kıvrak bir vücudu ve çok güzel bir yüzü vardı. Bilhassa gözlerinin içindeki mânalı ifadeler, birinci Ahmedi kendisine derhal bağlamıştı. İlk ânda padişahın önünde şarkılar okuyarak, kıvrak oyunlar oynıyarak bütün güzelliğini ortaya döken «Mahıpeyker», birinci Ahmedin koynuna girdikten sonra, dilinin cazibesile de hünkârı esir etti. Artık padişah yalnız «Mahıpeyker» i görüyordu. Bu yüzden sarayda rum dilberi aleyhinde büyük bir kıskançlık başgöstermişti. Fakat yapılan bütün hilelere, hud'alara rağmen, Nasya, cazibesi ve işvesi sayesinde padişahtan bir türlü uzaklaştırılamıyordu.

Genç padişah yeni Hasekisini altınlara, yakutlara, incilere garkediyordu, onun sevgisinden başka gözü hiç birşey görmiyordu. Artık Kösem sultan ismini alan Mahıpeyker, birinci Ahmedin üzerindeki tesirini zekâsile tezyit etmeğe çalışıyordu.

Tahta cülûsunda büyük bir mehabet gösteren padişah, bu yüzden yavaş yavaş iradesini kaybediyor; kadınların, kızlarağasının tesiri altında kalıyordu. Zaten zaif tabiatı yüzünden amcası şehzade Mustafayı da öldürmekten çekinmişti. Sarayın loş odalarında Kösem sultanın güzel göğsü üzerinde dinlenirken, kendi ailesi üzerinde hiçbir fena fikire kapılmamıştı. Buna mukabil padişah, vezir kellesi uçurmaktan geri durmıyordu.

İki defa asilik eden, Bağdat eyaletine gitmiyen, bir defasında da giderken önüne gelen köyleri soyup soğana çeviren Kasım paşa, hile ile İstanbula getirilmiş, sonra padişahın gözü önünde kellesi uçurulmuştu.

Biraz sonra Sarıkçı Mustafa paşanın da boynu vurulmuştu.

Padişah, zaif tabiatının celâdetini, zavallı vezirler üstünde göstermeğe çalışıyordu. O sırada yalnız Anadoluda değil, Macar serhatlarında bile karışıklık başgöstermişti. Birinci Ahmet iki yana mütemadiyen ordular gönderiyordu. Tuna kıyılarında Osmanlı orduları kâh münhezim olarak geri çekiliyor, kâh ufak tefek zaferlerle kaleleri fethediyordu.

***

Padişahın zulmü ve istipdadi artık bütün hunharlığı ile başgöstermişti. Birgün veziri âzam Derviş paşayı saraya davet etmişti. Zavallı vezir daha içeri girer girmez padişah işaret etmiş, bostancılar elde kement paşanın üzerine çullanmışlardı. Paşa heman oracıkta çadır iplerile boğduruluyor, vücudu cansız yere uzanıyordu. Bu sırada Derviş paşanın ayağı oynamış, birinci Ahmet hain vezirin ölmediğini görünce hançerini çekerek üzerine çullanmış, hiç çekinmeden, ürkmeden Derviş paşanın kafasını elile koparmıştı.

Birinci Ahmet yalnız vezir öldürmekle kalmıyor, bir hiç yüzünden fakir bir dervişi huzuruna getirtiyor, sonra yağlı kementlerle zavallıyı gözü önünde boğduruyordu.

Birinci Ahmet

Padişahı en çok memnun eden vezirlerden biri Kuyucu Murat paşa idi. Derviş paşanın kendi elile başını kopardıktan sonra, ona bir hattı hümayun göndermişti:

— Sen ki vezirim Murat paşasın! Halâ kimsenin ill.asile değil, ve bir ferdin ricası olmaksızın, hassatan karihai hümayunumdan vezeratı uzmayı sana verdim. Ve mihrü humayunumu gönderdim. Ümit ederim ki Cenabıizzet her işinde muin ve destigir ola. Göreyim seni, her umurda nice say edersin ve atebei âliyyeme birgün mukaddem erişmeğe ikdam edesin!. »

Kuyucu Murat veziriâzam olur olmaz işe şiddetle başlamıştı. Padişahın tabiatine göre önüne geleni öldürüyor, devletin asayişi için elli cebecinin birden boynunu koparmaktan çekinmiyordu.

Murat paşa, Macar serhatlarını muvaffakıyetli bir sulhla devlete bağladıktan sonra Celâlilerle uğraşmağa başlamıştı. Artık Anadolu kan içinde yüzüyor, Murat paşanın kuyulara doldurduğu eşkıyalar on binleri buluyordu.

Birinci Ahmet, bu sırade Topkapı sarayının mükellef odalarında Kösem sultanın göğsünde, Edirne ormanlarında av peşinde meşgul oluyordu. Genç Haseki henüz birinci Ahmede kat'î şekilde tesirini gösteremiyor, toyluğu yüzünden siyasî ve idarî işlere karışmıyordu. Sarayda entirika eksik değildi. Fakat padişahın şiddeti yüzünden patlak vermiyordu. Meselâ Kuyucu Murat paşayı sevmeyen kızlarağası Mustafa ağa, birgün bir fırsatını bulmuş:

— Padişahım, Murat paşa kulun bir piri fanidir. Sefere kasten gitmeyip Üsküdarda konaklar, durur. Elbette gitsin! demişti.

Birinci Ahmet birdenbire kızmış:

— Bire habis, ne haddindir? Ol bir gazi ve mücahid ihtiyar, kârügûzar vezirdir. Vilâyatı Anadoluda alâkamız kalmamışken yeniden teshir etti, bu değlü Celâli askerine galip olup kırdı. Kahır ve rey ile bu kadar müfsitlerin hakkından gelip uğrumda can ve baş'a hizmet etti. Siz bir alay ehli garazsınız, bir daha onun hakkında bir söz söylemeğe rizam yoktur. İsterse gitsin, isterse otursun!.. Demişti.

***

Birinci Ahmedin Kösem sultandan, Hatice Mahfiruz sultandan, hasekilerinden altı kızı, dokuz şehzadesi olmuştur. Kösem sultandan: şehzade Kasım, Murat ve İbrahim; Hatice Mahfiruz sultandan: şehzade Mehmet, Hüseyin, Bayazid ve Süleyman dünyaya gelmiştir.

Padişah düğünlere düşkündü. Bu yüzden kızlarının herbirini bir vezire veriyor, sonra günlerce düğün şenlikleri yapıyordu. Hatta Kösem sultanın teşvikiyle üç yaşındaki kızı Ayşe sultanı Nasuh paşaya veriyor; bilhassa din adamlarının kızlarını evlendirmekten haz duyuyordu.

Padişahın en çok üzerine düştüğü şey, avdı. İyi cirit atardı. Hattâ bir defasında Edirneye giderken Lüleburgaza yakın Karıştıran mevkiinde otağ kurulmuş, cirit oynamağa başlanmıştı. Bu sırada padişah ta at üzerine sıçrayarak sadrâzam Nasuh paşa ile karşılaşmıştı. Paşa bittabi kaçmak isterken birinci Ahmet yetişmiş, elindeki ciridi vezirin üzerine fırlatmıştı. Tesadüf Nasuh paşayı kurtarmıştı. «Allah, Allah» avazları, alkışlar içinde padişah, vezirini takibden vazgeçmişti.

Birinci Ahmet yirmi sekiz yaşına gelmişti. Av, kadın ve şarap kendisini oldukça yormuş, zilkadenin dokuzuncu günü Kaptanı derya Ali paşa gemilerile Akdenize açılırken padişah yatağa düşmüştü. Hastalık suimide idi. Padişahın ıstırabı gün geçtikçe artıyor, Kösem sultan ve devlet erkânını endişeye düşürüyordu.

Saraya akın akın gelen etibba, kullandıkları bütün ilâçlara rağmen, padişahı ıstırabından kurtaramıyorlardı. Hastalık gittikçe artıyordu. Ayın 23 üncü pazartesi gecesi padişah yavaş yavaş söndü ve « Âlem bakaya rihlet etti.»

On dört yaşında tahta geçen birinci Ahmet, on dört yıl Osmanlı saltanatında hüküm sürmüş; on dört yıl sonra hastalığının 14 üncü günü göçüp gitmişti.

Şimdi padişahın soğumuş, buz gibi cesedi harem odalarında yatarken, saray, deli Mustafanın cülûsuna hazırlanıyordu.

BİR KIŞ HATIRASI

Malatyayla Sıvas şösesi üzerinde, [Zorbahan] dağının etegine ilişen, Hekimhan adlı, küçük kasabadaydık. Kış gelince, tek katlı kerpiç evlerini, kar örter, ve tam üç ay, toprak yüzü görmezdik...

Yine bir kıştı.

Günlerce yağan kar, dinmiş, altın ışıklı güneşin, gökte parlamasına rağmen, çıkan keskin ayaz ortalığı dondurmuştu.

Odamız, dışarının soğuğunu düşündürmiyecek kadar sıcak. Büyük saç sobada, çam kütükleri, çıtırdayarak, cızlayarak yanıyor.

Saçaklı Rumeli battaniyelerile örtülü, halı yastıklar dayalı sedirin üzerinde oturmuş, pencereden, karşıdaki küçük meydana bakıyordum.

Donmuş karların üstünde köy çocukları, Kızak kayıyorlar. Onları kıskanıyordum. Niçin ben de kızak kaymıyayım?

On bir yaşındayım. İstanbulda saçlarımı güneş altında açık bıraktığım halde, burada çarşafla örtüyorum. İstanbulda kısa çorap giydiğim halde, burada uzun kalın çoraplar giyiyorum.

İçimde, vakit vakit isyan hisleri kabarıyor. Fakat susuyordum.

Çocuklar kalın kahkahalar atarak kayıyorlar, koşuyorlar, yuvarlanıyorlar, içimdeki istek, her dakika biraz daha büyüyordu.

Annem, biraz ilerde oturmuş, yeni doğan kardeşime, keçi tiftiğinden patik örüyordu. Onun yanına gittim:

— Anne... Canım sıkılıyor...

Annem, elindeki, minimini patiği dizlerine bıraktı:

— Niçin yavrum?

Diye sordu. Sesindeki sevgi titreyişi, beni örpertmişti. Gözlerim doldu:

— Ben de buzda kaymak istiyordum. Halbuki siz bırakmıyorsunuz...

Annem, yüzüme, yaşlı gözlerime bakıyordu:

— Sen, on bir yaşında kocaman bir kız oldun. Sokakta buzda kayabilir misin?

— Kayarım anne.

— Burada, senin yaşındaki genç kızlara, buzda kaymak ayıp sayılıyor.

— Ben daha genç kız değil çocuğum. Tam on bir yaşındayım.

Annem gözlerimdeki yaşı sildi. Saçlarımı okşadı:

— Haydi seninle gezmeğe gidelim Cahit.

Dedi.

— Kırlara mı anne?

Gözlerimin önünde, karları kristal şeker gibi parlayan tarlalar, suyu donmuş dereler canlandı.

Tekrar sordum:

— Kırlara mı anne?

Annem, gülerek cevap verdi:

— Ben üşürüm yavrum. Ahbaplara gideriz...

Evden çıkmak, haykıran, gülen, çığlık atan çocukları [illegible]k çin

— Peki anne gidelim.

Dedim. Bej rengi, minimini çarşafımı giydim. Annem gülerek bana bakıyordu:

— Bak, halâ çocuğum diyorsun amma çarşafı giyince genç kız oluyorsun...

Hiç birşey söylemedim. Annem:

— Cahit! dedi. Biraz şıklaş. Bu günkü ziyaret epice mühim olacak.

— Niçin anne?

— Sen ilk defa ziyarete gideceksin.

— Ne çıkar anne, ilk defa, son defa. Ben aldırmam.

Annem, ısrar ediyordu:

— Olmaz, olmaz. Yeni çarşafını, İstanbuldan gelen iskarpinlerini giy...

Onun, bu ısrarları, benim kurumayan gözlerimin yaşını dindirmek içindi. Belki avunurum diye böyle düşünüyordu. Onu kırarım korkusile, lâcivert yünlü çarşafımı, İstanbuldan yeni gelen iskarpinlerimi giydim.

Annem, dadıma, kardeşimin mama saatını, uyutma vaktini ve daha bazı şeyler söyledi, çıktık.

Daha merdivenleri inerken, titremeğe başladım. Yeni iskarpinlerimin içinde ayaklarım, yün eldivenlere rağmen parmaklarımın ucu iğneleniyordu. Sokağın, kristallenmiş karlarına ince uzun topuklarım gömülüyordu. Annem, zorluk çekerek yürüdüğümü görünce:

— Keşke, dedi; eski iskarpinlerini giyeydin.

Hiç birşey söylemedim. Fakat eski iskarpinleri giyemezdim.. Çünkü, onları fakir bir kıza vermiştim. Çarşı tarafına sapınca, peçemi indirdim. Yüzümü saklamağa aklım ermediği halde, mecburî peçemi kapıyorum. Ayıpmış! Halbuki köy kızları baş açık, çarşafsız geziyorlar Benim onlardan farkım ne?

Şehirli olmak mı?

Yaz gelince, biz de köye gideceğiz. Ben de köy kızları gibi, saçlarıma ince örgüler ördüreceğim, ellerime kına yakacağım, çarşafsız, peçesiz, hatta yalınayak, güneşin altında, derelerin içinde, söğütlerin gölgesinde, tarlalarda gezeceğim, koşacağım, ve çalışacağım...

— Cahit! Önüne bak kızım...

Dalgınlıkla, erimiş karlara basıyormuşum. Yeni, ve biricik iskarpinlerim ıslanmıştı.

Dar bir sokaktan geçiyorduk. Kapıların tek kanatlarını, ardına kadar açmışlar. Penceresiz, basık tavanlı damlara, güneş ışığı dolsun diye...

— Daha ne kadar gideceğiz anne? Benim iskarpinler su alacak..

Evden çıkarken, ara sokaklardaki karların eridiğini hesaplamamış, iskarpinlerimin üstüne lâstiklerimi giymemiştim.

Annem biraz ileride, yapıcı merdivenine benzeyen, tahta merdivenle ikinci katına çıkılan, beyaz sıvalı bir damı (ev) gösterdi:

— İşte burası.

Sevinmiştim. Fakat, daha, acemisi olduğum, topuklu iskarpinlerle merdiveni nasıl çıkacağımı düşününce, keyfim kaçtı.

Annem de o yana doğru bakıyordu :

— Sen çıkarsın, benim elimi tutarsın. Yoksa başka türlü imkânı yok.

Kendimi düşünürken, bir de anneme yardım etmek çıktı.

Evin önüne gelmiştik. Ayağımda düz topuklu iskarpin olsa, düşünmem bile.

Başa gelen çekilir derler. Biz de çekeceğiz, ne yapalım...

Birinci basamağa ayağımı attım, tahtaların üstü kaygan, vıcık vıcık... Parmaklığa sıkıca tutundum. Öbür elimi anneme uzattım. Ağır ağır çıkmağa başladık. Bir daha topuklu iskarpin giymeğe töbe !..

Güçlükle, yirmi basamağı çıkınca, büyük bir soluk aldım. Annem de derin bir :

— Oh !...

Çekti. Kapıyı çaldık. Biraz sonra açıldı. Temiz yüzlü, beyaz başörtülü, kırmızı pazen entarili bir kadın, çıkmıştı. Bizi görünce, sevinçle bağırdı :

— Hatun ana hoş geldiniz...

Annem, onu selâmladı :

— Hoş bulduk. Bakın size kızımı da getirdim.

Kadın kabına sığamıyordu :

— Abuğ [*] hanım, apapak [**] gızın varmış ta şimdiyecek bize göstermedin...

Başörtülü güler yüzlü birkaç kadın, kapının önüne gelmişlerdi. Annem, ayağındaki lâstikleri çıkardı.

Ben de, ıslak iskarpinlerimi, iç kapının eşiğinde bırakarak içeri girdim.

Yerde, renk renk çiçekli bir bahçeye benzeyen yumuşak Kürt halısı serili...

Köşede halı yastıklı, halı döşeli bir minderlik var. Ocak başında şilteler, ve koyun postları, bizi oturmağa çağırıyorlar sanki...

Duvarın dört bir yanında, tavana yakın raflar var. Üstünde, kalaysız bakır sahanlar, tencereler, üsküreler, ibriklek sıralı... Odanın bir tarafında, renkli teneke kaplı sandıklar duruyor. Üstünde yataklar yığılı...

Odanın havasında, tatlı bir sıcaklık ve yaprak kokusu vardı.

Ocakta, ormandan yeni köklenmiş, kesilmiş, meşe kötükleri, dalları yanıyor. Islak kütükler, yeşil yapraklı dallar, kuru kütüklerin ateşine dayanamıyor; yer yer tutuşmasına rağmen, vızıldayarak, köpüklü sular çıkararak ağır ağır yanıyordu. Bize minderlikte yer gösterdiler. Annemle yanyana oturduk.

[*] A! manasına.
[**] Bembeyaz demek.

Yazan :

CAHİT UÇUK

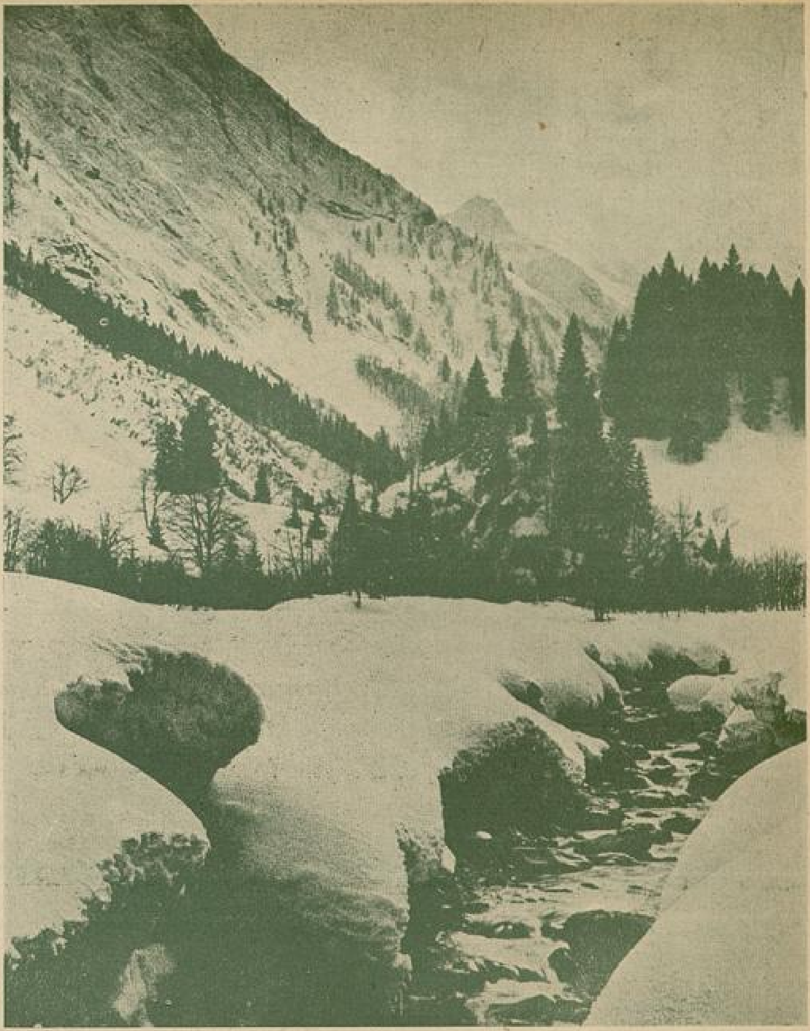

Soğuktan ılık odaya girip, yumuşak halılar, sıcak halılar üzerine oturunca, üşüme dağıldı, tatlı bir gevşeklik vücüdumu sardı.

Ev sahipleri, ocak başındaki minderlere postlara bağdaş kurmuşlardı.

Evin genç kızı, ince örgülü saçlarının ucundaki altınları şıkırdatarak, uzun etekli entarisi sürüyerek dolaşıyor, ocağın küllerini süpürüyor, ufaktefek dağınıklığı düzeltiyordu.

Geldiğime iyi etmişim. Gözlerimin önünde yeni bir ufuk açılmış gibiydi. Bu genç kızla arkadaş olmak her halde hoş olacak. İstanbuldaki mektep arkadaşlarıma hiç benzemiyor. Arasıra, yan gözle bana bakarak tatlı tatlı gülümsüyor.

Annem, ev sahibi hatunlarla konoşmağa dalmıştı. Ben dinliyorum.

Halı dokumak, yün eğirmek, çorap örmek, iplik boyamaktan bahsediyorlardı. İçimde, yavaş yavaş büyüyen bir sıcaklık var. Bu insanlara alışıyorum galiba.

İlk geldiğim zaman, konuşmalarını anlamıyor, meclislerinden zevkalmıyordum.

Sıcak, meşe kokulu, temiz odacık, güler yüzlü candan insanlar, beni, bu küçük kasabanın, yadırgadığım havasına, alıştıracaklar sanıyorum.

***

Bize, büyük, kalaylı bakır sini içinde, çeşit çeşit kuru yemiş buyurttular. Pestiller, sucuklar, kuru dut, kuru erik, badem, ceviz, kesmece...

Yazın, kendi ellerile yaptıkları ne varsa hepsini ortaya çıkarmışlardı.

— Belki, bacımız, bizim yemişleri sevmez?..

Diyerek, bir tabak peynir şekeri ile, leblebi de sininin ortasına koymuşlardı.

Halbuki ben, peynir şekerile, leblebiden başka ne varsa, hepsinden yedim. Artık, onlarla dost olmuştum. Yaz gelince köylerine gitmeğe karar verdik.

Dışarının altın güneşi kararmış, parlak karların üzerine, karanlık inmeğe başlamıştı.

Annem, müsaade istedi. Bizi yemeğe alakoymak, bırakmamak için ısrar ettiler. Fakat, küçük kardeşimi ileri sürerek kalktık. Ev sahipleri de, biz de çok memnunduk. Ben genç kızla arkadaş olmuştum. Hepsile kucaklaştık. Kapıyı açtılar. Genç kız, benim iskarpinlerimi vermek için öne atıldı. Fakat yere eğilmesile, bir çığlık atması bir oldu :

— Bacımın kunduraları yok..

(Arkası 25 inci sayfada)

O, BİR GÜNAHKÂR DEĞİLDİ

★

SON

◆

— Sahi be, gidelim.. anasını satayım, bir kuru can değil mi? kalan o da bu yolda gitsin! Sevincimden boynuna sarıldım ikimizin de gözleri dolmuştu. Ben, Elmasın intikamını filen unutmuştum. Cepheden kaçup ge'miş bir günahkâr askerdim. Bu kaçışımdan o kadar üzülüyor, ve o kadar utanıyordum ki, sanki bütün cepheler benim kaçmaklığım üzerine çözülüp dağılmış; ve buna ben sebep olmuş gibi idim. Filhakika bu da pek yanlış bir düşünce değildi. Ben, öteki beriki, böyle birer sebeple cepheyi terkedenlerin adedi yüz binlere çıkmıştı. Her taraf asker firarisi ile dolu idi. Elbet, cephelerin söküp dağılmasına bu gidiş adamakıllı müessir olmuştur. Fakat acaba bütün günah bizde mi idi? Köylerde bıraktığımız karılarımız ve sevgililerimiz, bir fellâhın, bir seyisin, bir bilmem kimin heveslerine kurban olurken gönülde rahatlık, ruhta mukavemet kalır mı idi? Allah taksiratımı affentsin! ne yapayım ki oldu.

Arkadaşım; benim teklifimi o gece uzun uzadıya düşündü.. gece yarısına kadar uzun boylu benimle konuştu, ve karar verdi. Ertesi sabah yola çıkacaktık.

Sabahın ilk ışıklarile beraber bütün adamlarını topladı; onlara kısa ve gayet açık bir nutuk söyledi: «İstemiyenler bizden ayrılabilir!» diye bitirdi. Yarım saat sonra hepimiz bir eksiksiz o'arak Ankara yolunu tutmuştuk.

***

Cepheye vardığımız zaman bütün günahlarından yıkanmış bir melek hafifliği duyuyordum. Artık herşey bitmişti. Yurdun kurtuluşundan başka bir düşüncem yoktu. Şerefli, ve yurda faydalı bir iş görürken ölürsem, ne kadar bahtiyar olacaktım. Cepheden kaçmakla yurduma, vatanıma yaptığım kötülüğü böylece kanımla, çanımla ödeyecektim. Allahtan dilediğim hep şu idi: Düşmanın vatandan kaçtığını göreyim ve son cenkleşmede öleyim! Allahım bunu esirgeme!...

***

Bu cepheler, umumî harp cephelerine hiç benzemiyordu. Zabitler büyüklü küçüklü birer kardeş ve birer ağabey gibi geçiniyor, askere son derece - ama son derece- iyi muamele ediliyor, ve pek güzel bakılıyordu. Ne küfür, ne dayak, ne de hakaret vardı. Aman yarabbi! bu nekadar açık bir değişiklik? Bu zabitler de mütarekeden sonra Anadoluda kalmış, veya İstanbuldan gelmiş zabitler değil mi idi? O halde bu değişmenin, ve bu candan olmanın hikmeti, sebebi ne idi?...

Bunu anlamak için çok kafa yormağa lüzum yok. Çünkü hepsi bu yurdun öz çocukları, Türk evlâtları idi. içlerinde ne arap, ne rum, ne ermeni, ne yahudi ve nede arnavut vardı. Tüm yürekli, tüm kanlı vatan çokcukları idi.

Hasılı, uzatmayalım. Tan yeri ağardı. ağardı. Bizim hikâye bitmedi sen de yorgun argın beni dinledin Bay Müfettiş! Öyle zannediyorum ki şimdi içimdeki ateş söner gibi oldu. Söyle, ben bir günahkâr mıyım?...

***

Buraya kadar hiç sesini çıkarmadan dinleyen müfettiş, derin bir kuyudan yavaş yavaş yukarı çekilir gibi kendine geldi.

— Sonra, Demir dayı, sonra?... diye hazin ve içli uzun bir sual ile ısrar etti.

Yaşca henüz pek genç, ve fakat beyaz saçlarının çevrelediği dik ve esmer yüzünde hasıl olan derin çizgili çehresi, hafif petrol lâmbasının sarı ışığile daha esatirî bir renk alan Demir dayı:

— Sonrası, işte malûm be Bayım, döndük dolaştık, İnönü, Dumlupınar, Sakarya, Afyon, derken İzmir ve sonra da terhis olunup döndük.

Ecel gelmeyince insan ölmüyor. Bayım hele son taarruzda ölümü öyle kucaklayarak ölümlerin içine atıldım ki, sağ kaldığıma şimdi bile şaşıyorum. İşte böyle kardeşim!...

Şimdi artık vaktimi bu mezarın çiçeklerini sulamak ve onları tazelemekle geçiriyorum. Dünyada başka ne bir emelim ve ne de bir kaygum var. Yalnız bir dileğim var.

Şükürler olsun ki bunu da gördüm. Ancak isterim ki hep böyle olsun: Türke, Türkten başka amir, Türkten başka hâkim, Türkten başka zabit, Türkten başka memur olmasın. Türkün, Türkden gayri olanların elinden çekdiğini Allah da bilir. Cumhuriyete dua ediyorum. Gençlere, Cumhuriyete canla başla sarılmayı öğütlüyorum. Demir dayı bir sigara sardı ve bir de nefes aldı. Müfettiş:

— Buraları kısa kestin Demir dayı asıl burasını anlatmalı idin; diye ısrar etti.

— Artık gerisini siz daha iyi bilirsiniz. Hep kitaplar, gazeteler yazıp yazıp duruyor; benim söyleyecek başka şeyim yok Bayım!

— Demir dayı?

— Emret?

— Senin bu anlattıklarını ben de yazayım mı?

— . . . . ?

Elini çenesine koyup epice düşündü. Ve sonra başını kaldırarak:

— Yaz be aslanım yaz; Türk oğlunun dağa çıkmasında, eşkıya, haydut olmasında hiçbir günahı olmadığını dünya öğrensin. Türk haydut olamaz, Türk eşkıyalık etmez, Türk yol kesip uğurluk eylemez; fakat ne çare ki olmuşları da da var. Lâkin günahın hepsi, kabahatin büyüğü onlarda değildir..

Sözlerile ayağa kalktı.

— Nirede ise gün doğacak... varayım çiçekleri sulayım. Sen rahatına bak.

Odadan çıktı. Arkasından takdir ve sevgi ile uzun müddet bakakaldım...

Söyledikleri ne kadar doğru idi. Düşündüm:

O (Elmas); iffet ve ismetinin çamurlanmasiyle faziletinden hiç birşey kaybetmemişti... O, bir günahkâr değildi!...

O (Demirdayı); elini kana bulamakla, dağa çıkıp eşkiyalık etmekle, iyi ve namuslu bir insan olmaktan uzaklaşmamıştı... O da, bir günahkâr değildi!...

SON

◆

№ : 14

◆

YAZAN:

CEMAL ATAÇ

◆

Gelecek Sayımızda:

UMRAN NAZİF YİĞİTLER'in

Mevzuu hakikatten, cemiyetten, hayattan alınmış:

TANGONUN ÖLÜMÜ

Romanını tefrikaya başlıyoruz. Muhitin insanlar üzerindeki derin tesirlerini karikatörize eden, etrafımızda her gün geçen ve görülen hâdiseleri canlandıran ve tahlil eyleyen bu romanı okuyucularımız, büyük bir zevk ve alâka ile takip edeceklerdir.

Kitaplar Arasında :

ENGİN KIYILAR
ve
SABİH ALAÇAM

Yazan : **HABİL ADEM PELİSTER**

Engin kıyılar müellifi Sabih Alaçam

«Saadet bir kıralsa, ıstırap ihtilâldir!» diyecek kadar ıstırabın sesini duyan bir şairle karşılaştığımıza inanmayınız. Afred Musset gibi George Sand'ın her geceki iğfallerinden ıstırap şarabını içe içe :

— Ne büyükmüşsün, ey ıstırap!

Sesini hiç te işitmeyeceğiz. Sabih Alaçam, feleğe yan bakan bir kudreti haizdir. Derinden sever, sevdanın hayat akışındaki yaratıcı hamlelerini de duymuştur. Yalnız, her aşk için.

Yolda kalan bu şarkı sihirli bir katreydi»

Hükmünü verir. Başkalarını aramağa başlar. Şüphesiz ki, yolda kalanlara da hiç aldırış etmez :

«Karanlık dağılırken ne yapalım romansı».

Garibi şu ki, böyle yolda kalan aşklara karşı da affetmez bir istihza handesi lutfetmekten çekinmiyor :

«Sevgimiz boşa çıktı, tırtıllar oldu gebe!»

O halde, bunu kiminle, hangi büyük mustarible karşılaştırabiliriz: Budda, Schopenhauer, Nietzsehe, Mevlâna gibi büyük mustariplerin hepsi de aşka inanmaktan ileri gidememişlerdi. Hiç birisi, bu imana karşı bir istihza, bir istihfaf handesi atamamıştı. Hayyam bile!

Dünya edebiyat tarihinde, böyle akıl realitesile gönül metafiziğini birleştirerek, yazılmış hiçbir eser yoktur. Beşer mantıkı, bu kadar ilerlememişti. Sabih Alaçamın, filozofik muadelelerin halli ile bu yeni hayat mantığını kurduğunu iddia etmiyoruz. Şair, şuur aletinin yaradılış kaynaklarından gelen yeni bir sanat atomunu yakalamış, kuvvetli şiir tekniği, incelmiş bir seziş, yüksek bir anlayış, derin bir duyuş aşkı içinde de bu atomu açtıkça açmaktadır :

«Kâfir bir hayal gibi yaklaşarak allaha,
El değmemiş saçından perde çektim günaha
. . . .
Aşkımla kök salıyor, sende başlayan hüzün
. . . .
Sana verdiğim gülü koklarken yolacaksın.»

Bazan, o da aşkın metafiziği içine kapılmıyor değil :

Ayrılık, dağları yoluna serdi,
Ayrılık, gölgeni elime verdi,
Ayrılık, ardından coşup taşacak.

Fakat, bu hikâye de bu kadar. 29 şiir içinde tek bir ayrılık. Şiirde akıl realitesini görmüyoruz. Galiba, bu «ayrılık» ta genç san'atkârın dünya edebiyat tarihinden ayrılışıdır, zahir!

Genç şairimiz, Türkiyede şiirin tam bir tefessüh devrine girdiği zaman eserini yetiştirdi. «Fecri Ati» den sonraki üç cereyanın mahiyetini biliyoruz: Bugün, Ankaradaki «Varlık» mecmuası etrafında toplanan gençlerin hepsi de Fransız şiir tablolarının daha basit bir şekilde tekrarlarına heves etmişlerdi. Adeta, «Edebiyatı Cedide» ve «Fecri Ati» cileri Türkçeye tercüme ediyorlardı, gibi! Bunlardan önceki hececi neslin Yusuf Ziya gibi bazıları, Yunus Emre ile Âşık paşa lirizmine yeni bir kelime şekli vermek istemişti. Faruk Nafiz gibi bazıları da Yahya Kemal'in «Mey ve mahbub» plâtonizminden seçip getirdiği eski bir ahengi canlandırmak sevdasına düşmüşlerdi. Sonraları, şiirin gönül metafiziğinden başka birşey olmadığını bilmeyen komünist ideoloğlar meydana çıktı. Bunlar «kan konuşmaz, pis mide konuşur?!» prensibini ileri sürerek, kâh açlık, karanlık martavalları yazıyorlar, Karl Marks'ın fikirlerini nazma çeviriyorlardı. Tıpkı, medresecilerin İsagociyi nazma çevirmeleri gibi birşeydi. Bu maddiyatçı medrese softaları! Bunların hepsi de şair değil, müteşairdi. Yeni, genç neslin arasında henüz kitabı çıkmamış, şiirleri toplanmamış, yazıları okunmamış şairlerimiz vardır. Fakat, eskiler hakkındaki kanaatim kat'idir. Hececilerden önceki şairlerin ne lisanları, ne kitapları kaldı!

Bugün, Türk edebiyatının bu harabeleri ortasında iki şiir mektebi kuruluyor : Necip Fazıl'ın «sırf gönül metafiziği mektebi», Sabih Alaçam'ın akıl realitesile gönül metefiziğini birleştiren büyük «tezatların ahengi mektebi».

Bu iki şairimiz, birbirine benzemez, bile. Yalnız, onların ikisi de Türk edebiyat tarihinde hiç kimseye benzemiyor ki... Bu iki yarım ilâhımız, kendi kendilerini yoktan halk etmişlerdir. Hangisinin daha büyük olduğunu münakaşa etmek faidesizdir. Çünkü, ilâhlar ölmezler ki, onların hayat ve kıymetleri hakkında hükümler akla gelebilsin!

Türk milleti, Âşık paşadan sonra kaybolan gönlünü arıyordu. Necip Fazıl, bu gönülü buldu. Bu gönülün kaybolan destanını yazdı. Sabih Alaçam, iki bin senelik bir macera geçiren gönlümüzün yeni hükümlerini sezdi.

«Engin kıyılar», genç şairin kafasından çıkmamıştır :

Yıllar, upuzun yıllar fırça vurdu rengine
Atıldım, deli gibi, kaybolduğun engine.»

beyti gösteriyor ki, bu «büyük tezatlar ahengi» ni bulabilmek için hayata pervasız atılmak gerekti. Şair, korkmadan bu işe girişti. Çünkü, her şiirinde okuyoruz, gönlümüzdeki derin aşkımızı yaşatamıyoruz. Ona hayat verirken bir Pandor kutusu içinde yaşadığımızı unutuyoruz. Halbuki, hayatta gönül sesinden başka yaşatıcı bir kudret te yok.

Şekisper, mudhike ile faciayı birleştirerek azameti yaratmıştı. Genç şair, mudhike ile aşk realitesini birleştirerek ülviyeti yarattı. Hayatın bu şekildeki sezişinde romantizm aramak kadar abes birşey olamaz. Engin kıyılar, başlıbaşına sürrealisttir. Onun dahili ahengi de tezadların kuvetli ritimlerindedir. Bir mektep çocuğunun zannettiği gibi bu şiirlerde romantizmi ararsak, estetik mânasını bilmiyenlerden bir budala oluruz. Halbuki, böyle edebî eserler hakkında söz söylemek için de Plâton, Aristo, Kant, Hegel, Höfting'in estetik nazariyelerini bilmek onların hayattaki tatbik şekillerini kavramak şarttır. Aksi halde, sefil bir ruh içinde çırpınıp kalmaktan kurtulmak mümkün olamaz.

Genç şair, gönlün bahtsız sesini de duyuyor :

O yaprak sırrını açmadan gitti,
Bakışın gözüme değmeden bitti.

Ne yapsın ki, hayatın akışı böyle! Bu büyük akışa ses vermekten başka büyüklük te yok gibi! Bugün, bu acı hakikate bu kadar sert bakmak kolay olmasa gerek. Bu bakış, daha mekaniktir. Asrın makinesinden gelmektedir. Asrın da böyle bir duyguyu canlandırdığını iddia edebiliriz. Fakat, bu acı hakikat gönüllerimize sinebilecek mi?

Hepimiz, en büyük aşkımız için, şairle birleşerek :

«*Yalanımdan yaptım türbe,*
«*Bakireler, oldu gebe!*»

diyebilecek miyiz?

İstanbulun Yeni Sebze Halinde

Yazan :
NİYAZİ ACUN

Geçen gün sabaha karşı, matbaada gece nöbetini bitirmiş, evime gidiyordum.

Ankara caddesinden uykusuz ve yorgun bir vücutla inerken, arkamda, kalın kunduralarıyla kaldırımları aşındırıp İstanbul belediyesine iş çıkartacak kadar sürükliye sürükliye gelen birkaç kişi var.

Onlar, bana yakınlaştıkça konuşmalarını duyuyorum.

Yanıma gelmişlerdi.

Alaca karanlıkta ancak pala bıyıklarını görebildiğim iri yarı, beli kuşaklı bir adam, gevezelik eden arkadaşlarına Kayseri şivesile :

— Bana bakın, çok geç kaldık. Daha geç kalırsak hapı yutarız. Hem bu iş için Mahmudu da alacağız.

İki eli cebinde olan arkadaki bir arkadaşı, onun sözünü keserek :

— Sahi ulan. Geç kalırsak hapı yutarız. Biraz hızlanalım!..

diye arkadaşının sözünü tastik etti ve sonra, sert bir öksürükle sanki altını mühürledi.

Beş kişilik kafile, bu sözler üzerine bir elektrik ceryanile tahrik edilmişler gibi hızlaştılar. Ve önümden geçip gittiler.

Bu konuşmalar uyuklayan kafamın içinde uykumu yoketmişti. Onların konuşmalarında; herkesin daha tatlı tatlı uyuyup rüyalar gördüğü bir sırada: "Geç kaldık, Mahmudu da bu işe alacağız" demelerinin sebebi ne idi?!

Halin genel görünüşü

Halin büyük salonlarından biri

Mavunalarla gelen küfeler hale taşınıyor.

Gecenin bitme saatinde konuşulan bu sözleri işidince, bu adamlardan şüphelendim. Kendimce şöyle bir karar verdim :

Bunlar ya bir hırsızlık yapacaklar; veyahut bir cinayet!

Köşebaşında, sabah olunca bitecek olan nöbet saatini vukuatsız doldurmaya çalışan polise, bu gidenleri ihbar etmek istedim. Fakat, serde gazetecilik aşkı var.

Hadise başlarken polise haber vermeli, ve o zaman gazeteye birkaç satır yazmalı.

Gecenin bu meçhul ve bence hareketleri şüpheli olan zairlerini, arkalarından takibetmeğe başladım.

Eminönüne geldik. Köprüyü geçeceklerini sandım. Onlar, Balıkpazarına doğru yollandılar.

Ben de arkalarından. Fakat bu semte girince bende bir korku başladı. Aklıma gelenler başıma gelecek. Bu vakitte Balıkpazarının dar bir koridor gibi, uzakta karanlıkla kavislenen köşebaşları,

sanki bu gidenlerin yapacakları hırsızlığı, veya cinayeti gizleyecek gibi geliyordu bana.

Artık tamamen kanaat etmiştim ki, bunlar, burada akıllarınca kurdukları plânı tatbik edecekler.

Sağa, sola saparak birkaç dar sokak geçtiler.. Kulbe gibi bir evin önünde durdular.

Kapıyı çalmadan seslendiler:

— Mahmut, Mahmut.

İçerden bir ses:

— Geliyon.. Geliyon.

Onların bu bağrışması üzerine, demin kafamın içinde tasarladığım vakalar zail olmağa başladı. Aydınlık, karanlığa galebe çalıyor... ve onlar da yüksek sesle konuşuyorlardı.

Mahmut, zaviyeleri bozulmuş bir evin yağsız kapısını, gıcır gıcır bir sesle açtı.

İçlerinden biri-si:

— Güveyi gibisin be Mahmut, diye şaka ediyordu.

Yelek cebimdeki saata baktım. Henüz saat dörde gelmemiş.

Onlar yürümeğe başladılar. Ben de arkalarından.

Altı kişi olan bu kafile, yükünü almış bir gemi gibi, alaca karanlığın içinde akıp gidiyor ve birşeyler söyleşip, gülüşüyorlardı.

Bu gülüşmeler, konuşmalar öyle candan oluyor ki... Ben de bu kafileye dahil olmak istedim. Aralarına katılabilmek için, onlara benzemem lâzım geliyordu. Heman boyunbağımı çıkardım. Saçlarımı dağınık bir hale getirdim. Yaka, göğüs bağır açık, caket omuzumda yanlarına sokuldum.

— Merhaba arkadaşlar!

Hepsi birden:

— Merhaba arkadaş!

— Nereye gidiyorsunuz böyle sabah sabah?

— İşe.

Büyük İstanbulda, hayatın uyuduğu bir sırada bunların, ne işine gittikleri merakımı mucib oldu?!

Halde bir alış veriş sahnesi

Halde Sebze ve Meyvaların tartılması.

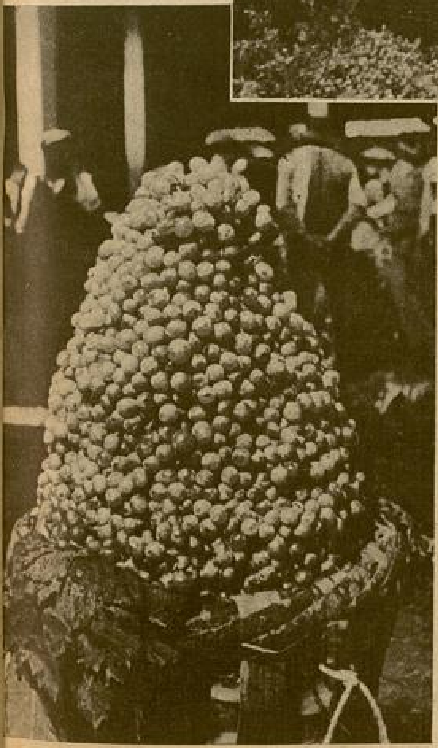

Hale gelen turfanda üzümlerden bir küfe

— Ne işine gidiyorsunuz? diye soracaktım, Belki arkadaşlık bozulur ihtimalile vazgeçtim ve şöyle bir dua ettim:

— Allah işinizi rasgetire!

Hepsi birden bu sözüme; yüzleri gülerek:

— Amin be aslanım, dediler.

***

Bunların ilk konuşmasını duyduğum vakit, şüphelenerek onlara atfetmiş olduğum iftiradan, şimdi kendimde hicap hissediyorum.

Bunlar, üç beş kuruş kazanmak için, çoluğunu çocuğunu memleketinde bırakıp gelen Anadolu çocukları idiler.

Hep birlikte gittiğim için, ahbablığımız pek ilerlemişti:

— İşleriniz nasıl gidiyor?

— Sorma ağam, kötü gidiyor.

— Siz nerelisiniz?

— Niğde taraflarından.

— İşleriniz neden fena gidiyor? Eskiden iyi miydi bari?

— Ha! Eskiden iyi idi, şimdi fena.

— Neden?

— Neden olacak.. Başka iş yapamıyan rumlar, ermeniler de sırtlarında sebze, meyva satmağa başladılar.

Onların burada bildikleri, tanıdıkları çok olduğundan bizden daha kolay ve fazla satıyorlar. İşte biz de rekabet etmek istiyoruz ve ucuza satıyoruz. Bu sebeple az para kazanıyoruz.

***

Yeni Sebze Halinin önüne gelmiştik. Halin önü pek kalabalık. Bu kalabalık bana birşeyi hatırlattı:

Anadoluda askerlik şubelerinin önü, muayene günlerinde hep böyle beli kuşaklı yiğitlerle doludur.

Hal önünde herkes sekiz, onar kişilik kümeler halinde toplanmış konuşuyorlar.

Burada, bu sabah edindiğim ahbaplar da benden ayrıldılar. Boyunbağımı bağlıyarak caketimi giydim, ve saçlarımı taradım. Grupların arasında dolaşıyorum. Kalabalık gittikce fazlalaşıyor.

Dolaşırken belediye memurlarından bir tanıdığa rastladım.

(Arkası 31 inci sayfada)

Sinema Sayfası :

Seyircilerini Mimikleri, Hal ve Tavırlarıyla Teshir Eden Bir Yıldız:

FRANSİZKA GAAL

Fransizka Gaala, Macarların kadın Şarlosu denilse yeridir. Çünkü güldürürken düşündüren, ve komik vaziyetlerde insanın en derin hislerini, hüzünlerini, teessürlerini uyandıran beyaz perde artistlerinin en kuvvetlisidir. Hatta Şarloya tefevvuk eden demiyelim; fakat ondan ayrı olan bir noktası da vardır ki o da, yüzünü makyajla bile değiştirmeğe lüzum görmeden yalnız mimiklerle, hal ve tavırlarıyla seyirciler üzerinde hâkim olmasıdır.

Fransizka, Macaristanda sahne artistliğinden yetişme bir Yahudi kızıdır. Üç, dört sene öncesine kadar şöhreti yalnız Macar hudutlarına münhasırdı. Fakat «Paprika» filmini çevirir çevirmez, bütün dünya sinema seyircileri üzerinde o kadar kuvvetli bir tesir yaptı ki, derhal arsıulusal bir artist oldu. Bugün, pek nadiren sinemaya gidenler içinde bile, Fransizkanın ismini işitmemiş kimse hemen hemen yok gibidir. Tabiî bu takdir ve rağbetin, onun meslekî yükselişinde derin bir nüfuz icra etmemesi gayrikabildi. Onun için «Veronika», «Bahar resmi geçidi», «Küçük anne» ve sair filimleri biribirini takibetti. Genç kız, hepsinde de aşağı yukarı Paprikadaki kuvvet ve kudreti gösterdi.

Fakat, Fransizkayı hoş, sevimli ve meharetli bulan sade seyirciler değildir. Rejisörler de onun için ayni hayranlık içindedirler. Filim çevrilirken çok asabî ve huysuz olmasına rağmen, anlayış ve kavrayış noktasından çok yüksek olduğu için, ekseri sahne vazıları onunla çalışmayı sade bir şeref değil, ayni zamanda bir zevk saymaktadırlar. Çünkü Fransizka kendisine tarifedilen herhangi bir hareketi, hiçbir tashih ve ihtara hacet kalmaksızın rejisörün istediğinden daha âlâ yapmaktadır.

Epey zamandanberi Fransizkanın filimlerinden mahrum kalmış olan memleketimiz halkı, son kordelâsı «Dokunma kalbime !» yi, bu uzun hasreti tatmin edebilecek bir iştiyakla seyretti. Fransizka ekseri filimlerinde olduğu gibi, bunda da bütün yük ve mesuliyeti kendi üzerine almıştı.

Üniversalin Avrupa stüdyolarından birinde çevrilmiş olan bu filmin asıl ismi «Katherina die Letszte - Zavallı Katerina» dır. Evet, Katerina hakikaten zavallıdır. Çünkü bir Macar zengininin evinde bulaşıkçıdır. O kadar zavallıdır ki diğer hizmetçiler gibi efendisi ve kızile bile temas edemiyecek kadar aşağı ve bayağı sayılmaktadır.

Fakat bu hal kendisi için biran, bir meziyet oluyor. Zengin Macarın kızına fevkalâde yapışkanlık gösterecek derecede âşık olan delikanlıyı, kızın babası bütün hizmetçilerine teşhir ederek eve alınmamasını tenbih ettiği halde, Katerinayı adam yerine koyup kendisine böyle bir haber vermeğe lüzum bile görmemiştir. Delikanlı bundan istifade ederek şoförünün kıyafetine giriyor ve Katerinaya âşıkmış gibi davranıyor, bu suretle eve girmeği temine çalışıyor. Emeline muvaffak olmuyor da değil... Lâkin vaziyet gittikçe

müşkülleşiyor. Zavallı Katerina hakikaten şoför zannettiği bu delikanlıya gönülden âşık olmuştur. Genç de bunun farkındadır.

Birçok gülünç, fakat ayni zamanda müessir vak'a ve sahnelerden sonra; şoförün kendi yüzünden işinden kovulduğuna hükmeden Katerina, sevgilisini işsiz bırakmamak için - köyüne döndüğü zaman bir inek alabilmek gayesile biriktirdiği paralarla - gidip, otomobilin ilk icad edildiği devreye aid iptidaî modelde köhne bir araba satın alıyor. Bu otomobil sahneleri hem çok gülünc, hem de insanların ne derece saf olabileceklerini göstermek itibarile ibret alınacak şekildedir.

Tam bu sırada inadcı ve zengin baba, kızının yapmıya başladığı açlık grevi neticesi onu sevdiği delikanlıya vermeğe razı oluyor. Lâkin araya zenginin kâtibi giriyor, genci Katerina ile birlikte gezerken gördüğünü söylüyor. O vakit birlikte bir tuzak kuruyorlar. Nişan merasimi yapıyormuş gibi davranarak, Katerinaya tenezzül edecek kadar alçak gönüllülük göstermiş olan delikanlının foyasını meydana çıkarmak istiyorlar. Hile muvaffakıyetle neticeleniyor. Gencle Katerinanın karşılaşması beklenilen rezaleti çıkarıyor. Çıkarıyor ama, bu rezalet delikanlının işine yarıyor, şimdiye kadar eski sevgilisle Katerinadan hangisini tercih edeceğine dair henüz kat'î kararını vermemiş olan delikanlı, artık kat'iyetle masum ve içli Katerinasına kavuşuyor !

Fransizka Gaal büründüğü Katerina şahsiyetinin düştüğü gülünç vaziyetlerle insanın en ince hislerini kabartan zavallılıklarını son derece tabiî ve son derece canlı bir şekilde yaşatıyor. İnsan gülerken ağlıyor, ağlarken düşünüyor ve düşünürken müteessir oluyor.

Artistin mimiklerile acı tatlı, muhtelif hissiyatını ifade edişi o kadar kuvvetlidir ki hayran olmamak kabil değildir.

Ve insan, rejisörün filmi bağladığı mes'ut netice ile sinema salonundan bedii hisleri tamamile tatmin eden bir sanat eseri seyretmenin verdiği zevk ve huzurla çıkıyor.

Boşanma Meselesi, Fiziyolojik Bakımdan Tetkike Değer mi?

Yazan: NÜZHET ABBAS

Boşanma çok münakaşa edilen bir mevzudur. Boşanmayı kontrol için kanunlar da vazolunmuştur. Mamafi bu kanunları yapanların izdivacın fiziyolojik icaplarını, kaidelerini iyiden iyiye bilen, veyahut tetkik külfetine katlanan insanlar olduğuna, bizi inandıracak sebepler mevcuttur, denemez. Muhit görgüsüne göre yürütülen tek görüşlü nazariyelerle evliliğin mahrem münasebetlerini tanzime kalkışmak, en hafif tabirile fazla cesaretliliktir. Hiç şüphe yok ki izdivacı kontrol eden kanunlar eskiden hocalar, papaslar tarafından konulmuş, sonraları politikacılar, devlet adamları tarafından tadil edilmiştir. İhtisas asrında yaşadığımız unutularak sorgusuz, sualsiz eskiden kalma izdivaç ve boşanma kanunları ile, bugünkü şartları tatmin edebilmenin güçlüğü karşısında bulunduğumuzu, bazen çok az., bazen de hiç takdir etmiyoruz.

Herşeyden önce doğacak çocukların her bakımdan tamussıha olarak dünyaya gelmelerini bir hak olarak tanımak mecburiyetindeyiz. Bu hakkı tanıdıkdan sonra çocuğun hayat, sıhhat, kuvvet ve karekteri üzerine, ananın gebeliği esnasında müessir olabilecek amilleri gözden geçirmek lâzım gelir.

Fiziyolojik bakımdan izdivaç, adına aşk denilen bir nevi iptilânın mahsulüdür. Erkeği kadına ve kadını erkeğe cezbeden, bağlayan mütekabil kuvvetler, karşı konmaz bir hal alınca hakikî aşk başlamış demektir. Böyle bir iptilâya tutulan kadın ve erkek biribirlerile evlenir; ve devlet de bu akdı - merasimi mahsusa ile - kayt ve tescil eder.

İzdivacın bundan sonraki kısmı, artık birleşen çiftlerin müşterek yuvayı kurmalarına başlamaları demektir. Normal şartlar altında ve cinsî münasebetde ifrata varmamak şartile, kadınla erkek arasındaki hissî ve cinsî rabıtalar, cazibeler gün günden kuvet bulmak, seneden seneye çoğalmak lâzımdır. Tabiî şartlar altında izdivacın aşkı öldürmemesi, bilâkis kuvetlendirmesi şarttır. İki taraftan birinin cinsî münasebatda aşırı derecede müfrit oluşu ise, tam bunun aksine olarak aşka, izdivacın daha ilk aylarında ezici darbeler indirir. Bilhassa kadının gayri tabiî bir şekilde düşkünlüğü, erkeğinkine nazaran daha elim neticeler doğurur. Fakat her iki halin de boşanma ve ayrılma meyilleri üzerine tesiri vardır.

Diğer taraftan izdivaca takaddüm eden günlerde, erkekle kadının biribirlerine karşı duydukları hislerinde aldanmış olmaları da, ihtimal dahilindedir. Birçok kadın ve erkek gösterilebilir ki, bunlar en iyi niyet ve arzularla evlendikleri halde, cinsî münasebet bakımından biribirlerini tatmin imkânlarından mah-

rum olduklarının çok çabuk farkına varırlar.

İzdivacı mukaddes bir bağ ad ve itibar etmekle beraber, bu bağı kudsileştiren aşkın gün günden solduğunu, zeval bulduğunu görenlerin, buna hâlâ dört elle sarılmalarında bir mana yoktur. Bu şartlar altında aşkın yavaş yavaş mütekabil bir alâkasızlığa, bundan sonra mütekabil bir nefrete müncer olması gayet tabiî birşeydir. Beşerin et ve kandan yuğrulmuş ve bilhassa genç ik çağında bu et ve kan rabıtasının nelere kadar kadir bulunduğunu takdir etmemek lüzumsuz bir müralik değil de nedir? Bu şartlar altında, mütekabil anlaşamamazlık ve nefret mevcutsa, bu erkek ve kadını bir arada yaşamağa zorlamak doğru olur mu? Karekter üzerine bundan daha tahrip edici, azap verici bir halin tasviri bile güçtür. Bir erkeği nefret ettiği bir kadınla yaşamağa mecbur etmek nekadar acı ise, bir kadını da sevmediği bir erkekle bağlamak da okadar elim bir cezadır.

Bir çokları bu vaziyeti: «Önceden akılları nerede idi? Evlenmeyeylerdi!» gibi indî bir mutalâa ile kesip atmak isterler. Bu, hakikaten fena bir görüştür. Erkekle kadının biribirine âşık olmaları muayyen kaideler tahtında ceryan eden bir hadise değildir. İnsanlar ilk zamanların cazibesine bazen o kadar kolay aldanır, kendilerini o kadar kolay kaptırırlar ki, akıbeti iyice düşünemeden yanlış yollara sapmış olurlar.

Boşanma meselesinde ileri sürülen geçimsizlik ve tabiat uygunsuzlukları izdivaç münasebatında daha ziyade fiziyolojik bilgi noksanından doğan hadiselerdir. Seviye farkı, ve ailece ikisi de düşkün olmıyan çiftlerin geçimsizlik sandıkları vakaların arkasında gene fiziyolojik anlaşamamazlıklar, uyuşamamazlıklar mevcuttur. Bunlar fertler üzerinde gayri şuuri bir tarzda işlerler. Neticede geçimsizlik şeklinde tebarüz eden uyuşamamazlık daha ziyade fizyolojiktir.

İzdivaç aşkla kaimdir. Ruhî ve fizyolojik bir aşk. Bunun sona ermesi demek, birleşik hayatın çekilmez bir hale gelmesi demektir. Kat'i ve nehaî olan bu kaidenin tabiata uymayan ahlâk kanunları, daha doğrusu görenek, ve sahte bir ananeye kurban edilmesi ne derecelere kadar doğru olabilir?

Bir takım amelî vecibelerin yerine gelmesi için tabiatın zorlaması, sevketmesi ile vukua gelen izdivaç hadisesi bu meyillerin, bu arzuların zeval bulduğu ândan itibaren esas maksattan inhiraf etmiş demektir. İnsanların elinde olmayan kanun, tabiat kanunu bir erkek ve bir kadını biribirinden ayırınca, buna karşı koymak o kadın yahut o erkek için hakikaten zordur.

Bundan başka biribirini sevmiyen çiftlerden doğacak çocukların elim vaziyetini de düşünmek icabetmez mi? Biribirine karşı sevgisiz, muhabbetsiz ve hürmetsiz bir aileye doğan çocuktan cemiyete ne hayır gelebilir? Denecek ki böyle bir çift nasıl olur da çocuk dünyaya getirirler? Zahirde mantıkî gibi görünen bu sual, hakikaten hiçte uygun değildir. Biribirlerile dargın nice ana ve baba vardır ki, gene nefislerine hâkim olamadıkları bir ânda birleşmişler ve çocuk dünyaya getirmişlerdir. Bilhassa kadın aldığı terbiyeye göre ekseriyetle sevse de, sevmese de kocanın cinsî arzularına boyun eğmeği kendisi için bir vazife telâkki etmekte olduğundan sevgisiz, aşksız izdivaçlarda bile çocuk doğumunun önüne geçilemez. Fakat böyle birleşmelerden dünyaya gelen yavruların enerji, hayat sevinci ve neşe bakımından çok dun oldukları da muhakkaktır.

Bugünki izdivaç, insanların yaptığı bir mukaveledir. Beşerin, lâyuhti olamadığına göre, akdettikleri mukavelelerin de hatadan salim olamıyacağını kabul etmek zaruridir. İçtimaî hayatın en elim hatalarını izdivaç hataları teşkil etmektedir. İyi başlayıp birkaç zaman sonra bu hale düşen birleşikliklerin herhalde tashih imkânı araştırılmalıdır. Bütün bir hayatı, ölmüş bir aşkın külleri yanında geçirmek, kadın için olsun.. erkek için olsun, camit bir cesede bağlılıktan başka birşey değildir. Aşksız evlilik hayatını "cehennem azabı„ diye tavsif edenlerin elbette ki bir bildikleri.. bir duyguları vardır.

Faydalı tetkiklerden hülâsalar:

Yazan

M. Rasim Özgen

ŞÖHRET

Bir ecnebî muharriri, şöhret mevzuunu ele alıyor; ve bunun ne suretle meydana geldiğini, zekâ iğnelerile işleyerek anlatıyor.

Muharrrin fikrince, şöhret ekseriya tesadüf mahsulüdür; ve meşhur adların ekserisi « bir kıymet » olamıyacak kadar boş kimselerdir.

Muharrir, siyasilerden, doktorlardan, muharrirlerden yarattığı tipleri tasvir ederek, «şöhret» mevzuunda öyle gülünç neticeler elde ediyor ki, değme gitsin!

Bu tiplerden birini, şöhret kazanan iki doktoru şöyle tasvir ediyor:

Eski tipte bir doktor olan dostum Bonnechose sağlık işlerinin ayağa düşmesini sevmez. Bana:

— Yalnız siz olsaydınız! dedi, öper başıma koyardım. Sağlık öğütleri veren.. sıhhi yazılar yazan öyleleri var ki, yazdıklarını kendileri de anlamadıkları halde.. sırf kendilerini göstermek, isimlerini tanıtmak için yazı yazarlar.

— Onlar, şüphesiz, haltediyorlar. Fakat, sakin olunuz aziz meslekdaşım! Sizin büyük şöhretiniz önünde, onlar, hiç, amma.. hiçtir.

— Evet, küçük şöhretim var. Ve birkaç gün içinde vücuda gelmemiş bir şöhret... Birkaç hastayı dirilttim. Onlar, ötekilerine söylediler ve böylece... Ha bilir misiniz? Ben, kapıcı kadınlarını tedavi ile işe başladım.

— Ve şöhretiniz,. asansörle yükseldi; değil mi? Hey gidi geçmiş zamanlar hey!.. İyi an'anelerdi onlar!

Fakat, şöhret.. bazan talih gibi gözü kör birşey değil midir?

— Eh... Öyle de olabilir!

Doğduğum kasabada, oğlu nezleye tutulan fakir bir balık satıcısı vardı. Yavrucuk.. gece, birdenbire tıkanır, mosmor kesilir.. nefes ıslık çalmaya başlar.

— Nefes darlığı...

— Mahallede; bir ay önce genç bir doktor yerleşmişti. Balıkçı ona koşar. Genç doktor çocuğu muayene eder ve üstadane bir eda ile: «— İki taraflı zatürree! Çok tehlikeli. Kurtulacağından şüpheliyim, amma bir deneyeyim» der. Ortalığı bir telâş kaplar: «Aman Doktor; zaman Doktor» larla bütün gözler, üstaddan medet bekler. O, teşhisinden emin.. çocuğu yaş bezlere sarar...

— Felâket!

— Öyle amma.. tesadüf bu.. bir saat sonra, çocuğun, nasılsa tıkanıklığı geçer.. mışıl mışıl uyumaya başlar. Doktor da büyük bir gururla: «Kurtuldu!» der ve evine döner.

Biz doktorların tecrübeleri, böyle ufak tefek hatalara dayanır ya!

Balıkcı durur mu? Ertesi günü, mahalle mahalle « Taze balık! » diye dolaşırken, evlerin önünde her balık satışında bir «ohhhh» çeker ve içini döker: "— Ah Bayancığım.. ne korkuydu o! Çocuğum ölüyordu.. muhakkak... Doktor pek genç.. gözüm tutmuyordu. Yavrumu soğuk bezlere sardığı zaman çıldırdığına hükmediyordum. Ne dersiniz? Oğlum, bu sabah gözlerini açar açmaz.. « Karnım aç » demez mi.. Doktor, onu kurtardı. Taze balık »!...

*
* *

— Ya şu.. harp zamanında.. Marsilyadaki askeri hastanesde operatörlük yapan arkadaşımız (***) ın macerası?.. Maryüs isminde birine fıtık ameliyatı yaptı. Yara bir türlü iyileşmedi; tabii, adamcağız vizite parası vermekten yandı; gitti. Neticede yarayı tekrar açmaya lüzum göründü. Arkadaşımız operatör, neşteri daldırınca, puf diye leğene, birşey düştü.

— ?

— Konpres (yara baskısı)...

—Hay Allah müstahakkını versin!

— Operatörlerin başına her zaman gelen şey.. ekseriya unuturlar.

Arkadaşımız: « Kloroformu kesiniz, dedi; ve hastaya da: « Artık iyileştin!» diye müjdeledi.

Biri tesadüfün yardımiyle olan muvaffakıyetini, öteki unutkanlığını tamir eden ikinci ameliyatını; tıbbın birer şaheseri gibi gösterdiler... Ve böylelikle şöhretin altın kapıları onlara açılmış oldu.

Hokkabazlık Bir Gözbağcılığı mı; Yoksa Bir Sanat mıdır?

Profesör Zati Sungur, bazı gazete ve mecmualarda, sahnede gösterdiği hünerlerinden bir kısmının hilelerini anlatıyor. Yalnız bunlar, basit iskambil oyunlarından, el çabukluğuna dayanan diğer hünerlerden ileriye gidemiyor.

Profesör, halkı heyecanlar içinde bırakan büyük hünerlerinin sırrını hiçbir yerde söylemiyor. Bunu söylememesi aynı zamanda meslekî borcudur. Çünki bu gibi sanatkârların beynelmilel cemiyetleri vardır. Bunlar bu cemiyetlerde, öğrendikleri ve bildikleri oyunları, yabancılara öğretmemek için yemin ederler.

(Yarım Ay), okuyucularından gördüğü rağbet ve teşvike ufak bir karşılık olarak, uzun müddet beynelmilel muvaffakıyetler kazanmış ve bugün istirahata çekilmiş meşhur bir Profesörün muavenetini temin etmiştir. Bu sayıdan başlayarak, hiçbir yerde görülemiyecek en esrarengiz oyun ve eğlenceleri, hilelerile birlikte neşre başlamıştır.

⁂

Profesör Zati Sungur'un İstanbulda bir müddettenberi, göstermekte olduğu, gerçekten değerli hünerler, hemen bütün İstanbulu heyecanlar, hayretler içinde bırakmıştır. Profesörün kendisinin de söylediği gibi, bu hayretler uyandıran hünerlerin, hokkabazlıkların, spiritizm ve manyatizmlerin bir kısmı elçabukluğu ile; diğerleri de uzun çalışmalar sonunda ve bir takım aletler, sahne tertibatı ve göze çarpmayan hilelerle meydana getirilmektedir.

Bu eğlenceli matine ve süvarelere gidenlerin bir çoğu, içlerinde aklın, mantığın kabul etmediği birçok yenilikler bulunan bu oyunların nasıl yapıldıklarını bir türlü anlayamamakta, ve meraklarını gidermek için, bazı mecmualardaki birkaç basit garibeyi okumakla iktifa etmektedirler.

Biz burada «Yarım Ay» ın sevgili okuyucularına «hüner - elçabukluğu ve bilgi» çerçevesine giren bu heyecanlı oyunların bütün inceliklerini ve iç yüzlerini anlatacağız. Ayrı ayrı makalelerimizle de onlara, salonlarda misafirlerini hayretler içinde bırakacak esrarlı oyunlar öğreteceğiz.

1 — Sahnede görünen hayalet ve hortlak!

İçimizde birçok zayıf sinirli arkadaşların karanlık gecelerde, loş ve nemli sabahlarda gördüklerini iddia ettikleri hayaletleri; ve haminnelerimizin mezarlıklardan çıktıklarını söyledikleri hortlakları hepimiz, tüylerimiz ürpererek işitmişizdir.

Şüphesiz bunların birçoğu bir takım hayallerden ve bozuk sinirlerin bilgisiz kafalarda oynadıkları oyunlardan başka birşey değildir. Bunun için biz kendimiz böyle hayalleri, cinleri, perileri görmek şerefine! yahut heyecanına nail olamamışızdır.

Burada anlatacağımız hayalet Avrupa ve Amerika tiyatrolarında, ruha ürperiş veren, hatta bir kısım kadınları bayıltan şaheser bir muvaffakıyet olmuştur:

Tiyatroya seçme bir seyirci kalabalığı toplayan esrarengiz sanatkâr, sahneye çıkmış; ve seyircilerden arzu eden bir zatın yanındaki sandalyeye oturmasını teklif etmiştir. Bu zahmeti ihtiyar edecek zatın hiçbir tehlikeye maruz kalmayacağını da ilâve etmiştir. Tabiî seyirciler arasında en meraklılardan biri sahneye çıkarak gösterilen sandalyeye oturmuş ve şimdi beklemeye başlamıştır. Biraz sonra ışıklar söndürülmüş ve sahnede hafif birkaç ışık bırakılmıştır; bu sırada beyaz, yarı şeffaf örtülere bürünmüş bir hayalet sahnenin önünde görünmüş ve sandalyede oturan seyircinin önünde eğilmiştir. Bundan sonra hayalet bu gencin eline temas etmiş ve ondan cigarasını yakmak için kibrit istemiştir. Bu sırada sahnede etrafa esrarengiz bir hava saçan boğuk sesler duyulmaya ve asabı gıcıklayan kokular etrafa yayılmaya başlamıştır. Hayalet, sandalyedeki gencin önünden geçerken tamamile şeffaf olduğu görülmüş, ve gencin önünde bulunduğu halde, arkasındaki zatın bütün hareketleri seçilmiştir. Hayalet biraz sonra, yavaş yavaş silinmeye başlamış ve nihayet tamamile gözden kaybolmuştur.

Tabiî bu gösteri karşısındaki heyecanı tasavvur edebilirsiniz. Seyirciler arasına dönen genç, birçok sual yağmuru karşısında kalmış; ve «sandalyede oturmaktan canı sıkıldığını ve hayalete benzer hiç birşey görmediğini» söylediği zaman seyircilerdeki hayret daha ziyadeleşmiştir. Artık bütün tiyatroda heyecan ve korkudan başka bir düşünce kalmamıştır.

Bu sırada esrarengiz sanatkâr başka bir seyircinin sahneye gelmek isteyip istemediğini sormuştur. Bu sırada meraklı bir ihtiyarın sahnedeki sandalye üzerine oturduğu görülmüştür; pek az zaman sonra ihtiyar seyircinin önünde beyaz ve kırmızı güller arasında yarı şeffaf ipeklere bürünmüş, çok güzel bir kız görünmüştür. Peri kızı ihtiyarın ayaklarının altına kırmızı, beyaz güller atmış, buruşuk yanaklarını okşamış ve kırışık a'nına öpücükler kondurmuştur. Bir ihtiyar önündeki bu gençlik manzarası, tabiî, seyirciler arasındaki gençlerin kalblerinde tatlı bir heyecan raşesi uyandırmıştır.

Şimdi size bu heyecanlı oyunun çok basit olan hilesini anlatalım:

Bilmem, geceleyin aydınlık odanızda otururken, uzaktaki pencereye baktığınız olmuş mudur?. Pencerenin dışarısı tabii zifirî karanlıktır, odanın içi ise gündüz gibi aydınlık... bu vaziyette pencerenin camları bir ayna vazifesi görür. Size dışarının manzaralarını gösterecekleri yerde, tıbkı bir ayna gibi, odadaki manzaraları aksettirirler.

İşte sahnedeki hayalet oyunu da karanlık ve aydınlık iki mahal arasındaki camın bu hassasından istifade edilerek hazırlanmıştır.

Resme bakarsanız seyircinin sandalyede oturduğunu görürsünüz. Önünde ve biraz ileride (A B) harflerile gösterilen büyük ve yekpare bir cam vardır. Bu cama sahneye göre münasip bir meyil verilmiştir. Sahnenin önünde (D E F C) harflerile gösterilen bir çukur vardır.

Şimdi seyirci sahneye arkadan getirildiği için önündeki şeffaf camı görmez. Cam şeffaf olduğu için tiyatrodaki seyirciler de onun farkında olmazlar.

Tiyatroda seyircilerin bulunduğu salon bol ışıklarla aydınlanmıştır. Gencin oturduğu sahne ise loş bir oda vaziyetindedir. Öndeki çukura hayalet kıyafetine girmiş bir artist konulmuştur. Çukurun iki tarafındaki kuvetli ampullerden bakıldığı zaman K hayaletinin aksi yukarıdaki mail cam üzerine akseder. Camın arkasında genç ve sandalyesi bulunduğu için, seyirciler hayaletin gölgesini onun önünde görürler. Çukurdaki hayalet yukarıdaki gencin vaziyetini bildiği için gidip gelerek, onun önüne geldiği zaman reverans yapar ve sigarasına kibrit ister. Onun sesi de derinden geldiği için seyircilerce bir hayalet sesini andırır. Burada sahne loş olduğu için karanlık pencere dışarısını, ve tiyatro aydınlık olduğu için de pencerenin içerisinde kalan aydınlık odayı temsil eder. Böylece yukarıda gördüğümüz misalde olduğu gibi, tiyatrodaki seyirciler, çukurdan akseden hayaletin hareketlerini görürler ve cam şeffaf olduğundan ve sandalyedeki adam da yakında bulunduğundan şeffaf hayaletin arkasında da genci tefrik edebilirler. Bu genç pen-

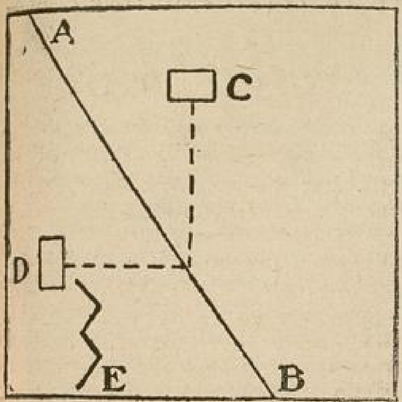

cerenin dışından aydınlık odaya bakan bir adam vaziyetinde olduğundan, hayaleti göremeyip yalnız seyircileri görür.

İkinci misaldeki ihtiyar karşısındaki güzel peri kızı da, çukurda hayalet yerine güzel bir kız konularak yapılmıştır.

2 — İskelet haline gelen adam

Bu anlatacağım ikinci oyun damarlarda kanı donduracak kadar korkunç ve o kadar esrarengiz bir oyundur. Bu oyun Pariste Cabaret du Neant denilen eğlence salonunda gösterildiği zaman, seyirciler arasında korku ve bayılma o kadar ziyadeleşmiştir ki, en nihayet polisin müdahelesini ve oyunun yarım saat kadar tehir edilmesini mucip olmuştur.

Bu oyun gösterileceği gece salonda esrarengiz bir ölüm havası yaratılmıştır. Bütün seyircilere siyah çiçekler dağıtılmış ve masalara içkiler ufak tabutlar üzerinde getirilmiştir. Kuytu bir yerdeki musiki durmadan ölüm havası çalmış ve duvarlar ölüme ve cenaze merasimine ait resimler ve nakışlarla süslenmiştir. Seyirciler tamamile yerlerine oturduktan sonra yavaş yavaş perde açılmış ve karanlık sahne yavaş yavaş hafifce aydınlanmış ve ileride dikliğine konmuş bir tabut görülmüştür.

Bu sırada mezardan çıkmışa benziyen siyahlar giyinmiş sapsarı bir adam sahnede görünmüş ve seyirciler arasından sinirlerine güvenen bir zatın sahneye gelerek tabutun içinde ayakta durmasını rica etmiştir. Uzun bir sukûttan sonra cesur bir genç metin adımlarla ilerlemiş ve tabuta girmiştir.

Bu sırada, karanlıklar arasından gelen bir ses şu sözleri söylemeye başlamıştır : "*İnsanların hepsi fanidir. Hayatın sonu ölümdür. Ölüler tabutta bir müddet sonra, şu gördüğünüz iskelet haline gelecektir*,,. Bundan sonra tabuttaki gencin etrafındaki boşluk beyaz kefenle kaplanmıştır. Biraz sonrada sahnenin karanlığında tabuttaki adamın vücudu yavaş yavaş kaybolmaya ve yerine korkunç bir iskelet meydana çıkmaya başlamıştır. Birkaç dakika içinde tabuttaki genç bütün elbise ve derisinden, etinden mahrum olarak tamamile iskelet haline gelmiştir. Seyirciler arası nda korku bir dehşet haline geldiği sıralarda, tabuttaki iskelet te yavaş yavaş kaybolmaya başlamış ve önceki siyah elbiseli ve beyaz kefenler arasındaki genç tekrar meydana çıkmıştır. Bu sırada her tarafta günlük kokuları hissedilmiş ve ölüm melôdileri işitilmiş ve yarı karanlıkta yarasalar dolaşmıştır.

Bu harikulâde oyunun hilesi de şudur : Burada resimde görüldüğü gibi, sahneye, seyircilerle arkadaki C tabutu arasına, eğri bir vaziyette, büyük yekpare bir cam A B konulmuştur. Camın arkasına koliste, görünmeyen bir yerde de başka bir D tabutu vardır. Bu tabuta da bir iskelet yerleştirilmiştir. Genç, tabutun içine girdiği zaman C tabutunun etrafındaki kuvetli elektrikler yanmıştır. Biraz sonra bu elektirikler, yavaş yavaş söndürülür, onun yerine D deki kuvetli elektrikler yanmaya başlar. Böylelikle C tabutundaki

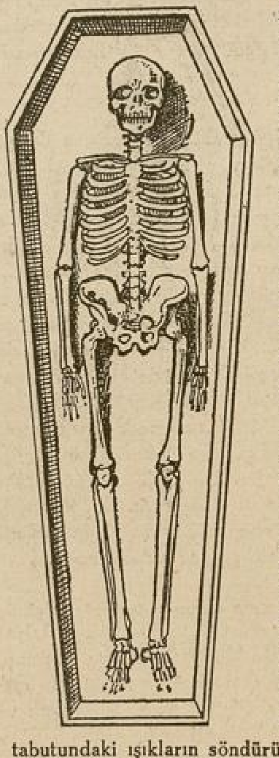

gencin hayali kaybolarak D tabutundaki iskelet A B camı üzerine akseder. Bu iki tabut öyle birer vaziyette ve mevkide birleştirilmiştir ki, iskeletli tabutun camdaki kuvetli aksi, tam adamlı tabutun hayali üzerine akseder ve böylelikle tabutun içindeki adam bir iskelet haline gelir. İskeletten tekrar canlı insan haline geçmesi de D tabutundaki ışıkların söndürülüp C tabutundaki ışıkların yakılmasile hasıl olur.

3 — Kaybolan Prenses

Yukardaki esrarengiz hünerlerle okuyucuların sinirlerini biraz fazla gerginleştirdiğim için, şimdi onlara güzel bir oyun öğreteceğim :

Bu oyun Fransız baletlerinden birinde gösterilmiş ve uzun müddet alkışlanmıştır. Sahnede Japonların güzel bir el tahtırevanına bindirilmiş dünya güzeli bir prenses görülmektedir. Etrafında muhafızları ve yaverleri vardır. Bu cici tahtırevan yavaş yavaş, ve içindeki prenses incitilmeden taşınırken, etraftan birdenbire, korkunç, haydutlar hücum ediyor ve ufak bir çarpışmadan sonra muhafızlar kaçırılıyor. Haydutların reisleri prensese yaklaşarak :

—Aziz prenses, sizin saçınızın teline bile dokunmayacağız. Yalnız bizimle beraber geleceksiniz !.. diyor. Bu sırada prenses tahtıravanının perdesini kapatıyor. Haydutlar perdeyi açtıkları zaman prensesin tahtırevanda yokolup cinlere karıştığını , hayretler içinde görüyorlar . Heman sahnenin arkasından yakışıklı bir prens görünüyor. Prens haydutlara, kahramanca hücum ederek, hepsini kaçırıyor. Bundan sonra, prensesin kaçmış olan muhafızları geliyorlar; ve tahtıravanda perenseslerinin bulunduğunu, fakat şimdi ortadan yok olmasına hayret ettiklerini söylüyorlar ve boş tahtıravanın perdesini kapatıyorlar. Fakat prens, asil bir tavurla tahtıravana yaklaşıyor ve perdesini açtığı zaman prensesin içeride kibar bir vaziyette oturduğunu görüyor.

Sahnede bu oyun coşkun bir muzikle beraber gösterildiği için kazandığı muvaffakıyet iki misli oluyor ve hakkile kazanılan bir alkış tufanı arasında perde kapanıyor.

Bu oyunun hilesi de çok basittir. Prensesin oturduğu döşeme müteharriktir. Perde kapandığı zaman döşemeye merbut kordon çekilince, bu kordona bağlı ağırlık kurtuluyor ve döşeme prensesle beraber tahtıravanın tavanına çıkıyor. Çıkarken prenses döşemeye uzanıp yatıyor. Tahtıravanın tavanı, resimde de görüldüğü gibi, uzanmış bir insanı alacak kadar bir boşluğu havidir. Bu tavan nakışlarla sülü olduğundan daha dar görünecek bir hale getirilmiştir.

İşte böylece, tavana çekildiği için prenses görünmemektedir. İstediği zaman prensesin kendisini göstermesi de böylece mümkün oluyor.

DEĞİRMENİMDEN MEKTUBLAR : III

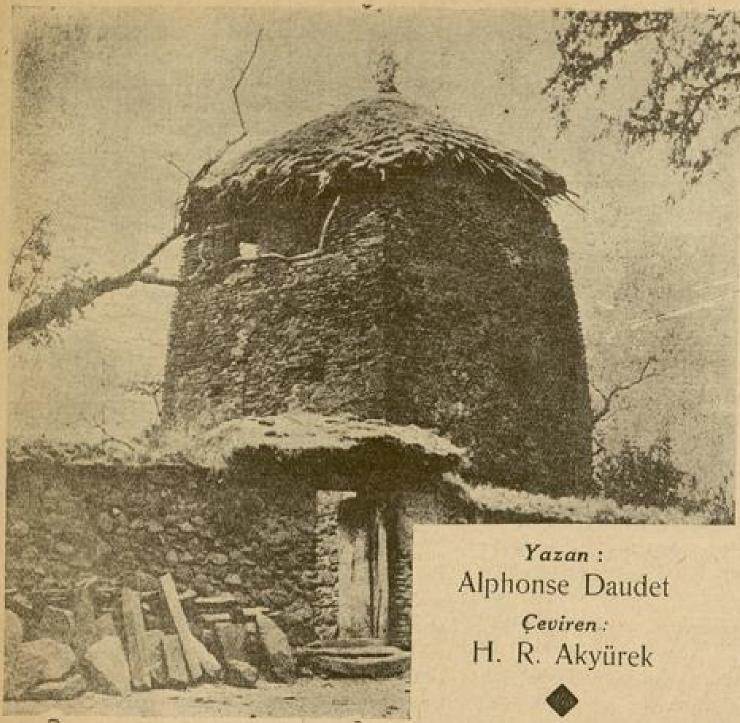

Yazan :
Alphonse Daudet
Çeviren :
H. R. Akyürek

Cornille Ustanın Sırrı

Zaman zaman pişmiş şarap içerek gecelerini benimle birlikte geçirmeğe gelen Francet Mamaï adında ihtiyar bir çığırtmacı, geçen akşam bana, yirmi sene kadar önce değirmenimin şahit olduğu küçük bir köy dramı anlattı. İhtiyarın hikâyesi beni mütehassis etti. Onu sizlere de, aynile işittiğim gibi, tekrar etmeğe çalışacağım.

Sevgili okuyucular, bir ân için tasavvur edin. Güzel kokulu bir şarap çanağının başında oturuyorsunuz. Ve ihtiyar bir çığırtmacı size anlatıyor:

Benim güzel bayım, memleketimiz hep böyle bugünkü gibi ölü ve nakaratsız bir yer değildi. Evvelce burada, on fersahlık bir çevrede, büyük bir değirmen ticareti yapılırdı. Çiftliklerde bulunanlar öğütülecek buğdaylarını bize getirirlerdi... Köyün bütün etrafındaki tepeler yeldeğirmenlerile dolu idi. Sağda solda, çamların üzerlerinde karayel ile dönen kanatlardan, yol boyunca inen ve çıkan çuval yüklü eşek kafilelerinden başka şey görülmezdi. Bütün hafta tepelerde kamçıların şakırtılarını, kanat bezlerinin çatırdılarını ve değirmenci çıraklarının «diha!» larını duymak insana zevk verirdi... Pazar günleri kafile kafile değirmenlere giderdik. Değirmenciler orada bize misket şarabı ikram ederlerdi. Değirmenci kızları, altından salibleri ve dantelâlı atkıları ile kıraliçeler kadar güzeldi. Ben çığırtmamı alırdım ve gece karanlık basıncaya kadar hora teperdik. Değirmenler, memleketimizin hem zenginliğini hem de neşesini temin ederdi.

Ne çare ki, Parisli Fransızların akıllarına, Tarascon yolu üzerinde buharla işleyen bir un fabrikası kurmak geldi. Çok güzel, yepyeni bir fabrika! Ahali buğdayını oraya yollamağa alıştı. Ve zavallı yeldeğirmenleri işsiz kaldı. Bir zaman dayanmağa çalıştılar. Fakat buhar kuvetli çıktı. Ve yazık! biribiri ardından hepsi kapanmağa mecbur oldu... Artık küçük eşeklerin geldiği görülmedi... Güzel değirmenci kızları altın saliblerini sattılar... Artık ne misket şarabı! ne de hora!... Karayel boşu boşuna esiyordu. Kanatlar dönmüyordu... Nihayet günün birinde halk tekmil bu harabeleri yerle bir etti. Üzerlerine de bağ ve zeytinlik ekildi.

Mamafih bu iflâs arasında bir değirmen iyi tutunmuştu. Ve tepeciği üzerinde, fabrikaların burnunun dibinde cesurane dönmekte devam ediyordu. Bu, Cornille ustanın değirmeni idi. Bu ânda geceyi geçirmekte olduğumuz bu değirmen.

Cornille usta altmış senedir un içinde yaşayan ve sanatı için kuduran ihtiyar bir değirmenci idi. Fabrikaların kuruluşu onu bir nevi deli etmişti. Sekiz gün mütemadiyen ahaliyi etrafına toplıyarak ve avazı çıktığı kadar: fabrika unlarile Provence'i zehirlemek istediklerini haykırarak köy köy dolaştığı görüldü. «Oraya gitmeyin, diyordu. Bu haydut herifler, ekmek yapmak için şeytan icadı olan buhar kullanıyorlar. Halbuki ben, Rabbimin nefesi olan karayel ve şimal rüzgârı ile çalışıyorum...» Değirmenlerin senası için buna benzer bir sürü lâflar buluyordu. Fakat kimse onu dinlemiyordu.

İhtiyar o zaman, erkeklik hasedi ile değirmenine kapandı ve yabani bir hayvan gibi yapayalnız yaşamağa başladı. Anası ile babasının ölümünden sonra, dünyada dedesinden başka kimseciği kalmıyan on beş yaşındaki torunu Vivette'i bile yanında alıkoymadı. Zavallı yavrucağız hayatını kazanmağa ve para ile zeytin toplamağa, ipekböceği veya hasat için her yere bir parça sık gitmeğe mecbur oldu; ama, bununla beraber dedesi bu çocuğu seviyora benziyordu. Onu, çalıştığı çiftlikte görmek için, dört fersahlık yolu Allahın güneşinde yaya olarak aldığı oluyordu. Yanında bulunduğu zaman ona bakıp ağlamakla saatler geçiriyordu...

Memlekette, ihtiyar değirmencinin Vivette'i hasisliğinden gönderdiği sanılıyordu. Torununun böyle patronların hoyratlığına ve gençliğin bu gibi hallerde mevzubahs meşakkatlerine maruz olarak bir çiftlikten diğerine sürüklenişine müsaade etmesi, onun için pek te şerefli birşey değildi. Cornille usta adını taşıyan ve o âna kadar herkesten hörmet görmüş olan bir adamın hakikî bir çingene gibi çıplak ayak, delik takke, parça parça elbise ile yollarda dolaşması pek fena bulunuyordu... Iş şu ki pazar günleri âyine geldiği zaman onun hesabına biz, diğer ihtiyarlar utanıyorduk. Cornille bunu o kadar iyi hissediyordu ki gelip hususî sıraların üzerine oturmağa cesaret edemiyordu. Daima klisenin bir köşesinde, fakirlerle birlikte mukaddes su kabının yanında kalıyordu.

Cornille ustanın yaşayışında bilinmeyen birşey vardı. Uzun zamandır köyden kimse ona buğday getirmiyordu. Bununla beraber değirmenin kanat'arı hep eskisi gibi, hareketlerinde devam ediyorlardı... Akşamları yollarda, ihtiyar değirmenciye hep önünde iri un çuvalları yüklü eşeğini iterken rastlanıyordu.

Köylüler soruyorlardı :

— Kolay gele, Cornille usta! Değirmenin iyi gidiyor mu?

İhtiyar, neşeli neşeli cevap veriyordu:

— Daima, çocuklarım. Allaha şükür iş eksik olmuyor.

O zaman, ona şeytanın nereden bu kadar iş getirdiği sorulacak olsa, parmağını dudakları üzerine koyuyor ve gayet ciddi bir tavırla cevap veriyordu : «Kimse duymasın! dışarıya yollamak üzere çalışıyorum...» Ağzından bundan fazla bir kelime koparılamıyordu.

Burnumuzu değirmeninden içeriye sokmağa gelince, onu hatır ve hayalden geçirmemek lâzımdı. Oraya küçük Vivette bile giremiyordu...

Önünden geçtiğimiz zaman kapısını daima kapalı, iri kanatları daima harekette görüyorduk. İhtiyar eşek ot otluyor, ve insana fena fena bakan büyük zayıf bir kedi pencerenin kenarında güneşleniyordu.

Tekmil bunlar sır kokuyor ve o bu arasında, birçok dedikodular uyandırıyordu. Cornille ustanın sırrını herbiri kendisine göre izah ediyordu. Fakat herkesin ağzında dolaşan şayia : bu değirmenin içinde un çuvallarından ziyade altın çuvallarının bulunduğu idi.

Mamafih zamanla herşey meydana çıktı. Bakın nasıl :

Günün birinde, çığırtmamla gençlere dans oynatırken büyük oğlumla Vivette'in biribirlerine âşık olduklarını farkettim. Gerçekte kızmadım da. Çünkü bütün bunlara rağmen Cornille adı bizce şerefli bir

sıddı. Sonra Vivette denen bu minimini güzel serçenin evimde dolaştığını görmek beni hoşlandıracaktı. Sade bizim sevgililer, bir talih eseri çok kere birlikte bulunduklarından, bir kaza olur korkusu ile işi derhal yoluna koymak istedim. Ve dedesi ile bu mesele hakkında iki çift lâkırdı konuşmak üzere, değirmene kadar çıktım... Ah! ihtiyar büyücü! Beni nasıl karşıladığını görmeliydiniz! Kapısını açtırtmak mümkün değil. Çarnaçar kilit deliği arasından ziyaretimin sebebini anlattım. Söylediğim müddetçe o melûn kara kedi, tepemin üstünde şeytan gibi, hızlı hızlı nefes alıyordu.

İhtiyar, bitirmeme zaman vermedi. Ve gayet kötü bir şekilde flütümün başına dönmemi, şayet oğlumu evlendirmekte acelem varsa, gidip fabrikalardan kız aramamı tavsiye etti... Bu fena sözleri işidince kan beynime vurdu. Ama makulâne düşünüp kendimi tuttum. Ve bu çılgın ihtiyarı değirmeninin taşı başında bırakarak döndüm; çocuklara aksiliği haber verdim... Zavallı kuzucuklar buna inanamıyorlardı. Bir lâtifeymiş gibi, ikisinin birlikte büyük babalarile konuşmak üzere değirmene çıkmalarına müsaade istediler. Redde dayanamadım. Ve prrrrt! bizim sevgililer hemen gitti.

Tam da tepeye vardıkları ânda Cornille usta dışarı çıkmış bulunuyordu. Kapı sımsıkı kilitli idi. Fakat ihtiyarcağız giderken merdivenini dışarıda bırakmıştı. Çocukların derhal pencereden içeri girmek ve şu mahut değirmenin içinde neler bulunduğunu görmek akıllarına gelir...

Tuhaf şey! Değirmen taşının bulunduğu oda bomboştu... Ne bir çuval, ne de bir tek buğday tanesi var. Duvarlarla örümcek ağlarının üzerinde undan eser yok... Değirmenleri boğan o güzel öğütülmüş taze buğday kokusu bile duyulmuyordu... Değirmen kanadının mili tozla örtülü idi. Üzerinde de o zayıf kedi uyuyordu.

Alttaki odada da aynı sefalet ve gelişi güzellik vardı: -Kötü bir yatak, birkaç yamalı ruba, merdivenin basamağı üzerinde bir parça ekmek ve nihayet bir köşede sıva kırıntılarile kireç parçaları akan iki üç çuval.

Cornille ustanın sırrı bu idi! Orada halâ un öğütüldüğü zannını vererek değirmeninin şerefini kurtarmak için, akşam üzerleri yol boyunca gezdirdiği bu sıva parçaları idi. Zavallı değirmen! zavallı Cornille! epi zamandanberi fabrikalar onları son işlerinden de mahrum etmişlerdi. Kanatlar hep dönüyordu, ama taş boşuboşuna çevriliyordu.

Çocuklar gözyaşları içinde, dönüp bana gördüklerini anlattılar. Onları dinlerken kalbim parça parça oldu... Bir dakika kaybetmeden hemen komşulara koştum. İki kelime ile meseleyi anlattım. Evlerinde nekadar buğday varsa hepsini hemen Cornille ustaya götürmeğe karar verdik... İşi tatbika koyulduk. Bütün köy halkı yola düzüldü. Buğday -bu sefer sahici buğday!- yüklü bir alay eşek ile oraya vardık.

Değirmen ardına kadar açıktı... Cornille usta kapının önünde bir alçı çuvalının üzerine oturmuş, başını iki elinin arasına almış ağlıyordu. Döndüğü zaman, gaybubeti esnasında değirmenine girildiğini ve hazin sırrının öğrenildiğini anlamıştı.

— Zavallı ben! diyordu. Artık ölmekten gayri yapacak şeyim kalmadı... Değirmenin şerefi mahvoldu.

Eşeğini mevcut tekmil adlarla çağırarak ve ona hakikî bir insanmış gibi söz söyleyerek, adamın kalbini parça parça edecek derecede ağlıyordu.

Bu ânda eşekler meydanlığa varıyor ve hep bir ağızdan, değirmencilerin refah devrinde olduğu gibi bağırmağa başlıyoruz:

— Hey! değirmenci!... Hey! Cornille usta!

Çuvallar kapının önüne yığılıyor ve sarı renkli güzel buğday taneleri bütün etrafa, yerlere dağılıyor...

Cornille usta gözlerini hayret'e açıyor. Buğdayı avucunun içine alıyor ve aynı zamanda hem gülüp hem ağlıyarak:

— Buğday!... Koca Tanrı!... Hakikî buğday, bırakın beni onu seyredeyim.

Diyordu.

Sonra bize dönerek:

— Ah! gene bana döneceğinizi biliyordum... Bütün bu fabrikalar hırsız.

Onu alayla köye götürmek istiyorduk:

— Hayır, hayır çocuklarım. Herşeyden önce değirmenime yiyecek vermeliyim... Düşünün bir! uzun zamandır ağzına bir şeycik almadı.

Buğday öğütülmekte ve tozu duvarlara uçmakta iken, zavallı ihtiyarın çuvalları açtığını değirmenin taşına gözkulak olarak telâşlı telâşlı sağa sola koştuğunu görmekten hepimizin gözleri yaşarıyordu.

Bize düşen bir vazife vardı: O günden sonra hiçbir zaman ihtiyar değirmenciyi işsiz bırakmadık. Sonra bir sabah Cornille usta öldü. Son değirmenin kanatları da, bu sefer ebediyen durdu... Cornille ölünce kimse bu işe devam etmedi. Ne yapalım, mösyö!... Bu dünyada her şeyin bir sonu var. Rhône üzerindeki koşulu kayıklar, parlementolar ve koca koca çiçekli caketler devri gibi, yeldeğirmeni asrının da geçtiğini kabul etmek lâzım.

Resimli Ay Basımevi

Şimdiye kadar işgal etmekte bulunduğu bina, yeni yapılacak (Adliye Sarayı) için istimlâk olunduğundan:

Sirkecide Ebussuud Caddesinde 1/3 numaralı daireye

(Eski Mahmut Bey Matbaasının, şimdi Karyola Fabrikasının bulunduğu mahalle)

taşındığını sayın müşterilerine, satıcılarına, okuyucularına saygı ve sevgiyle haber verir.

Bir Kış Hatırsı

Başı 13 üncü sayfada

Şaşırmıştık. Genç kızın annesi, sokak kapısını elledi. Mandal açık, sürgü sürülmemişti:

— Demincek sokaktan çingeneler geçiyordu. Onlar çalmış olsa gerek...

Siyah çoraplı ayaklarım, iskarpinsiz katmıştı. İstanbuldan gelen, biricik iskarpinim, çingenelerin dağarcığına girmişti.

Eve dönebilmek için, ev sahipleri bana, kocaman birer köylü terliği verdiler.

Merdivenleri, korka korka indik. Beyaz pırıltılarla, karanlığı hafifleten, donmuş karların üzerinde, terliklerimi sürükliye sürükliye eve döndüm.

***

İstanbulla, aramızda, on beş günlük yol vardı. İskarpin gelinceye kadar evde oturmağa mecburdum.

Pencerenin karşısındaki meydanda, çocuklar kızak kayacaklar, kahkahalarla gülecek, oynayacaklar, ben onları için için kıskanarak seyredecektim. Pencerenin önünde oturmamak, onları görmemek ve kıskanmamak için, o gün arkadaş olduğum genç kızı çağırttım. Eve bir halı tezgâhı kurduk. Yirmi gün hiç sokağa çıkmadık. Genç kızla beraber, çalışarak, halı işlemeği öğrendim. Ve küçük hir seccade dokudum.

Soyadı Seçme Müddeti Doluyor!

Soyadı seçmek ve kütüğe yazdırmak için konan müddet 2 Temmuz 1936 tarihinde bitecektir. O tarihe kadar soyadı alıp kütüğe yazdırmayanlar 5 liradan 15 liraya kadar para cezasına çarptırılacağı gibi, bunların soyadları doğrudan doğruya Vali veya Kaymakamlar tarafından takılacaktır. Halkımızın o tarihten önce soyadlarını seçip nufus idarelerine bildirmeleri lâzımdır.

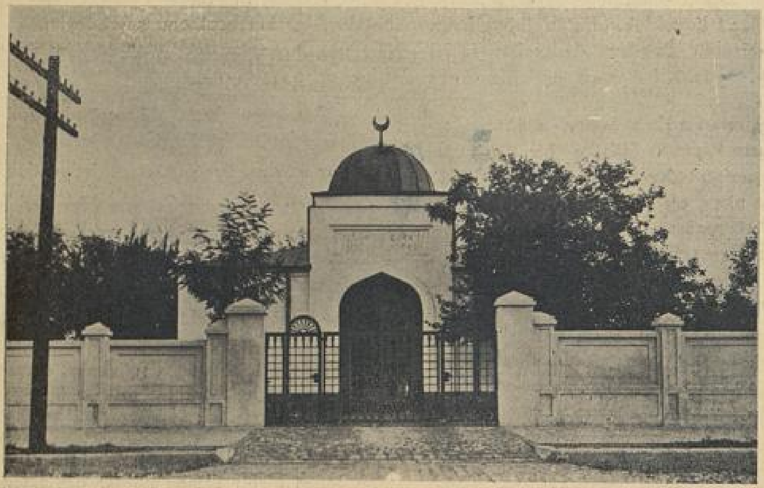

Bükreşte Şehitliğin kapısı

Yad Ellerde

TÜRK MEÇHUL

padişah efendilerin zevkleri için çalışmaktan, vatan için ölen bu aziz şehitlerin yattıkları birer avuç toprağı yoklamak, çiğnetmemek için vakit bulamamışlardı. Onların, baykuşlarla dolan ebedî istirahatgâhlarının acıklı hallerine, yabancılar bile dayanamamış, yattıkları bu yerlere binalar, parklar yaparak o baykuşları kaçırtmışlardır. İmparatorların mümessilleri bunları gözlerile gördükleri halde, padişahlar mümessilerinden bu vaziyeti işittikleri halde, gene aldırmamışlardı. Çünkü sarayların havuz safaları onların kulaklarını bu gibi vatan davaları için sağır

Cumhuriyet idaresinin teessüsüne kadar (Meçhul asker) in ne olduğunu hiç birimiz bilmiyorduk. Çünkü bu kelimenin kudsiyetini bize kimse aşılamamıştı. Bu, ancak cumhuriyetin Türk milletine ve gençliğine aşıladığı bir mefkûredir. Şimdiye kadar ölen azizlerimize nasıl: "Allah rahmet eylesin!„ diyorsak; yurt için ölenlerimize de bunu söylemekle iktifa ediyorduk. Bu da imparatorluğun bir takım cahil hoca ve softalar marifetile aşıladığı taassubdan ileri geliyordu. Yarım rubu asırdanberi yurt savaşları için memleket sınırları dışında çarpışarak ölenlerin mezarları çiğnenmiş; onlardan bir iz bile kalmamıştı. Çünkü bunların boş kafalı imparatorlar için bir kıymeti yoktu. Büyük Atatürkün yarattığı sarsılmaz inkilâpdan sonra, en başta düşünülen meselelerden biri de bu olmuş; ve memleket için kan ve canlarını feda eden bu kahramanlara lâyik oldukları şekilde anıdlar yapılmıştır. Bu suretle memleket halkı, gençlik bu, çok büyük bir mana ifade eden (Meçhul asker)in ne olduğunu anlamıştır. İmparatorluk devrinde dış memleketlere vazifeyle gönderilen mümessiller

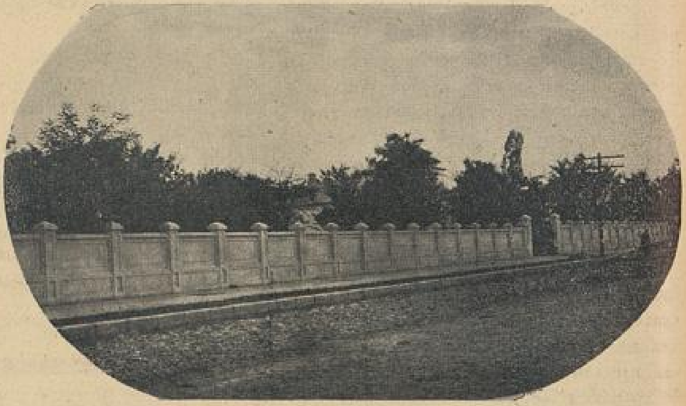

Bükreşte Şehitliğin dıştan görünüşü

yapıyordu. Unutmayalım: Bugün Flistin, Mısırın, Sürye, Yemen çöllerinin.. Galiçya ve Karpatların herhangi bir karşı toprağını sıkacak olursak, bu mübarek kahramanların kanının fışkırmıyacağını kim iddia edebilir? Ve yahut ta kim bize bu

SPOR

Galatasaraylılığa bu yakışırdı

Tam üç sene süren bir ayrılıktan sonra Galatasaray, Güneş kulüpleri arasındaki ihtilâf sona erdi.

En küçük bir meselenin, incir çekirdeği doldurmayan işlerin, hiç beklenmedik bir şekilde patlaması, ateşin bacayı sarmasına sebep olmuş; ve bir gün Ateş-Güneş ismile Galatasaraydan ayrılanlar yeni bir kulüp kuruvermişlerdi.

Ateş - Güneş kulübünün doğması büyük sancılar, ıstıraplarla meydana gelmiş, bir zümrenin ikiye ayrılışı spor tarihimizde akla gelmez acılar, o nisbette büyük hadiselere sebebiyet vermiştir.

Bir müsabaka esnasında sona kadar inat güzel şeydir. Asâbına hâkim, enerjisine her dakika bir parça daha kuvet ilâve etmek suretile mücadele ede ede yapılan sporun zevki başka oluyor, fakat o kadar!.. İnat bu şeklin haricine çıktığı zaman çok vakit zararlı oluyor.

İki takımın, iki atletin, iki boksörün mücadelesinden bambaşka bir halde, sırf bir kulübün idare işleri için yapılan inat iki tarafa birden pahalıya maloldu.

Onlar çekiştiler, fırsat bekliyenler parsayı topladı.

Bir kuvetin ikiye ayrılması senelerce bir renk, bir bayrak için beraberce hareket edenlere nelere mal oldu, bunu saymakta, ortaya dökmekte hiç te bir fayda yoktur.

Bu bir kaidedir. Hiddetle kalkan ziyanla oturur!..

Tecrübeli insanların sözlerile hareket etmek te çok defa kârlı olur.

Zararın neresinden dönülse kârdır. Ben nedense atasözlerine çok belbağlarım. Nitekim bu defa da böyle oldu!

İkiliğin en gergin ve ateşli zamanında araya girenler eriyip gittiler. O hararete kar dayanamazdı.

Her mücadele de öyle değil midir? Ortalığın bir parça sükûnet bulması, lüzumsuz gürültülerin yatışması her tedbirli insanın beklediği bir fırsattır.

Fırsattan istifade etmesini bilmek bir hünerdir. Sporda da öyledir. Sırası geldiği zaman atak yapmak muvaffakıyetin büyük sırrıdır.

Esasen bu da hayatın bir kaidesidir.

«Üç senelik ayrılığın en had devri ne zamandır?» deseler, ben bilâtereddüd 1 İlkkânun 1935 derim.

Üç sene ayrı yaşayanlar o gün ilk maçlarını yaptılar.

İnsana o günü hatırlamak bile acı geliyor.

Anlaşma teşebbüslerinin muvaffakıyetle bittiği gün de 1936 dır.

ASKERLERİ

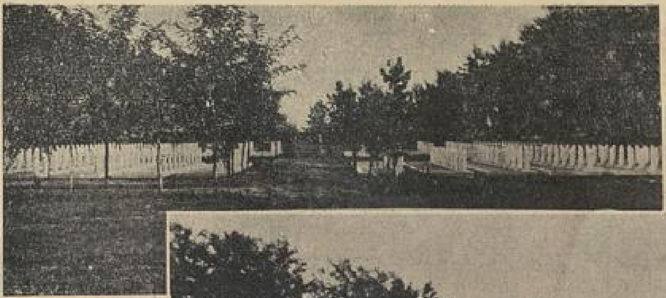

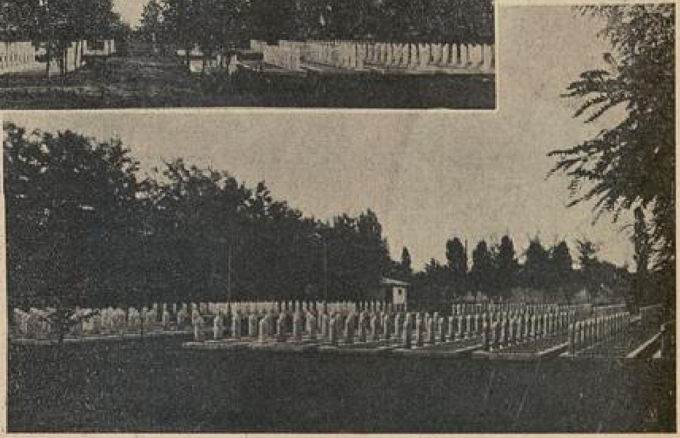

Bükreşte şehitliğin içten görünüşü

unudulmuş şehitler için imparatorlar tarafından dikilmiş bir anıt gösterebilir?

Cumhuriyet hükümeti bu meseleyi kendine en başlı bir ödev bilerek, memleketin en kuytu bucaklarına kadar, yurt için ölenleri anacak anıtlar dikmiştir. Bu hakikat inkâr edilemez. İşidiyoruz, görüyoruz, şahit oluyoruz. Genç cumhuriyet, yalnız memleket içini düşünmekle kalmamıştır. Dış memleketlerde yabancıları imrendirecek kadar güzel anıdlar meydana getirmiştir. Bunların en başında gelen de Bükreştekidir. Dost Romen hükümetinin şirin paytahtının en güzel bir noktasında, yurtları için ölen Türk şehitlerine bir mezarlık kurulmuştur. İşte cumhuriyetimizin, inkılâbımızın sembolü olan bu mezarlar her Türkün yüreğini kabarttığı kadar, bir ecnebinin de gözünü almaktadır. Şehitlik, geniş bir arazi üzerinde kurulu olup, dört etrafı asfalt yollarla çevrilmiş, ve üç metre beton bir duvar içerisine alınmıştır. Büyük demir kapısından içeri girince ilk karşılaşacağınız beyaz mermerden bir oda size, asrî mezarlığın krokisi ile yurt için ölenlerin mezarlarını numara sırasile göstermektedir. Büyük bir intizamla ve sıra ile dizilen mermer mezarların üzerinde yeni harflerle yazılı künyeler, büyük harf inkılâbının yad ellerde bir işaretçisidir.. Bu güzel anıdın meydana gelmesinde büyük himmeti görünen de saygı değer elçimiz Hamdullah Suphi Tanrıöverdir. Her millî savaşın başında gösterdiği gayreti burada da göstermiş ve Türk inkilâbının nekadar muazzam bir inkılâp olduğunu dost Romenlere anlatmıştır. Cumhuriyetin faziletkârlığı yüzünden memleket sınırları dışında kalan şehitlerimiz de, artık mezarlarında huzur ve rahat içinde yatmaktadırlar. Çünkü artık onları kimse çiğnemediği gibi.. bu mamur şehitliğe artık baykuşlar da uğrayamamaktadır. Dış memleketlerde azizlerini kaybeden analar, dullar, yetimler!.. şimdi evlâdlarınız, kocalarınız, babalarınız rahat yatıyorlar; yalnız sizden iki şey istiyorlar, bunlardan biri :

1 — Atatürkün Cengizleri, Timurleri, Yavuzları, Napolyonları fersah fersah geride bırakan cihanşumul inkilâbını sevmek.

2 — Hiçbir zaman sarsılmayacak olan ulu Cumhuriyetin bize aşıladığı “meçhul askere„ saygı ve sevgi mefhumunu kuvetlendirmektir.

Galatasarayın Fener - Beşiktaş muhtelitini mağlup eden takımı

O gün de ayrılmış olanlar, bir renk, bir bayrak altında beraberce oynadılar.

Her mücadele bir harptir, yahut her harp bir mücadeledir.

Biz, büyük harbe 1933 de başladık, 1936 da bitirdik.

Mücadelemizde kaybettiklerimizi kazanmak, iyi bir sulh yapmakla mümkün olacaktır.

Biz sulhu tarihimize hürmet ederek yapıyoruz!..

Güreş Öğrenmek Lâzım!

Üç buçuk milyon nufusile şimalin en sessiz bir memleketi olan Finlândiyalıları spor sahasında daima hürmetle yadetmek lâzımdır.

Atletizm sahasında yetiştirdikleri atletlerle dünya rekorlarının en mühimlerini yüklenmiş olan Finlândiyalılar; şöhreti dillere destan olan meşhur Pavo Nürmi'nin kazandığı muvaffakıyetlerle, kendilerini bütün dünyaya kolayca tanıtıvermişlerdi.

Nürmi, Ritola, Jarvinen gibi fevkalbeşer insan yetiştiren Finlândiyalıların güreşçileri birkaç musabaka için şehrimize geldiler.

Berlin olimpiyadı hazırlıkları dolayısile güreş federasyonu tarafından memleketimize davet edilen Finlândiyalılar yalnız atletizmde değil, güreşte de ne kadar mühim bir mevkie sahip olduklarını bize kolayca anlatmış oldular.

İri yapılı tuvana atletler karşısında dal gibi vücudile dünyayı kasıp kavuran Nürmi hakkında, Amerikalı spor mütehassısları «Muvaffakiyette âmil olan adalenin hacmi değil kıymetidir» derler.

Pehlivanlığın kerametini halâ pazularının kalınlığında, ensesinin sağa sola dönmeyecek kadar büyük olmasında arayanlara Finlândiyalıları misal göstermek ne kadar yerinde bir iştir.

Musabakalardan önce ringin uzaklarında musabakaya hazırlık idmanları yapan Finlândiyalılar, bir yüksek atlayıcı kadar bacak kaldırıyor, bir sürat koşucusu kadar çabuk ayak hareketi yapıyorlar.

Her sporun başı sürat ve çabukluk olduğunu bize Finlândiyalı güreşçiler öğretti.

Hayat harekettir. Her hareketin mümkün olduğu kadar süratli olması da o nisbette esastır. Bilmediğimiz oyunları görüp öğrenmek kolay? Bize lâzım olan oyundan önce hazırlanmağı öğrenebilmektir!.

YAZLIĞA GİDİŞ

Şık Bayanlara Öğütlerimiz:

SIHHATINIZI BOZMADAN, NASIL İNCELİP ZAYIFLAYABİLİRSİNİZ?...

Bugün, moda ve estetik kaideleri kadar, sıhhat esasları da fazla şişmanlığın aleyhindedir. Eski devirleri bir düşünün. Bir kadın 35 yaşını geçti mi artık ihtiyarlamış addolunuyordu. Halbuki 1936 nın büyük annelerinin bile, kızları ve torunları gibi biçimli olmaları gerektir.

Hakikaten vücudün ince ve biçimli olması sade moda ve estatik noktasından değil, sıhhat noktasından da faydalıdır. Çünkü şişmanlık derinin bozulmasını ve vücudün birçok uzuvlarının fena işlemesini mucib olur. O halde mutlaka zayıflamaklığımız lâzımdır.

Fakat zayıflamakta hangi gayeyi takib etmeliyiz? Moda bu hususta ilkönce göğsün ve kalçaların küçültülmesini âmirdir. Estetik ise yüzün zerafetini temin etmiye taraftadır. Sıhhat kaideleri ise vücudün her tarafının biribirlerile mütenasip olmasını ister.

Bugün artık gezintiler, yazlığa gidiş, seyahatler eskisi gibi külfetli, zahmetli değildir. Bunlar en büyük eğlenceler, zevkler.. en medenî ihtiyaçlar sırasına geçmişlerdir.

Dünyanın her yanında otomobiller, otobüsler, otokarlar, trenler, yatlar, vapurlar, tayyareler insanları bir şehirden bir şehire.. Bir memleketten bir memlekete.. bir kıtadan bir kıtaya, kolay, rahat ve gayet çabuk taşımaktadırlar.

Bu seyahatler ayni zamanda şık bayanlarımıza, çok zarif ve ince zevklerle hazırlanmış tuvalerini teşhir için büyük fırsatlar bahşetmektedir. Aşağıya koyduğumuz modeller, Parisin en meşhur terzileri olan : "Olga Rosen, Marcel Dhorme, Delion, Hermès, Anny Blatt, Old England, Georges„ tarafından yaz mevsimi gezintileri için ibda olunmuş en son örneklerdir.

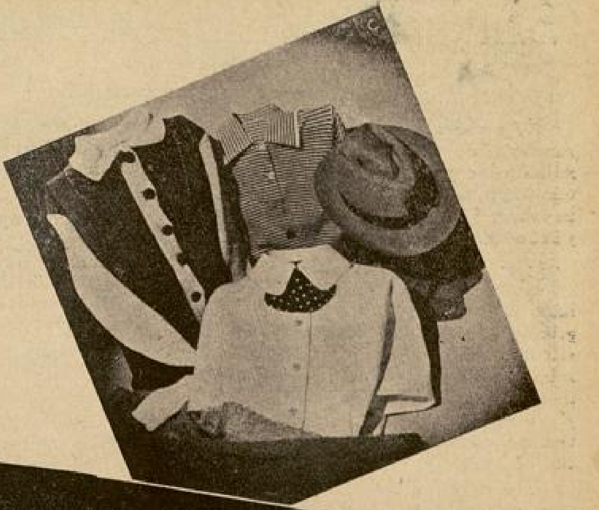

Zayıflayabilmek için üç esas gözönünde tutulur:

1 — Beden faaliyeti: Jimnastik, spor, masaj, su tedavisi, elektrik tedavisi.

2 — Nebatî ve kimyeyî gıda.

3 — Perhiz.

Beden faaliyeti, zayıflayabilmek için muhakkak lüzumlu ve faydalı olmakla beraber, kâfi değildir. Hele masaj, her insanı mutlaka zayıflatmaz. Yalnız yağ depolarının dağılmalarını temin eder. Karnı indiririr. Fazla şişkinlikleri giderir.

Nebatî ve kimyevî maddelerden bilhassa iodlular ve nitro - fenin mürekkebatı, yağların dağılmasını temin eder. Lâkin bunları kullanmak için muhakkak bir doktorun müsaadesini almak icabeder.

Perhiz ise bütün bu çarelerin ve vasıtaların içinde en tesirli olanıdır. Fakat maalesef herkes perhiz kaidelerine tamamile riayet edemez. Çünkü vücudü fazla gıda almaya alışmış olduğu için, çok yememeğe dayanmak imkânını elde edemezler. Mamafih perhiz mutlaka yavaş yavaş tatbik edilmelidir. Gıdayı birdenbire azaltmak bir kısım insanları hasta edip yatağa düşürebilir.

Bir müddet aç kalıp sonra istediğini yemek doğru değildir. Nice kadınlar bir haftada beş kilo kaybederler de, ertesi hafta ayni kiloları tekrar alırlar. Halbuki makul, tedricî ve devamlı perhiz, istenilen gayeye insanı vardırmakta gecikmez. Birden perhize girip kısa zaman zarfıada birçok kilo düşenler, sade sıhhat noktasından değil, estetik noktasından da tehlikeye maruzdurlar. Derilerin içi birden boşalacağı cihetle gözlerin altında şişkinlikler peyda olur. Yanaklar sarkar, ağızların kenarı kırışır, göğüs düşer.

Bunun için kalori miktarına halel vermeden yağlı ve hamurlu maddeler yerine diğer şeyler yemek icabeder.

SEN PAVLO ZINDANINDA

— Başı 9 uncu sayfada —

Ey muazzam, uçsuz bucaksız kâinat! Annesinin yüzünü kızartan düşürülmüş bir piç gibi, insanlığın büsbütün başından attığı bu eksik, gayri tabiî hayatları yine sana veriyor, yine senin yüzüne çarpıyoruz!...

. . . .

Üstümdeki gök parçası hâlâ berrak, hâlâ o tatlı lâcivert renkte... Altın, gümüş yıldızlar hâlâ pırıldıyorlar... Bu süslü kubbenin altında bu zındanlar kümesinin bu basık, intizamsız şekli daha soğuk, daha kara, daha çökmüş görünüyor.. Bacaklarının arasına sıkıştırdığı avlarını yemek için çömelmiş bir dev gibi!

Gözlerimi yaldızlı gök parçasından ayırarak, başımın bir karış üstünde taştan bir mezar kapağı gibi kapanmış olan alçak, kirli tavana bakınca, yüreğim demir bir mengene ile sıkılıyor...

İşte bu alçak, kirli tavan ile tabiatın gümüş ve altınla işlenmiş yüksek ve sonsuz gökleri arasında ne kadar fark varsa, bizim gibi mahbuslar ile hür insanlar arasında o kadar fark vardır....

***

Sen Pavlo zındanı - 13 Eylül 1322. Saat 11,' 0

İnce, gamlı bir yağmur yağıyor... Güneş uzun vakıtlardır göremediğim bulutlu ufuklara yaslanmış olmalı. Her tarafta akşamın melûl gölgesi var.. gökyüzünün görebildiğim parçası sert ve yabancı bir çehre gibi bu medeniyet çölü üzerinde kararıyor...

Mahpusanenin yaslı, kara akşamı bugün daha çabuk geldi gibi..

Pencereden, yağmurun eğri çizgilerine dalmış olduğum halde bakıyorum. Bulunduğum yerin altında ve üç tarafı topraklar içine gömülmüş mahpeslerin, zındanların kalın demir parmaklıklı, camsız ve çerçevesiz pencerelerinin iç tarafından bir takım siyah, müphem hayaller gelip geçiyor... İçeri doldurmuş karanlıkta görünüp gene kayboluyorlar... Boğuk bir öksürük... Karışık, haşin bir takım sözler... Bazı gülmeler, bazı küfürler işidiliyor...

Vahşi hayvanların, görünüşü adamı titreten yılanların, sırtlanların bile muhafazası için çok fazla bir ihtiyat sayılacak kalın demir kapılar, on kilo ağırlığında kilitler, parmaklıklar ile aşağıdaki şu karanlık bucaklara atılmış bahtsız mahlûklar kimlerdir?...

. . . .

Avludan bir ses duyuyorum: Kuvvetli bir kolun salladığı çekiçle demire vurulmadan çıkan çınlayıcı ve keskin ses...

Sonra bir demir kapı açıldı, kapanıyor... Kimbilir bu ağır kapı hangi zavallının kalbini ezerek, kanını dondurarak, sevgili ümitler ve coşkun sevgiler üzerine kapandı!...

Evet işte o çekiçle yeni bir mahpusa pranga vuruldu. Bu ândan itibaren zavallı, medeniyetin insanlara bile takmadığı soğuk, ağır ve meşum lânet halkasını takınmış bulunuyor...

Şefkatli medeniyet annemizin, iyilik sever kanun babamızın nişan yüzüğü!..

Ağır, insanın kemiklerini kıracak kadar ağır bir sopa darbesi... Bir daha.. bir daha.... Kalın bir ses; ses değil vahşet ve ihtiras köpüklerile kaynayan bir fırtına bağırıyor:

— Al, birinci koğuş!

İşte artık herşey bitti; belki de birkaç saatler önce nurlu, saadetli, ümitli olan o yüz de aşağıdaki perişan, karışık hayaletlere karıştı gitti.

Karanlık ve ıstırap bir kurban kazandı..

Nur ve şefkat bir ruh kaybetti....

. . . .

Evet...

— Al birinci koğuş!..

Lâkin kuzucuğum, onu, o karabahtlıyı birinci koğuş almıyor... Onu zillet, hakaret, işkence, ve ahlâksızlık alıyor, cehennem kapıyor. Bu yeni, korkak, sararmış misafire, bu yeni çırağa karşı loş köşelerden alâksızlık çirkin çirkin sırıtıyor, kin ve meşekkat dişlerini gıcırdatıyor...

. . . .

Bu yıkılası bina içinde herşey demir ve çelik..

Kapılar, pencereler hep bu madenden, içindeki insanların ayaklarındaki prangalar, zincirler bu madenden! Belki göğüslerindeki kalpler de bu madenden...

Ah! ey kuvvetli silâhlar şeklinde mes'ut vatanların kapılarını, serhadlerini bekleyip koruyan, masum ve kimsesiz bikir ve ismetin temiz uykusunu rahat uyutan maden!

Ah! ey keskin, ağır kılıçlar halinde ortaya çıkarak kahramanlar elinde sallanan, ve asırlarca kölelikte sürünmüş milletlerin ağır zincirlerini parçalayan maden...

Sert ve soğuk parmağını zalim, kanlı müstebitlerin mağrur yüreği üstüne, hiç ummadığı ânlarda koyuveren maden...

Senin burada işin ne?

. . . .

Evet, burada herşey demir ve çelik!

Bir yerdeyim ki: Kanunu cebir ve şiddet, adaleti kahır ve tegallüp...

İnsanı hayvanlıktan daha alçak, daha iğrenç bir hale düşürmek için ne varsa, ne uydurulmuşsa, ne düşünülmüşse hepsi burada, hepsi ittifaklı:

Dayak.. küfür... hakaret... zincir, pranga, kütük, işkence karmakarışık!

İşte mahbes hayatını tanzim eden unsurlar..

İşte bizi hidayete getirecek imamlarımız, papaslarımız, peygamberlerimiz!.

. . . .

Pranga!

Pranga ne demektir bilir misiniz?

Bir mahkûm, çok kere zavallı bir mazlum, en âdi, en meş'um bir hayvan gibi, birçok insanların nefreti zevk ve intikam bakışları önünde ayağından zincirlenir. O zincirin şikâyet iniltileri arasında mahbese atılırken; bu girmesi pek kolay, lâkin cismin de, ruhun da çıkması pek güç olan karanlıklar yuvasına doğru, başı yeis ve hicap yükü altında eğik ve zelil.. haksız yere bir lağıma akıtılan temiz necabet ve ismet kanı gibi mazlûm süzülürken.. gönlünde nasıl acıların tutuştuğunu, beyninde ne buzların eridiğini, varlığında ne korkunç zelzeleler koptuğunu tasavvur edebilir misiniz?

Pranga: ayağına geçirilden adamı bir daha bırakmayan korkunç bir cazibedir ki: denizde ölenleri karanlık derinliklere indirmek için ayaklarına bağlanan demir gibi, mahkûmu, insanlık denizinin mavi yüzünden zillet karanlığına - bir daha gelmemek üzere - çekip götürür...

Denizin derinliklerine bir had vardır, oraya inenler en sonra bir yerde dururlar.. Mahbeslerin zillet ve seyyiat karanlığı sonsuz ve uçsuzdur. Oraya düşenler ebediyen, durmadan, duramadan inerler...

Lâkin ey insanlık! onların bu inişleri senin yükselmekte olduğuna delâlet etmez!

. . . .

***

Gece:

Ta dipteki köşeye gömülmüş, rutubetli demir bir mezardan daha fena zındana tıkılmış olan katili, uzaktan bu gün gördüm. Bir ân için olsun güneşin nurları altında durabilmek için.. kimbilir belki de baştan başa karanlıklarla dolu kalbine biraz ışık, biraz hayat almak için.. üç dört kulaç kalın zincirle ayağına bağlı doksan kiloluk kütüğü sürükleyerek, zındanının kapısına kadar gelmişti. Arkasını doldurmuş, başını çerçevelemiş zından karanlığı ortasında yüzü, nekadar solmuş, sararmış görünüyordu... Gözlerimiz karşılaşınca istemiyerek örperdim.

Genç bir insanın yüreğini parçalamış merhametsiz elile, hafifce bir selâm verdi. Sebep olduğu kanlı ölümün bütün faci, korkunç tafsilâtını görmüş olan gözleri, birkaç saniye üstümde kaldı. Kendimde duyduğum bir çekingenlik ile selâmını aldım...

Onun da bir ölüden ne farkı var?

Onun için artık hayat yok, ziya yok, bahar yok, çiçek yok... Aşk, şefkat, ümit yok... Öldürdüğü adam şimdi (Doymazdere) mezarlığının, şu dökülen gamlı yağmurdan ıslanmış çimenleri altında cansız, duygusuz yatarken; şurada canlı cesedinin mezarı içinde oturan, ve önündeki uzun, kara seneleri görerek buz gibi donan katilinden daha rahat, daha mes'ut değil mi?

. . . .

Oh, bu hayat yaşamak değildir.. Geçiniz, çabuk yürüyünüz, ey ıstırap yılları...

Yürüyünüz ki bir katil için bu işkenceli ömrü sürüklemektense, öldürdüğü adamla yanyana geniş, güzel tabiatın azade kucağına bir dakika önce uzanıp yatmak, saadet sayılır...

İstanbulun Yeni Sebze Halinde

— *Başı 17 inci sayfada* —

Bu tanıdık bana :

— Ne o, hayır ola ? Sabah sabah buralarda ne geziyorsunuz ?

Onun bu merakını gidermek için meseleyi anlattım.

Memur gülerek :

— Azizim, dedi; ben hayret ediyorum. Bu adamlar, sabahtan akşama kadar sırtlarında küfe ile, avaz avaz bağıra bağıra dolaşırlar; ve gecenin yarısında da, Hale satış başlamadan gelirler.

Bunlar ne zaman uyuyorlar, ne zaman istirahat ediyorlar ? Doğrusu akıl erdiremiyorum !

* * *

Hal açılmıştı. Satış başladı. Halin içinde kulakları sağır edecek kadar bir gürültü var.

Halde memur olan bu arkadaş beni gezdiriyor ve anlatıyor :

— Ayak satıcıları iki kısımdır :

1 — Bu kısım ancak 2, 3 ve azamî 4 lira sermaye ile bütün sene işlerini görürler.

Bu parti, yerler, içerler ve ayrıcada para biriktirip memleketlerine dönerler.

2 — Bu zümre ise, işten az çok anlayan orta bir sermaye sahibi kimselerden teşekkül eder. Para kazanmak için İstanbula gelmiş birçok kimseleri, ücret mukabilinde kiralarlar ve onlar vasıtasıyla mallarını sattırlar.

Her iki kısımda mallarını hep tüccar komisyonculardan alırlar.

— Küfe ile meyva, sebze satmaya gelenlerin ekserisi nerelidir ?

— Bozkırlı, Konyalı, Niğdeli, Şibinkarahisarlılar ile Karadeniz uşaklarile İstanbuldaki Rumlar, Ermenilerdir.

Bunlar memleketlerinden gelirler. Onların burada, malî vaziyeti itibarile sözü geçen ağaları vardır. Heman onun yanına giderler ve o da, onlara bir iş bulur.

— Bu insanlar en çok hangi sezonda gelirler ?

— Kiraz zamanı gelirler, üzüm ve Kavun Karpuz bitince dönerler. Bu sezonda birkaç kuruş yapar yapmaz, hemen leylekler gibi memleketlerine dönerler. Ertesi yıl yine kiraz zamanında gelirler.

— Bu adamlar nerelerde yatıp kalkarlar? Ve nasıl satışa çıkarlar?

— İstanbula yeni gelen, birkaç gün bir arkadaşıyle beraber dolaşır, semtleri öğrenir ve bundan sonra satışa çıkar. Oturdukları yerler : Tahtakale, Topbane, Balıkpazarı ve han odalarıdır. En ziyade hoşlarına giden ve ekseriyetin oturduğu yer Tahtakaledir.

İstanbulda, kendilerine göre, güzel bir hayat ta sürerler; ufak tefek zevk fütuhatı da yaparlar.

— Halde satış ne zaman başlar ve nasıl olur?

— Sebze satışları ilkbaharda saat dörtte başlar. 7, 8 da hitam bulur. Yazın beşte altıda biter; ve hattâ mahallelerde bu asatte satış bile başlar.

Hale meyva, sebze taşıma işleri nöbetledir : Geceli gündüzlü, rıhtıma yanaşan herhangi bir mal, hiç bekletirilmeden tüccar komisyoncuların ardiyelerine götürülür.

— İstanbulun yerli sebze ve meyvaları harice galebe çalıyor mu ?

— Turfanda hep hariçten gelir. En ziyade Adana, İzmirden. İstanbulun en önce parasını çeken Adanadır.

* * *

Halin bu ışıklı, yüzbir çeşit meyva, sebze dolu ufacık ve kalabalık yollarından geçmek pek imkânsız. Hele meyva ve sebzelerin biribirine karışan kokuları!.

Ayak satıcılarından diğer bir grup bir köşeye çekilmişler; içlerinden biri anlatıyor ötekiler can kulağile dinleyorlar :

— Ben en bol kazancı çürümüş, bozulmuş eşyayı alıp satmada buldum. Küfemin içi baştan başa çürük çarıklarla doldurur, üstüne az miktarda iyi mal dizerim. Akşam saatları, karanlıkca bir köşebaşına çekilir beklerim. Müşterilere malın iyisini gösterir, fiyatı da diğer satıcılardan bir kuruş fazla isterim. O, pazarlığa girişince heman işi tatlıya bağlar küfe içindeki ıskartaları sürerim.

Bu işin sırrı, her akşam yeni bir karanlıkca köşe başını seçmektedir.

. . . .

Pazar yerlerinde satış yapan bir açıkgöz anlatıyordu :

— Ben, hiç pahasına topladığım bozuk ve çürük meyvaları nasıl sürerim bilir misiniz ? Tezgâhımı pazarın en kalabalık bir yerine koyarım. Öyle ki müşteriler biribirlerini itekaka yanaşabilirler. Tezgâhın üstü hep güzel mallarla doludur. Bu ayni çeşitlerin bozok ve çürüklerinden hazırlanmış birer, ikişer, üçer kiloluk kese kâğıtları da, tezgâhımın altında gizli dururlar.

Müşteri gelir, üç aşağı beş yukarı pazarlık kavuşur. İstediği miktarı tezgâhın üstünden kâğıda doldururum. Teraziyi almak üzere tezgâhın altına eğilince - hokkabaz Zati Sunguru bile şaşırtacak bir elçabukluğu ile - bu kâğıdı yere bırakır heman ayni kilodaki bozuk mal kâğıdını terazinin gözüne yerleştiririm. Hazır duran paketler her vakit elli, yüz gram kadar noksandır. Bu noksanlığı tezgâhın üzerindeki iyi malla tamamlar ve müşterinin hissetmesine meydan vermem !...

. . . .

Meyve ve sebze satın alan seyyar satıcıların halden çıkışları

Bana Hal hakkında izahat veren arkadaşa teşekkür edip ayrılırken o gülerek :

— Aziml dedi sana bu satıcıların başından geçmiş birkaç mesele anlatayım da, hoşuna giderse yaz.

Anlatmağa başladı :

Bir gün birkaç Niğdeli küfeci konuşuyordu, kulak misafiri oldum. İçlerinden biri diyordu ki :

— En ziyade anafor kâr yaptığım yer, asansörsüz apartmanlarda oturanlardır. Bunların çok kere hizmetçileri yoktur. Yukardan aşağıya inemezler. Onların, bir ipe bağlı sepetleri aşağı iner biner.

Bayan yukarıdan önce seslenir :

— Zerzevatçı kabak kaça ?

— 15.

— Aşağı olmaz mı, diye pazarlığa başlar, ben de olmaz, der mahsustan yollanır gibi yaparım.

O zaman :

— Haydi dur. Alacağım der,

Sepet, içinde 15 kuruşla aşağıya iner.

Ben o zaman bir kilo yerine 800 gram tartar kaçarım. İşte günde böyle on kilo satsam yevmiyemi doğrulturum.

. . . .

Arkadaşım beni kapıdan teşyi ederken :

— Ayak esnafının bunlara benzer daha nice nice hileleri vardır. Bunları saymağa kalksak bir kitap olur; diyordu.

Dikenli Çit

— Başı 7 inci sayfada —

— Güzel.

Dedim. Otomobil, arkasında ince bir toz bulutu, hafif bir benzin kokusu bırakarak gitmişti.

Motörün sesi uzaklaştı, uzaklaştı, sonra dindi.

Boş bir kıyı, akan deniz, ılık güneş, ve biz.

Ustamın bir kolu omuzumda, benim bir elim onun avucunda.

Susuyoruz.

Tabiatın seslerini dinliyor, içimizle konuşuyoruz.

Gözlerimi yukarı kaldırınca, ustamın, yeşil gözlerindeki ateşi görüyorum Gözlerinin üstünden, sarı ışıklı mavi göğü görüyorum.

Ağır ağır yürüyoruz.

Denizden büyük bir vapur geçiyor.

— Bu vapur nereye gidiyor acaba?

Mırıldanır gibi söylemiştim. Ustam kulağıma iğildi:

—İçinde olmak ister miydin Aylâ nine?

— Seninle beraber olmak suretile isterdim ustacığım. Sensiz hiçbir yere gidemem.

— Aylâ ninem benim.

Bana, «Aylâ ninem» dediği zamanlar öyle sonsuz bir sevince kapılıyorum ki, bunu, bu duyguyu anlatmak kabil değil.. Camlı gazinonun önüne gelmiştik. Ustam kapıyı açmak istedi, kilitli galiba ki açılmadı. Zili çaldı.

Biraz sonra siyah elbiseli bir adam, camlı kapının arkasından göründü. Kapıyı açtı:

— Buyurunuz, hoşgeldiniz Bayım.

— Kapınız neden kilitli ?

Adam ellerini uğuşturuyordu :

— Kimse gelmiyor Bayım. Biz de arka tarafta oturuyoruz.

Ustam gülümseyerek dinliyordu. Sonra bana döndü :

— Nerede oturalım Aylâ? Deniz tarafındaki masalar daha iyi değil mi?

Başımı eğdim. O yana doğru yürüdük.

Gazino sahibi masanın beyaz örtüsünü silkdi. Hasır koltukların küçük tüy şilteierini düzeltti :

— Buyurunuz Bayanım.

Ustamla karşılıklı oturduk.

Gazino sahibi bekliyordu. Ustam bana baktı :

— Karnın aç değil mi Aylâ ?

— Aç!

Dedim. Ustam gazino sahibine döndü:

— Bize güzel bir kahvaltı. Ama, karnımızı iyice doyuracak gibi olsun...

— Başüstüne Bayım.

Adam çekilmişti.

Burası ne güzel yer. Deniz kıyısı. Camlı salon. Palmiyeler...

Ustamla göz göze bakıyoruz.

— Memnunsun değil mi Aylâ?

— Bu da sorgu mu ustacığım?.

Gülerek bakıyordu; şapkamı çıkardım. gözlerinin içi ateş gibi yanıyor:

— Güneşi örerek, başına sarmışsın Aylâ nine. Sakın saçlarını kesme!

Çantamdan çıkardığım tarakla, rüzgârdan bozulan saçlarımı düzeltiyordum.

Ustam, beni çok güzel görüyor galiba. Onun, ağzından kendimi dinleyince: «sahiden güzel miyim acaba?» diye şüpheye düşüyorum. İnsan sevdiği erkek tarafından güzel bulunursa, ne kadar seviniyor.

Gazino sahibi, elinde büyük tepsile, karşıdan göründü. Yanımıza gelince, tepsiyi iskemle üzerine bırakarak, masanın üzerine bardakları, tabakları, çaydanlığı sıraladı. Önümüze, bir dakika içinde nefis bir çay sofrası kurulmuştu.

Ustama baktım. Gülüyordu:

— Çayın, reçelin, bisküvitlerin kokusunu duyunca, açlığı hatırladım. Şimdi hayatımın, en istekli, kahvaltısını yiyeceğim.

Kızarmış ince bir ekmek dilimi almış reçel sürüyordum.

— Ne yapıyorsun Aylâ? İlkönce tereyağ sürsene!

— Sus!..

Dedim. O, merakla bakıyordu. Reçeli ekmeğe iyice içirdikten sonra üzerine tereyağ sürdüm. Ustama uzattım:

— Bu daha lezzetli olur ustacığım.

O, ekmek dilimini dudaklarına götürürken, fincanına çay boşalttım:

— Kaç şeker istersin?

— Üç...

Onun bardağına şeker koydum. Birkaç dilim yağlı reçelli ekmek, peynirli, havyarlı sandoviç yaparak, tabağa sıraladım. Ustam, çayından bir yudum içerek:

— Aylâ ninem, hep beni besliyorsun, sen aç kalıyorsun.

Dedi. Aç yahut tok olduğumu hissetmiyorum. Sade çocuk gibi, genç gibi, yaşamağı seven bir insan gibi seviniyorum :

— Ustacığım... Ustacığım.. Ustacığım., Benim ustacığım...

Çay bardağını bıraktı. Ellerini bana uzattı:

— Aylâ nine, ver ellerini ellerime; öpmek istiyorum.

Onun sıcak avuçlarında, dudaklarına götürdüğü ellerim ısındı.

Onun eğik başına, dalgalı siyah saçlarının parlayışına dalmıştım.

Başını kaldırdı. Gözleri yaş içinde.

— Aylâ ninem... Yavrum benim...

Ustam ağlıyor.

— Gözlerin niçin yaşlı ustacığım?

O, cevap vermiyor sade:

— Aylâ ninem... Yavrum benim...

Diye mırıldanıyordu.

— Gözlerin niçin yaşlı ustacığım?

(Arkası var)

Gönüllerimizin Esrarı

— Başı 3 üncü sayfada —

mahiyetini öğrenmek için, insanî kültürün ilerlediği istikamete doğru gitmek mecburiyetindeyiz. İnsanî kültür, Atinadan Romaya gitmişti. Orada Plâtonun ilâhî felsefesile Yunan edebiyatının insanî felsefesi çarpıştı. Roma, insani felsefenin eline geçti. Zaten, Roma kadını da Yunan kadını gibi evde kapalı değildi. Evin hâkimidi; istiklâlini almıştı. Plântoncular, Roma kadınının hayattaki açık rolü karşısında gerilediler. Çünkü, Roma kadını da Yunan akademilerine giriyor, şiir, hitabet, felsefe öğreniyordu. İskenderin İran, Hindistan ve Mısırdaki Yunan akademileri, Asya kadınlarına kapalıydı. Bunun içindir ki, Asyada Plâtonculuk galip geldi. Yunan edebiyatı, kadınsızlık içinde kuruyup gitti.

Roma, bir aşk hayatı geçirmeğe başlamıştı. Fakat, Atinanın istilâsından önce, Romada ne böyle bir aşk edebiyatı vardı; ve ne de aşk bilinirdi. Aşkı, Yunan mektebi kurmuştu.

Romalı, dillere destan olan aşk maceraları, orji âlemleri arasında «aşk nedir?» sırrına ermiş miydi, acaba?

Hayır!

Eski Yunandan bir adım ileri gidememişti. Kadını aşkını yaşatan büyük şairleri gelmiştir. Erkek aşkı, hiçbir şiire girmemiştir. Fakat "aşk„ın mahiyeti araştırılmamıştı. Roma aşkı, bir şiir, musiki ve içki hayatı kabul etmişti. En büyük aşklar, sahsî fedakârlıklardan ileri gidemiyor, bir Romeo - Jülyet sahnesi de akla bile gelmeyordu. Aşk daha ziyade maddîleşmişti. Romanın büyük bir şairi Övid, he[illegible] Romalı kadının kocasından başka bi[illegible] de âşıkı olduğunu yazmıştı. Eski Yunanda böyle şey yoktu.

Romanın en büyük aşkı: Mark Antuvan - Kleopatra macerasıdır. Bu macera, başlıbaşına Roma aşkını gösterir. Hattâ derler ki, bu aşktan sonra Romada âşık olmak moda olmuştu. Hi[illegible] kimse, aşksız yaşamak istemiyordu.

Kleopatra, Mısırda yaşamıştı. Fakat onun aşk macerasını tertip eden d[illegible] Roma kadını idi. Bu kadın, bir vuslat gecesi için ölecek kahramanlar istiyor, bu kahramanları da kendisi öldürüyordu. Çünkü, Mark Antuvan gibi ölmeyen kahramanı bekliyordu.

Bu aşk, Yunan kadının lekesiz aşkı değildi. Fuhuş ta sayılamazdı. Belki Roma kadınının istediği erkeği bulamaması gibi bir faciayı gösteriyordu. Asker Romalı, okumuş Roma kadınına sert görünüyordu. Bu kadın, kendi gibi okumuş bir erkeği arıyor, aşkının sesini işitmek istiyordu. Bu, Yunan erkeğiydi. Romada yoktu.

Roma kadını, belki aşkı anlamıyacak kadar yükselmemişti. Ne çare ki, Yunanlı gibi hem akademide okuyan, hem de kahraman bir asker olan erkeği bu[illegible]lamadı... Şiir ve san'at memleketi ol[illegible] Pompei gibi aşk memleketlerinin se[illegible] hatı içinde kayboldu.

Paganizm devrinin aşkı, Yunan [illegible] Roma kadınları arasında böyle geçmiş[illegible]

Devam edece[illegible]

No. 33 YARIM AY BİLMECE KUPONU No. 33

Mask Ruj

MASK RUJ ALLIKLARI

(Laque carmine de racin) le yapılmıştır. Cildi hiç bozmadığı gibi, hayat kabiliyetini temin ve tezyid eder. Mask Ruj Allıkları tesiri anî görülen lükse ve çok kıymetli bir şaheserdir.

İhmal etmeyiniz...

"LİNİA" Kemeri istirahati temin, yağlanmayı men eder ve hareketinize gençlik verir.

Yalnız:

J. ROUSSEL de satılır.

İSTANBUL: Tünel Meydanı No. 12.
20 Numerolu katalogumuzu isteyiniz, bedava gönderilir.

Muayyen bir zaman muteber olmak üzere, reklâm için her türlü rozet siparişlerini:

1000 TANESİ

90 TÜRK LİRAS

fiyat ile kabul ederiz.
Bu fiyatta gümrük masrafı dahildir. Teslimat çabuk yapılır.

N. Zigomala
Asmaaltında: Volto han
No: 9 İstanbul

Pudra daha iyi tutunur!!

NİVEA KREM

pudra ve Ruj için zemin hazırlar.

Ademi Iktidara
Karşı
HORMOBİN
Tabletleri
Galata Posta K. 1255

ON
SENE
GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON,, kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

"TOKALON,, kreminin "Pembe,, renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise "TOKALON,, kreminin "beyaz,, renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON,, üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON,, kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON,, ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.